

ኤኮኖሚ ከአሜሪካ ቀጥሎ የዓለማችን ግዙፍ ኤኮኖሚ ሆኗል፤ እንደሚባለው ከሆነ ደግሞ ከጥቂት ዓመታት በኋላ ቻይና የመሪነቱን ስፍራ ትቆጣጠራለች።

ሌላው አስገራሚ ጉዳይ አረቦቹ ይሄን ሁሉ ነዳጅ እያወጡ ለራሳቸው ፍጆታ የሚጠቀሙት መጠን ግን እጅግ በጣም ጥቂት ብቻ መሆኑ ነው። ከእነርሱ በተቃራኒ ያለችው አውሮፓ ግን ከሰሜኑ ክፍል በስተቀር ምንም ዓይነት የነዳጅ ሀብት የሌላት ሲሆን፤ ፍጆታዋ የትየለሌ ነው። ምንም እንኳን ሩሲያ ከዋነኛ ነዳጅ አምራች አገሮች አንዷ ሆና ብትጠቀስም ከድሮ ጀምሮ ከምዕራባውያን ጋር ያላት ወዳጅነት የሚያወላዳ ባለመሆኑ፤ አውሮፓውያን የሚተማመኑባት አይደለችም። አሜሪካም ብትሆን በከርሰ ምድሯ ከማንም በላይ ነዳጅ እንዳላት ቢነገርም አውጥታ ለመጠቀም የፈቀደችው የተወሰነ መጠን ብቻ ነው ይባላል፤ ይኼም ከሚያስፈልጋት አንጻር ሲሰላ እዚህ ግባ የሚባል አይደለም። በእርግጥ አሁን፤ አሁን በአንዳንድ የአፍሪካ አገሮች በተወሰነ መጠን ነዳጅ መኖሩ ታይቷል፤ ነገር ግን እነዚህ አገሮች ሽብርና ውዝግብ የማያጣቸው በመሆናቸው የአቅርቦቱን አስተማማኝነት ጥያቄ ውስጥ የሚጥል ነው።

ነገሩ ይኼን ያህል አሳሳቢ ቢሆንም፤ ዓለማችን እስከ ዛሬ ድረስ ከነዳጅ ዘይት ተደጋፊነት ሊያወጣት የሚችል አማራጭ የጋይል አቅርቦት በበቂ ሁኔታ አለማዘጋጀቷ የሚገርም ነው። በመሆኑም ወደድንም ጠላንም በሚመጡት ጊዜአት በዓለም ኢኮኖሚ፤ ፖለቲካና የሃይማኖት ሥርዓት ውስጥ ነዳጅ ዘይት የሚጫወተው ሚና እያደገ የሚሄድ መሆኑ አይቀርም። ይህ ማለት ደግሞ መከከለኛው ምሥራቅ የዓለም ሁሉ ዓይንና ጆሮ ማረፊያ እንደሆነ ይቆያል ማለት ነው።

ምዕራፍ ፳፬

ታሰብሎቱ ምድር

መኖሪያ ቤቴም ሆነ ቢሮዬ አዲስ አበባ ካለው የእስራኤል ኤምባሲ ብዙም በማይርቅ ስፍራ ስለሆነ ኤምባሲውን በየቀኑ የማየት ዕድል አለኝ። ምንም እንኳን የተለየ ነገር ባላይም በዚያች ትንሽ አገር ኤምባሲ በኩል ባለፍኩ ቁጥር ግቢውን ትኩር ብዬ አየዋለሁ።

የእስራኤል ኤምባሲ የተሠራው ከፍ ካለ ኮረብታ ላይ ስለሆነና ተፈጥሮ ራሱ የሠራለት መከላከያ ስላለው ነው መሰል፤ የሽብርተኞች ስጋት እንዳለባቸው አገራት ኤምባሲዎች የኮንክሪት ግጭት መከላከያ ግድብ አልተደረገላትም፤ ከቅጥር ግቢ ውጭ ሆነው የሚጠብቁ የፈደራሉ ፖሊሶችና የኤምባሲው ጥበቃዎች ግን በመንገዱ ግራና ቀኝ የሚያልፍ የሚያገድመውን ሰውና ተሽከርካሪ ዘወትር በንቃት ይመለከታሉ። የግቢው አጥር ከሚነሣበት እስከሚያበቃበት ድረስ መኪና ማቆምም ሆነ ከአጥሩ አንጻር ባለው የመንገድ ጠርዝ በእግር መጓዝ ከልክል ነው። በግንቡ ላይ ፎቶግራፍ ማንሣትና ቪድዮ መቅረጽ እንደማይቻል የሚያስጠነቅቅ ማስታወቂያ በተለያዩ መጠን ተለጥፎ ይታያል። በዋናው መግቢያ በር ከሙሴ ዘመን ጀምሮ የእስራኤላውያን ዓርማ ሆኖ እያገለገለ ያለው የመቅረዝ ምስል በግልጥ ይታያል። ግቢው ግን በዛፎች የተከበበ ስለሆነ በውስጥ ምን እንዳለ ገልጦ ለመናገር አስቸጋሪ ነው። ባለ ዳዊት ኮከቧ ነጭና ሰማያዊ ቀለማት ያሏት የትንሿ አገር ሰንደቅ ዓላማም በዛፎቹ መካል ዘወትር በኩራት ስትውለበለብ ትታያለች።

በበኩሌ፤ ከየትኛውም አገር ይልቅ ልንበኛት የምናፍቃት አገር፤ እስራኤል ናት። እስከዚያው ግን፤ ወደ እርሷ ደርሰው ከተመለሱ ወይም እዚያው ከሚኖሩ ሰዎች ጋር ስለዚያች አስገራሚ አገር በማውጋት እዘልቃለሁ። ካለሁበት ወደ ኋላ ተመልሼ ሳስብ ከልጅነቴ ጀምሮ ስለእስራኤል ብዙ እንዳንበብኩና እንደሰማሁ አስታውሳለሁ።

ከዚያም በኋላ መጽሐፍ ቅዱስን በትጋት ማንበብ ለጀምር፤ ከብሉይ እስከ አዲስ ሞልታው ያለችው ይህኛው ታምረኛ አገር መሆኗ እጅግ ይመስጠኛል። ከሁሉም፤ ከሁሉም ድንቅ የሚለኝ ግን አንዳች የሚወደድ ነገር ሳይኖርባት፤ ለዘመናት የፈጣሪ የልብ አሳብ ሙላት ሆና የመኖርዋ ሚስጥር ነው።

የዚያኑ ያህል አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ አስተማሪዎች በዚህ ጊዜ በመካከለኛው ምሥራቅ ስላለችው እስራኤል ያንያህል ግድ የሌላቸው የመሆናቸው ምስጢር ይገርመኛል። ከዚህም በላይ በየጊዜው የተነሡ አከራሪና ጽንፈኛ ቡድኖች ስለዚህች አገርና ሕዝብ ሲያንጸባርቋቸው የኖሩ ፍልስፍናዎች ግራ ያጋቡኛል። ከሁሉም ይልቅ ግን «ከዚህ በኋላ ሳያስባት እግዚአብሔር፤ እስራኤልን ትፈታል? ወይስ ገና ሌላ ተስፋ ቀርቶላታል?» የሚለው ነገር ይከነክነኛል። በእርግጥ በአሁኑ ጊዜ ጥያቄው የዚህ ዘመን ብቻ ሳይሆን የየዘመናቱ አከራካሪ ጥያቄ እንደ ሆነ ተረድቻለሁ። ምንም ቢሆን ግን፤ የዚህችን አገርና ሕዝብ ታሪክ ችላ ሳይሉ መመርመር ብዙ ቁም ነገር ለማግኘት እንደሚረዳ አምናለሁ። በተለይ ስለዘመን ፍጻሜ ማወቅ ለሚፈልግ ሰው. . .።

የመጽሐፍትነት

የመቤገፍት ዘመን

27

ዳድቅና ትጉሕ የሆነ ሰምአን የሚባል ሰው በኢየሩሳሌም ይኖር ነበር፤ እርሱም የክስራክን መጽናነት የሚጠበቅና መንፈስ ቅዱስ የሞላበት ሰው ነበር [በዚያው ዘመን] ሐና የምትባል ነገደት በዚያ ነበረች።... ዕድሜዋም ሰማያዊ አራት ዓመት አስኪሆናት ደርሶ ቀንና ሲሲት ከቤተ መቅደስ ሳትሰይ፤ በጾምና በጸሎት የምታገለገል መበሰት ሆና ቆየች። በዚያን ጊዜ ቀርቦ እግዚአብሔርን አመሰግነች የኢየሩሳሌምን መቤገፍት ለሚጠበቀ ሁሉ ስለ ሕዳት ተናገረች።

ኢየሱስ ክርስቶስ ወደ ምድር ከመምጣቱ ቀደም ብሎ ስምአንና ሆና የተባሉ ሁለት አረጋውያን፤ በየዕለቱ ከመቅደስ ሳይለዩ ስለእስራኤል መጽናናት እንዲሁም ስለኢየሩሳሌም መቤገፍት ጉዳይ በጸሎት ይተጉ ነበር። እንደነዚህ ሰዎች ሁሉ፤ በርካታ አይሁዶች ከዘመናት በፊት የተሰማቸውን ተስፋ በብርቱ ሲናፍቁ ቢኖሩም፤ እስከ አሁን ድረስ ልኩ ሳይ እንዳልደረሱ ይታያል። በእርግጥ ከላይ የተጠቀሱት ሁለት ሰዎች መሲሁን በዓይናቸው በተመለከቱት ጊዜ እጅግ ስለተደሰቱ እግዚአብሔርን አመስግነው ነበር። ምናልባትም ሰዎቹ ሁሉ ነገር የተጠናቀቀ መስሏቸው ይሆናል። ሆኖም ገና መጀመሩ ነበር። ስለዚህ ነው፤ እንደ ጳውሎስ ያሉ አይሁዳውያን ገና ወደፊት የሚሆነውን ነገር ተስፋ እያደረጉ በዘመናቸው ሲቃትቱ የኖሩት። ለመሆኑ መቼ ይሆን፤ ኢየሩሳሌም በሙሉ ከብሯ ደምቃ የምትታየው? እስራኤልስ በአባቶች በኩል የተገባላት ተስፋ ፍጻሜ የሚያገኘው መቼ ነው? እስከ ዛሬ ያልተመለሰ ጥያቄ።

የበለሰቱ ማቆላቆላት

28

ከበለሰ ዛፍ ይህን ትምህርት ተማሪ፤ ቅርንጫፏ ሲሰመልም፤
ቅጠሏ ሲያቋጠቀጥ፤ ያን ጊዜ በጋ አንደተቃረበ ታውቃላችሁ።

እስራኤላውያን በሙሴ መሪነት ከግብጽ ወጥተው በከነአንን ምድር መኖር የጀመሩት ከ3200 ዓመታት በፊት ጀምሮ ሲሆን፤ ከዚያን ጊዜ እስከ አሁን ድረስ በብዙ ውጣ ውረድ ውስጥ አልፈዋል። መቼም ጊዜ ቢሆን እነሱ ለእግዚአብሔር እንደማንኛውም ሌላ ሕዝብ የሚታዩ አልነበሩም። ይሁን እንጂ ለእግዚአብሔር ታማኝ ሆነው ባለመገኘታቸው የተነሣ ለብዙ ችግር ተጋልጠው ኑረዋል። ቢሆንም ወደፊት የተዘጋጀ ታላቅ ተስፋ ገና ይቀራቸዋል።

ኢየሱስ ስለመጨረሻው ዘመን፤ ባስተማረ ጊዜ ለደቀ መዛሙርቱ አንድ ሁነኛ ምሳሌ ሰጥቶአቸዋል። ይህም «የበለሰ ምሳሌ» በመባል የሚታወቅ ነው። ምሳሌውም ለእስራኤል የተለየ ትርጉም አለው፤ እስራኤላውያን ወቅቶችን ከሚገነዘቡባቸው ወይም ከሚረዱባቸው ምልክቶች መኻል የበለሰ ዛፍ ዋናው ሆኖ ይጠቀሳል፤ እነሱ የበለሰ ዛፍ ቅጠሎች ሲያቆጠቁጡ የበጋ ወራት እንደተቃረበ ያውቃሉ። ወቅቱ ደግሞ እህል ከእርሻ የማይገኝበት ከመሆኑም በላይ ከጎተራ ያለውም የሚመናመንበት በመሆኑ የፊተና ጊዜ እንደሆነ ይቆጠራል። ስለዚህም አንድ እስራኤላዊ ይኼን ጊዜ ያለ ችግር ለማለፍ ከፈለገ፤ አስፈላጊውን ዝግጅት አድርጎ መጠባበቅ ይገባዋል፤ ማለት ነው።

በመሆኑም ኢየሱስ ይኼን «የበለሰ ዛፍ ምሳሌ» ለእስራኤላውያኑ ሲናገር፤ ከፊት ለፊታቸው አስቸጋሪና የፊተና ጊዜ እንዳለ ተረድተው በቂ ዝግጅት እንዲያደርጉ ሊያሳስባቸው ወይም ምልክቶቹ መሆን ሲጀምሩ መምጣቱ እጅግ እንደቀረበ ተረድተው እንዲጠነቀቁ ለማንቃት እንደ ሆነ ግልጽ ነው። ሆኖም ጌታ ኢየሱስ፤ ስለበለሰ

ማቆላቆላት በተናገረ ጊዜ፤ የመልዕክቱ ፍሬ አሳብ «በለሰ» ከምትባለው ዛፍ ያለፈ ሚስጥር ያለው ቢሆንን? የሚለው ጉዳይ በጥንቃቄ መመርመር ተገቢ ነው። በዚሁ መሠረት ስለበለሰቱ በሚናገረው የኢየሱስ ትንቢት ውስጥ፤ ከበለሰቱ ጋር በጥንቃቄ ማጥናት ያለብን ሚስጥራዊ ዓረፍተ ነገር «አውነት፤ አውነት አሳችኋለሁ፤ ይህ ሁሉ አስከፊጸም ድረስ ይህ ትውልድ አያዕፍም። ሰማይና ምድር ያዕፋሉ ቃሉ ግን ሰዘላለም ጸንቶ ይኖራል» የሚለው ነው። ይኼን ትንቢታዊ ቃል በጥንቃቄ መመርመር ምናልባት የበለሰቷን ማቆላቆላት በተመለከተ የተለየ ትርጉም ወይም ሚስጥር ካለ እንድንረዳ ያግዘን ይሆናል።

በመሆኑም ከሁሉ አስቀድሞ እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት የአንድ ትውልድ ዕድሜ ምን ያህል እንደሆነ ማስላት አስፈላጊ ይሆናል፤ ምንም እንኳን በዳዊት መዝሙር «የሰው ዕድሜ ቢበዛ ሰማኒያ ነው»²⁹ መባሉ እንደ አንድ መነሻ ልንወስደው ብንችልም፤ በፍጥረት መጽሐፍ ላይ የሰው ረጅሙ ዕድሜ መቶ ሃያ ዓመት እንዲሆን የተወሰነበት ክፍል ስለሚገኝ³⁰ ሌላ አማራጭ መፈለግ ይኖርብናል፤ በመሆኑም የሁለቱን የዕድሜ ልኬቶችን አማካኝ በመውሰድ የአንድ ትውልድ የዕድሜ ጣሪያ «አንድ መቶ ዓመት ነው» ማለት እንችላለን። ነገር ግን ይህ በራሱ የትውልድ ዕድሜን በተመለከተ በእርግጠኛነት ለመናገር የሚያበቃ አሳማኝ ቀመር ላይሆን ስለሚችል ተጨማሪ ክፍሎችን ለማየት እንገደዳለን። ስለዚህ በዘፍጥረት መጽሐፍ፤ እግዚአብሔር ለአብርሃም የተናገረውን እንዳለ ብንወስድ መረጃችንን የተሟላና አስተማማኝ ያደርግልናል፤ የሚል እምነት አለኝ። በተጠቀሰው ክፍል እንደተመለከተው እግዚአብሔር ራሱ አብርሃምና ዘሮቹ ለአራት መቶ ዓመታት በባዕድ ምድር እንደሚቆዩ ከተናገረ በኋላ «ከአራት ትውልድ በኋላ ይመለሳሉ»³¹ ሲል፤ የአንድ ትውልድ ዕድሜ ምን ያህል እንደሆነ አመልክቶናል። በመሆኑም ስለትውልድ ዕድሜ ስናወሳ፤ በመቶ ዓመት ውስጥ ስላለ ታሪክ እንደምንናገር መግባባት አለብን።

²⁹ መዝሙር 10፡10። የዕድሜያችን ዘመን ሰባ ዓመት፤ ቢበዛም ሰማኒያ ነው።
³⁰ ዘፍ 6፡3። ሰው ሚቶ ስለሆነ መንፈሱ አያዘነ፤ ከእርሱ ጋር ሰዘላለም አይኖርም፤ ዕድሜው 120 ዓመት ይሆናል ስለ።
³¹ ዘፍ 15፡13-16። ስራት መቶ ዓመትም በባርነት ተረገጦ ይገዛል። በእራሱም ትውልድ ዘርህ ወደዚህ ምድር ይመለሳል።

ከዚህ ትንቢታዊ ቃል በመንደርደር «ይህ ክስኪህን ድረስ አያወግድም» ስለተባለው ትውልድ ስናጠና የሚኖሩን አማራጮች ውስን ናቸው። እንዲያውም ሦስት አማራጭ ብቻ ነው ያለን ማለት እንችላለን። በዚህ መሠረት ቀዳሚ አማራጭ ሊሆን የሚችለው፤ ጌታ ኢየሱስ ራሱ በምድር በነበረበት ዘመን የነበረውና እሱም ካረገ በኋላ ለጥቂት ጊዜአት የቆየው፤ የሐዋርያት ዘመን ትውልድ ነው። ነገር ግን ዛሬ ባለን ሰዎች፤ ያ ትውልድ ፈጽሞ ሊሆን እንደማይል ነገሩ የተገለጠ ነው። ምክንያቱም ትውልዱ ቢያልፍም፤ ይሆናል የተባለው ግን ገና እንዳልተፈጸመ አይተናልና ነው። እርግጥ ንወ አንዳንድ ሰዎች፤ ሮማውያን በ70ዓ.ም ኢየሱስን በወደሙ ጊዜ ፍጻሜውን አግኝቷል ይላሉ። ነገር ግን ይኼ አሳብ ለብዙዎቻችን አሳማኝ አይደለም።

«አያልፍም» ለተባለው ትውልድ ሁለተኛው አማራጭ ሊሆን የሚችል ሌላ አንድ ትውልድ ያለ ይመስላል፤ ይኼም ትውልድ ሰባኛው ሱባኤ ሲገባ፤ በምድር ላይ የሚገኘው ትውልድ ነው። እንዲህ ለማለት ያስቻለን ደግሞ ኢየሱስ ስለበለሰቷና የማያልፈው ትውልድ በተናገረበት ሰፊ ክፍል፤ ስለታላቁ መከራም ጨምሮ በመናገሩ ምክንያት ነው። በእርግጥ ያ ትውልድ ራሱን የቻለ ትውልድ እንደ ሆነ አያከራክርም፤ ሆኖም ታላቁ መከራ የሚሆነው ከመነጠቅ በኋላ እንደ ሆነ ለሚያምኑ አማኞች፤ በዚህ ጊዜ ይሆናል ብሎ ለመቀበል አስቸጋሪ ሳይሆን አይቀርም። በዚያ ላይ ይህ ዘመን መቼ እንደሚከሰት ማንም አያውቅምና ስለዚያ ትውልድ ብዙ ለማለት አስቸጋሪ ነው። ከዚያ በፊት ግን ሦስተኛው አማራጭ እነሆ።

በሦስተኛ ደረጃ «የማያልፈው ትውልድ» እንደሆነ የሚጠረጠረው፤ የእስራኤልን እንደገና መስብሰብ ወይም መመሥረት የሚመለከተው ትውልድ ነው። እንዲህ ከሆነ ደግሞ ይህ ትውልድ እስራኤል እንደ አገር ከተቋቋመችበት ከ1948 ጀምሮ የሚቆጠር ሊሆን ይገባዋል ማለት ነው። በዚህ መጽሐፍ በስፋት እንደተጻፈው፤ የመጨረሻው ዘመን ከንውኖች ከእርሷ ጋር እጅግ የተቆራኙ በመሆናቸው እስራኤልን ልብ ብሎ መመልከት አስፈላጊ ነው። ከዚህም በኋላ

የዛሬዋ እስራኤል እንዴት ዕውን እንደሆነች የሚያሳዩ ተጨማሪ መረጃዎችን እናያለን።

አንዳንድ ሰዎች «የበለሰቱ ማቆጥጥ እስራኤል ከተበተነችበት እንደ ገና የምትበበሰብበትን ክስተት የሚጠቁም ሊሆን ይችላል» ይላሉ፤ እንደ እነዚህ ሰዎች አሳብ፤ የበለሰቱ ማቆጥጥ «ፈጽሞ አያልፍም» የተባለው ትውልድ ጽኑ ቁርኝት አላቸው። ነገሩ እንዲያ ከሆነ ደግሞ የ«በለሰቱ» ማቆጥጥ ሚስጥር፤ ከእስራኤል መስብሰብ ጋር የተያያዘ ፋይዳ አለው ማለት ነው፤ የእስራኤል መስብሰብ ደግሞ ከመጨረሻው ዘመን አበይት ምልክቶች ዋነኛው እንደሆነ መርሳት የለብንም።

የበለሰቷ ማቆጥጥ፤ ስለእስራኤል እንደ ገና መመሥረት የተነገረ ነው የሚሉ ሰዎች፤ እግዚአብሔር በነብዪ ሆሴዕ በኩል የተናገረውን ትንቢት በዋናነት ይጠቅሳሉ። በእርግጥ እነዚህን ሰዎች ወደዚህ ድምዳሜ ያደረሳቸው የሆሴዕ ትንቢት ስለእስራኤል በግልጽ የሚናገር ሲሆን፤ በክፍሉም ላይ እንዲህ ተጽፎ ይነበባል።

እኔ እስራኤልን ማግኘት በበረሀ የበቀለ የወይን ፍሬ አንደ ማግኘት ያህል ነበር፤ የቀድሞ አባታችሁንም በየጊቸው ጊዜ በመኸር መጀመሪያ ላይ የበሰሰች የበሰሰ ፍሬ የማየትን ያህል ተደስቼ ነበር³²

ያም ሆኖ ኢየሱስ ስለበለሰዋ ማቆጥጥ የተናገረው ምሳሌ ወይም ትንቢት፤ ከእስራኤል ዳግመኛ መመሥረት ጋር ያለው ግንኙነት ብዙም ግልጽ አይደለም። ምክንያቱም በተጠቀሰው ክፍል እርሱ «ምሳሌውን ከበሰለ ተማረ፤ ጫፍዋ ሲበሰሰ፤ ቅጠልም ሲያቆጠቀጥ፤ ያን ጊዜ በጋ ክንደቀረበ ታውቃላችሁ» ከማለቱ በቀር፤ ዝርዝር ትንታኔ አልሰጠንም። ነገር ግን ምልክቱ የእርሱን በደጅ መቅረብ ለማወቅ መሠረታዊ ዕውቀት እንደሚሰጥ ከተናገረ በኋላ «ኸውነት ኸውነት አሳችኋለሁ፤ ይህ ሁሉ ክስኪህን ድረስ ይህ ትወሰድ አያወግድም» ማለቱ፤ የሁለቱን ጉዳዮች በጥብቅ መያያዝ የሚያመለክት ይመስላል። ቀጥሎም፤ ቃሉ ከሚሻር ሰማይና ምድር ቢያልፉ እንደሚቀል መናገሩ፤ የነገሩን ጽኑነት የሚገልጥ

³² ሆሴ9:10።

ነው። በተጨማሪም በዚያው ክፍል ላይ «አንዴሁ እናንተ ደግሞ ይህን ሁሉ ስታዩ» የሚለው ቃል፤ የተለየ ትርጉም ያለው መስሎ ይታያል። ብዙዎችም «ከሚታዩት ምልክቶች አንዱ የእስራኤል ዳግመኛ ግፍጥፍጥ /መመሥረት/ ነው» ብለው የሚከራከሩት ከዚህ የትንቢት ክፍል በመንደርደር ነው።

ምንም እንኳን በዚህ ዘመን ላለን ሰዎች እስራኤል የምትባል አገር በዓለም ካርታ ላይ መገኘቷ ያን ያህል ባያስገርመንም ከሰባ ሰማኒያ ዓመት በፊት የነበረ ሰው ከሞት ተቀስቅሶ የሆነውን ቢመለከት ግን እጅግ እንደሚገረም አያጠራጥርም። እስራኤላውያን ለ2500 ዓመት ያህል በምድር ዙሪያ ተበትነው በነበሩ ጊዜ ሌላው ቀርቶ ከእነርሱ ብዙዎቹ ከዚያ በኋላ የቀረ ተስፋ እንዳለ አይታያቸውም ነበር። አልፎ፤ አልፎ አንዳንድ የእግዚአብሔር ሰዎች በትንቢት ቃል ታምነው «ከዚህ በኋላ በሚሆን አንድ ዘመን እስራኤል የምትባል አገር በፓለስቲን ምድር ትመሠረታለች» በማለት ደፍረው ሲናገሩ እንኳን ብዙዎች ስለእነርሱ ይላቀቁ የነበረ ሲሆን፤ የሚሰማቸውም ሆነ የሚያምናቸው አልነበረም።

ነገር ግን የእግዚአብሔር ዘመን ሲደርስ፤ ከራሳቸው ከእስራኤላውያን አንዳንዶችን እያስነሣ በልዩ መንፈስና ኃይል ያተጋቸው ጀመር። የሆነውን በአንክሮ ላስተዋለ ደግሞ ሁሉም ነገር የራሱ የእግዚአብሔር አጀንዳ በመሆኑ የተፈጸመ እንጂ፤ የሰው ብልሃትና ጥበብ የፈጠረው እንዳልሆነ ይገነዘባል። ከእነዚህም ሰዎች በተለይ በ19ኛው መቶ ክፍለ ዘመን መባቻ ላይ የተከሰቱ ሁለት ሰዎች የሠሩት ሥራ ከቀደሙት አባቶቻቸው ነብያት ተግባር ጋር የሚተካክል ነው፤ ቢባል ማጋነን አይሆንም።

ኤል ኤዘር ቤን ይሁዳ እና ቴዎዶር ሔርዝል፤ የ19ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነብያት?!

ኤል ኤዘር ቤን ይሁዳ

ዕብራይስጥ ወይም ሒብሩ አይሁዳውያን ለዘመናት ይግባቡበት የነበረ ቋንቋ ቢሆንም በምርኮ መወሰዳቸውን ተከትሎ ቀስ በቀስ እየከሰመ ሄደ፤ ከምርኮ ከተመለሱም በኋላ በምድራቸው ላይ የነበራቸው ነፃነት እንጻራዊ ስለነበር ቋንቋቸውን የማሳደግ ዕድል አላገኙም፤ ከዚያም በአካባቢው የሌሎች አዳዲስ ቋንቋዎች ተቀባይነት ማግኘት ተከትሎ፤ የሒብሩ ቋንቋ ጨርሶ ወደ መጥፋት ተቃርቦ የነበረ ሲሆን፤ አይሁዳውያኑ ራሳቸው በቋንቋቸው የመጠቀም ፍላጎታቸው ተቀዛቅዞ ይታይ ነበር። በዚህም ምክንያት ወደ መጨረሻ የተጻፉ አንዳንድ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እንኳን ሙሉ ለሙሉ አለያም በከፊል የተጻፉት በአራማይክ ቋንቋ እንዲሆን ተደርጓል። በአንጻሩ የግሪክ ቋንቋ ተጽዕኖ በሰፋት መታየት ጀመረ። ሌላው ቀርቶ ኢየሱስ ክርስቶስ በምድር በነበረ ጊዜ ያስተማረበት ቋንቋ አራማይክ የነበረ ከመሆኑም ሌላ፤ የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት በጠቅላላ በግሪክ የተጻፉ መሆኑ ሲታይ የሒብሩ ቋንቋ ተቀባይነት ምን ያህል እንደተመናመነ ያሳያል። ነገር ግን ኤልኤዘር ቤን ይሁዳ የተባለ ሰው፤ አንድ አዲስ ታሪክ መሥራቱን ተከትሎ ሒብሩ እንደገና ለማንሰራራት ቻለ።

ኤል ኤዘር ቤን ይሁዳ የተወለደው እንደ አውሮፓውያን አቆጣጠር ጃንዋሪ 7 1858 ሉቴኒያ ውስጥ ነው። ገና በልጅነቱ ለትምህርት የሚሆን ጥሩ ጭንቅላት እንዳለው ስላዩ፤ ወላጆቹ የተሻለ የሚባለው ትምህርት ቤት ነበር ያስገቡት። ወደፊትም የአይሁድ ረቢ ወይም መምህር ይሆናል የሚል ተስፋ ነበራቸው፤ በመሆኑም ከመጀመሪያው ጀምሮ ለአይሁድ ቋንቋና ሃይማኖት ትኩረት ሰጥቶት እንዲያጠና ይፈልጉ ነበር። እርሱ ግን ልቡ ወደ ስፖርት በማዘንበሉ፤ ለጊዜው የወላጆቹ ምኞት፤ ቀቢጸ ተስፋ መስሎ ታየ። ከተወሰኑ ዓመታት በኋላ ግን አንዳንድ ታሪኮችን ሲያጠና ግሪክና ጣሊያን የመሳሰሉ

³³ http://www.jewishvirtuallibrary.org/source/biography/ben_yehuda.html Elezer ben yehuda

አገሮች፤ ለባህል እሴቶቻቸው የሚሰጡት ዋጋ ትኩረቱን ይሰበው ጀመር፤ በተለይም ያን ያህል የኖረ ቱውፊትና እሴት ባይኖራቸውም የእኔ፤ የሚሉትን ታሪክ ለማቆየት ቡልጌሪያውያን እንኳ ምን ያህል እንደሚደክሙ ሲመለከት «እኔስ ለምን የአባቶቼን ቋንቋና ባህል ከመሠረቱ አልመረምርም» የሚል መነሣሣት አደረሰት። የሒብሩም ቋንቋ እንደገና ስለሚነቃቃበት ሁኔታ ማሰብ ጀመረ። በወቅቱ አሳቡ ደስ ቢያሰኘውም፤ ሒብሩ ለጽሑፍ እንጂ፤ ለንግግር ጥቅም የሚውል ያለመሆኑ አሳቡ አስቸጋሪ መስሎ ታየው።

ይህ በዚህ እንዳለ ኤሊኤዘር ቤን ይሁዳ በ1878 ወደ ፈረንሳይ አቀና። አሳቡም አስቀድሞ ሕክምና በማጥናት የአንድ ሙያ ባለቤት ለመሆን ነበር። ዳሩ ግን የሳንባ ችግር ስለነበረበት፤ ፈረንሳይ ቆይቶ እንደሚፈልገው ትምህርቱን ለመከታተል አልቻለም፤ ስለዚህ በቀጥታ ወደፍልስጥኤም ምድር ተጓዘ። በእነዚያ ዓመታት ካከናወናቸው በርካታ ተግባራት መኻል በተለይ እስራኤልን እንደ አገር ለማቋቋም አስፈላጊና መሠረታዊ ስለሆኑ ጉዳዮች በተከታታይ ይጽፋቸው የነበሩ ጽሑፎች ጉልህ ስፍራ የሚሰጣቸው ናቸው። ከቤን ይሁዳ ታሪክ እንደ ምንረዳው «እስራኤል የምትባል አገር እንድትመሠረት ከተፈለገ አስቀድሞ ሦስት መሠረታዊ ነገሮች ሊኖሯት ይገባል» የሚል ጽኑ እምነት ነበረው፤ እነዚህም መሠረታዊ ነገሮች «ማንነቱ የተለየ ሕዝብ ወይም ዜጋ፣ ሕዝቡ የሚኖርበት መሬትና የራሱ የሆነ ቋንቋ» የተባሉት ናቸው።

ወደ ፍልስጥኤም ከተመለሰ በኋላም በኢየሩሳሌም ተቀምጦ እምነቱት በተግባር በመፈተን አስቸጋሪውን ሥራ ጀመረ። የአይሁዳውያኑ ጥንታዊ ቋንቋ እንደገና እንዲያንሰራራና እንዲያድግ እርሱ በበኩሉ ምን ማድረግ እንዳለበት ያስብ ነበር። ከልጅነቱ ጀምሮ ለቋንቋው የተለየ መመስጥ የነበረው መሆኑ ለአሳቡ መሳካት እጅግ ጠቅሞታል፤ በዚያ ላይ ፓሪስ በነበረ ጊዜ በተዋወቃቸው ሁለት ሰዎች እገዛ ቋንቋውን በመጠኑ ሰላሳሳ፤ ወደ ፍልስጥኤም ሲመጣ በሒብሩ ቋንቋ ለመግባባት የሚችልበት ደረጃ ላይ ይገኝ ነበር። ሆኖም የዕብራውያኑን ቋንቋ እንደገና ቀስቅሶ ወደ ቀደመ ክብሩ ለመመለስ በሦስት መሠረታዊ ጉዳዮች ላይ ይበልጥ ትኩረት ማድረግ

እንዳለበት ተገነዘበ። እነርሱም ቤተሰብ፤ ትምህርት ቤትና ቃላት፤ ቃላት፤ ቃላት የሚሉት ናቸው።

በ1882 ኤልዘር ይሁዳ፤ የመጀመሪያ ልጁን ዲቦራ ከተባለች ሚስቱ ወለደ። የልጁንም ስም «ቤን ዘዮን ቤን ይሁዳ» ሲል ሰየመው። በእርግጥ ልጁን ብዙ ሰው የሚያውቀው «ኢታናማር» በሚባለው ስሙ ነው። አባትየው የመጀመሪያ ልጁን ከተወለደ ጊዜ ጀምሮ ከዕብራይስጥ ቋንቋ በቀር ሌላ ዓይነት ቋንቋ እንዲሰማ አልወደደም። ስለዚህም ሚስቱ ዲቦራ ይኼን አሳቡን እንድታስፈጽም በአደራ ቃል አስገባት። በመሠረቱ እርሱና ባለቤቱ የሚወያዩበት ጉዳይ የዚያ ቤተሰብን ብቻ ሳይሆን የአንዲት አገርና ሕዝብ ዕጣ ፈንታ የሚወስን እንደ ነበር ባልና ሚስቱ ምን ያህል እንደተረዱት ግልጥ አይደለም። ውጤቱ ምንም ይሁን ምን፤ ቤን ይሁዳና ባለቤቱ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የልጃቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሒብሩ በመሆኑ ተስማምተው ነበር። አሳባቸውንም ተግባራዊ ለማድረግ ልጃቸውን በዕብራይስጥ ቋንቋ ብቻ ያነጋግሩት ጀመር፤ እንደው በአጋጣሚ እንግዳ ሰው ወደ ቤታቸው ቢመጣ እንኳ ሰውየው የሒብሩ ቋንቋ የማይችል ከሆነ፤ ከልጃቸው ጋር እንዲነጋገር አይፈቅዱለትም፤ አባትየው በተለይ ልጁ ሌላው ቀርቶ የወፍ ወይም የሌላ እንሰሳ ድምፅ እንዳይሰማ ይጠነቀቅ ነበር።

ኢታናማር ግን አፋን ሳይፈታ እስከ አራት ዓመቱ ድረስ ቆየ። አራተኛ ዓመት የልደት በዓሉ ከተከበረ በኋላ የተከሰተው አጋጣሚ ግን፤ ለአባትየው ራእይ ትክክለኛነት ከሰማይ የተሰጠ ጽኑ ማረጋገጫ ነበር ማለት ይቻላል። ነገሩ እንዲህ ነው፤ ልጁ አፋን ፈቶ ሳያወራ ብዙ ጊዜ ስለሆነው እናቲቱ በልቧ ሳትጨነቅ አልቀረችም፤ ስለዚህም ይመስላል የባሏን ብርቱ ማስጠንቀቂያ ችላ ማለት ጀመረች፤ አንድ ቀንም የእሱን ከቤት መውጣት ጠብቃ፤ ለልጇ በራዚያ ቋንቋ ጮክ ብላ ትዘምርለት ጀመር። ሆኖም አባትየው ሳይጠበቅ ወደ ቤቱ ደርሶ ኖሮ፤ ሚስቱ ያን ሁሉ አደራና ማስጠንቀቂያ ችላ ብላ እያደረገች ያለውን ሲያይ ንዴቱ ከቀጥጥር ውጪ ሆኖ አምርሮ ይቆጣት ጀመር። እሷም በጣም ስለደነገጠች ማልቀስ ትጀምራለች፤ ቤቱም ድብልቅልቅ ባለ ኹከት ይሞላል። በዚህ ያልተለመደ ኹከት

የተረበሸው ልጅም ድንገት አፋ ተከፍቶ ቅልጥፍ ባለ የሒብሩ ቋንቋ ማውራት ይጀምራል። ከብዙ ሺ ዓመታት በኋላ አንድ አይሁዳዊ ህፃን በሒብሩ ቋንቋ አፋን በዚህ ሁኔታ ፈታ። ነገሩ ለማመን አስቸጋሪ በሆነ ታምር ነው የተጀመረው። ከጊዜ በኋላ ልጅየው በዚያን ቀን ስለተፈጠረው ነገር ሲናገር እንዲህ ብሎ ነበር።

እናቴን አባቴ ተናዶ ሲቆጣትና እርሷም ደንግጣ ስታለቅስ፤ እኔም እጅግ ተረብሼ ነበር፤ ሆኖም ድንገት መናገር ስጀምር ሁሉም ነገር ተለወጠ።

ከዚህ ቀጥሎ ቤን ይሁዳ በዚያ ዘመን ያልነበሩ አንዳንድ የሒብሩ ቃላትን ራሱ መፍጠር ጀመረ፤ ይኼም ቃላት፤ ቃላት፤ ቃላት፤ ... ከሚለው መሠረታዊ እምነቱ ጋር የተያያዘ ነው። ልጁም ባደገ ቁጥር ቋንቋውም እያደገ መጣ፤ በተጨማሪም በአዳዲስ ቃላትና አገላለጥ የራሱ የሆነ ቅላጼ እያገኘ መሆኑ የሚያበረታ ሆኖለት ነበር። እነዚህን ነገሮች ሲመለከት ደግሞ «በፍልስጥኤም ባሉ የአይሁድ ማገበረሰብ ትምህርት ቤቶች ውስጥ ለምን በዕብራይስጥ ቋንቋ ትምህርት አይሰጥም?» የሚል አሳብ በውስጡ ተጸነሰ። አሳቡንም ለአይሁድ መሪዎች ባቀረበ ጊዜ በቀላሉ ተቀባይነት አገኘ። ጭራሽ የአንዱ ትምህርት ቤት ኃላፊ፤ በእርሱ ትምህርት ቤት ውስጥ ቋንቋውን እንዲያስተምር ቤን ይሁዳን ጋበዘው።

በጊዜው ወደ ፍልስጥኤም ምድር የተመለሱ አይሁዳውያን ከተለያዩ አገራት እንደመምጣታቸው፤ ሁሉም የሚናገሩት የነበሩበትን አገር ቋንቋ በመሆኑ እርስ በእርስ ለመግባባት ፈተና ገጥሟቸው ነበር። በመሆኑም አይሁዳውያኑ ለማንነታቸው መገለጫ የሚሆን አንድ የጋራ ቋንቋ በሚያስፈልጋቸው ትክክለኛ ጊዜ ላይ ይገኙ ነበር። እናም ለመምህራኑ ፈታኝ በነበረ በዚያ ወቅት አሳቡ መንግሥቱ በራሱ አስደሳች ሆኖላቸዋል። በተጨማሪም ልጆቻቸው በዕብራይስጥ ቋንቋ መማራቸው ወደፊት ለሚያልጧት አይሁዳዊት አገር የሚኖረውን ፋይዳ ሲያጤኑት፤ በፊታቸው የቀረበላቸው ዕድል አስደሳች ብቻ ሳይሆን አማራጭ የሌለው እንደሆነ ተገነዘቡ። ትምህርቱ ከተጀመረ በኋላም ልጆቹ ቋንቋውን እጅግ ስለወደዱት እርስ በእርስ በቀላሉ ለመግባባት ቻሉ፤ በዚህ ምክንያት በጥቂት ወራት ውስጥ ቋንቋው

በመላው የፍልስጥኤም ምድር ተስፋፋ። ውጤቱም ከተገመተው በላይ አመርቂ ነበር ማለት ይቻላል።

ሆኖም ግን አይሁዳውያኑ በፈለጉት ፍጥነት ያሰቡትን እንዳያደርጉ አንዳንድ መሠረታዊ የሚባሉ ችግሮች ሰንገው ይዘዋቸው ነበር። ከእነዚህም ውስጥ በሙያውም ሆነ በቋንቋው በሚገባ የሠለጠኑ በቂ መምህራን አለመኖር፤ ለመማር ማስተማሩ መርጃ የሚሆን ምንም ዓይነት መጻሕፍት አለመዘጋጀቱ፤ በተለይ ለሀፃናት ማስተማሪያ አስፈላጊ የሆኑና ከትምህርቱ ጋር የተያያዙ መዝሙሮች አለመኖር እና የመሳሰሉት፤ ጎልተው የሚጠቀሱ ችግሮች ነበሩ። ቋንቋውን በተመለከተ ከላይ የተጠቀሱት ችግሮች እንዳሉ ሆነው በተጨማሪ በቂ የቃላት መፍቻ አለመኖር ሥራውን ከባድና አስቸጋሪ አድርጎት ቆይቷል። ይሁን እንጂ አይሁዳውያኑ ችግሩን ተቋቁመው ጭክን ብለው ስለሠሩ፤ በአጭር ጊዜ ውስጥ በሒብሩ ቋንቋ በጥሩ ሁኔታ የሚግባባ አንድ ትውልድ ለማግኘት ቻሉ።

ቤን ይሁዳ ግን በዚህ ረክቶ አላረፈም፤ በመሆኑም ቀድሞ ለራሱ አገልግሎት ብቻ እንዲሆን አዘጋጅቶት የነበረውንና ከፈረንሳይኛ ወደ ዕብራይስጥ የሚተረጉመውን መዝገበ ቃላት ሰፋ አድርጎ አዘጋጀ። ከዚያም ለዕብራይስጥ ቋንቋ የራሱ የሆነ «የቋንቋ ሕግ» አወጣ። ደግሞም በቀን ከአስራ ስምንት ሰዓት በላይ እየሠራ አስራ ሰባት «ቮሎዶም» ያሉት መዝገበ ቃላት አሰናዳ። ምንም እንኳን ይኼኛውን ሥራ ሳያጠናቅቅ ሕይወቱ ቢያልፍም፤ ሁለተኛ ባለቤቱና ልጁ ጨርሰውታል። እጅግ የሚደንቀው መዝገበ ቃላቱ፤ ከሥርዓተ ነጥብ ጀምሮ፤ የቃላት መፍቻ፤ የአነጋገር ዘይቤ፤ የዓረፍተ ነገር አሰካክ ሁሉ የተካተቱበት መሆኑ ሲሆን፤ እስከ ዛሬ ድረስ እንደ ታላቅ ሥራ የሚጠቀስ ነው። ደግሞም ሥራውን ለማጠናከር፤ ብሎም ለማስቀጠል በ1890 «የሒብሩ የቋንቋ ምክር ቤት» ሊቋቋም በቅቷል። በአሁኑ ጊዜም ይኼው ምክር ቤት «የሒብሩ የቋንቋ አካዳሚ» ተብሎ የሚጠራ ሲሆን፤ የዕብራይስጥ ቋንቋን በተመለከተ የመጨረሻ ሥልጣን ያለው አካል ነው። በእርግጥ የቤን ይሁዳ ህልም እንዲሳካ በርካታ ሰዎች ከጎኑ እንዲሆኑ ያስፈልገዋል ነበር። እንደ ዕድል ሆኖ ከ1881 ጀምሮ

አያሌ አይሁዳውያን ወደተስፋይቱ ምድር ይፈልሱ የነበረ ከመሆኑም በላይ፤ ብዙዎቹ ተመሳሳይ ጥማት የነበራቸው በመሆኑ ለአሳቡ መሳካት እጅግ ጠቅመውታል። እርሱም ቢሆን በወቅቱ በአጠገቡ ያገኛቸውን ጠቃሚ ሰዎች ሁሉ አስተባብሮ ይኼን የመሰለ ተግባር ለመከወን በመቻሉ በአይሁዳውያኑ ታሪክ ጉልህ ስፍራ ካላቸው ሰዎች አንዱ ለመሆን ችሏል።

ይህ ታሪክ ከማስገረም በላይ የሆነ ታምር ነው። እስቲ በኢትዮጵያ ውስጥ ካሉት ቋንቋዎች ግዕዝን ለምሳሌ እንውሰድ፤ በእርግጥ በአሁኑ ጊዜ «ግዕዝ፣ የእኔ ቋንቋ ነው» የሚል አንድ ብሔረሰብ ወይም ጎሳ የለም፤ እንደሚታወቀው ቋንቋው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሆኖ እየተቆጠረ፤ በመንፈሳዊ አገልግሎቶች ብቻ ተወስኖ ነው ያለው። ደግሞም በቤተክነት አካባቢ ወይም በየገዳማቱ የሚያገለግሉ ጥቂት ካህናት ብቻ ይግባቡበት ይሆናል እንጂ፤ እንደ ሌሎች ቋንቋዎች ሕዝብ ሁሉ የሚያወራው አይደለም። ሆኖም ከዛሬ ሁለት ሺ ዓመት በፊት ይነገር የነበረው የግዕዝ ቋንቋ፤ አንድ ነገር ሳይለወጥ፤ በጥቂት ዓመታት ውስጥ ድንገት የኢትዮጵያውያን ሁሉ መግባቢያና የማንነት መገለጫ ቢሆን፤ አያስደንቅምን? እውነት ለመናገር ባለፉት ዓመታት ከዕብራይስጥ ቋንቋ አንጻር የሆነው ከዚህም በላይ ነው። ቋንቋው ፈጽሞ በመጥፋት ላይ የነበረ ከመሆኑ አንጻር፤ ለዛሬዋ እስራኤል የመግባቢያና የሥራ ቋንቋ መሆኑ ታምር ሊባል የሚችል ነው። ምናልባት ነገሩ እግዚአብሔር፤ በነብዩ ሶፎንያስ በመጨረሻው ዘመን እንደሚሆን ከተናገው የትንቢት ቃል ጋር አንዳች ግንኙነት ይኖረው ይሆን? ያኔ ሶፎንያስ እንዲህ ብሎ ነበር፤

በዚያ ጊዜ ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔርን ስም እንዲጠፋ፤ ተስማምተው እንዲያገለግሉት፤ እንደበቃቸውን አጠራሰዉ³⁴

³⁴ ሰፍ3:9።

ቴዎዶር ሔርገል

35

ከ1948 በፊት ባሉት 2500 ዓመታት «እስራኤል» የምትባል አገር ከዓለም ካርታ ላይ ተሰውራ እንደነበር ተመልክተናል። ምንም እንኳን በአንጻራዊነት ሲታይ ቀድመው የደረሱት 500 ዓመታት «የተሻሉ ነበሩ» ቢባልም፤ ፍጹም ለመሆን ግን ብዙ እንደሚጎድላቸው የሚካድ አይደለም። የተጠቀሰው ዓመት ግን እስራኤል እንደ አገር ጠፍታ ከነበረችበት መልሳ የተገኘችበት ዓመት በመሆኑ በትኩረት የሚታይ ነው። ይኼም እንዴት ሊሆን እንደቻለ ለሰው አእምሮ እጅግ ከባድ መስሎ ቢታይም፤ ነብዩ ኢሳይያስ ግን እንዲህ ብሎ ነበር፤

ከማማጣ በፊት ትወሰዳሰች፤ በምጥ ጣር ከመደዛ በፊት፤ ወንድ ሰጅ ትገላገላለች። እንዲህ ያለ ነገር ማን ሰምቶ ያውቃል? እንዲህ ያለ ነገርስ ማን አይቶ ያውቃል? አገር በአንድ ጀምቦር ይፈጠራልን? ወይስ ሕዝብ በቅጽበት ይገኛል? ጽዮንን ምጥ ገና ሲጀምራት ሰጃቿን ወዲያው ትወሰዳለች³⁵

ታዲያ ከእስራኤል ዳግም መወለድ ጀርባ፤ ታሪክ የማይዘነጋው አንድ ታላቅ ሰው አለ። ይኼም ሰው ከሚይ 2 1860 እስከ ጁላይ 3 1904 ድረስ በምድር የኖረው «ቴዎዶር ሔርገል» ነው።

እንደ አውሮፓውያን አቆጣጠር በ1800፤ ከሌሎች የአውሮፓ አገሮች ጋር ሲነጻጸር፤ ፈረንሳይ ለአይሁዳውያን የተመቻች አገር እንደሆነች ይነገርላት ነበር። በእነዚያ ዘመናት በሌሎች የአውሮፓ አገራት ግን አይሁዳውያን እጅግ የተጠሉና የክፉ ምግባርም ምሳሌ ነበሩ። ሌላው ቀርቶ በአውሮፓውያኑ የቴያትርና የሥነ ጽሑፍ ሥራዎች ውስጥ በሚሳሉ ገጸ ባሕርያት እንኳ እንዲያው በጅምላ የክፉ ሥራዎች ሁሉ ተምሳሌት እንዲሆኑ ይደረግ ነበር።

³⁵ ምጽአተ እስራኤል። ስኖ Glatzer, Nahum Norbert. "Theodor Herzl." Microsoft® Encarta®
³⁶ ኢሳፊ6:7፤8።

በጸረ ሴማዊነት ጭፍን ጥላቻ የታወሩት አውሮፓውያን፤ አያሌ አይሁዳውያንን ገድለዋል፤ አሳደዋል፤ ዘርፈዋል። በሩሲያ፤ በስፔን፤ በሮማኒያ፤ በፖላንድ፤ በጀርመን፤ በእንግሊዝና በሌሎች አገሮች የአይሁዳውያኑ ደም በከንቱ ፈሷል፤ «ይሁዲዎች ይጥፉ» የሚል ኃይለ ቃል የሞላባቸው መፈክሮችም ሲስተጋቡ ኖረዋል። በነዚህ እስኞጋሪ ዓመታት አይሁዳውያኑ እጅግ በጣም ተጠልተው ከመኖራቸው በላይ በየአገሩ በሰደት ተንከራተዋል።³⁷

ይህ በእንዲህ እንዳለ በወቅቱ ብዙ ግዴታና የውል ስምምነት ሳትጠ ይቅባቸው ለአይሁዳውያኑ የእኩልነት መብት በማጎናጸፏ፤ በመላው ዓለም የሚኖሩ አይሁድ ዘንድ፤ ፈረንሳይ እጅግ የምትመሰገን አገር ሆና ነበር። ፈረንሳይ ይኼን በማድረግ እስከ ዛሬም የመጀመሪያዋ አውሮፓዊት አገር ሆና ትታወሳለች። በተለይም የንጉሥ ናፖሊዮን ዘመን ለአይሁዳውያኑ የማይረሱ ወርቃማ ዘመናት ነበሩ። እነሱም በበኩላቸው ናፖሊዮን በሥልጣን በነበረባቸው ዓመታት ለመንግሥቱ ታማኝ በመሆን፤ በቻሉት መጠን ድጋፍ አድርገዋል። በመሆኑም በእነዚያ ዘመናት አይሁዳውያን ዶክተሮች፤ ደራሲዎች፤ ፈላስፎች፤ ሙዚቀኞችና የሀገር ተጠሪዎች በየፊናቸው ፈረንሳይን በሙሉ ልብ ሲያገለግሉ ነው የኖሩት። ይኼም ሥራቸው ያን ያህል ባይጋነንም፤ በጥቂት ፈረንሳውያን ዘንድ የነበረውን ጸረ ሴማዊ እንቅስቃሴ ለመቋቋም አስችሏቸው ነበር ማለት ይቻላል።

ሁኔታዎች በዚህ መልክ በሰላም እየተጓዙ በነበሩባቸው ዓመታት፤ በችሎታውም ሆነ በመልካም ምግባሩ የተመሰከረለት «አልፈርድ ድሬፊስ» የተባለ አይሁዳዊ ስመጥር ሻምበል፤ በፈረንሳይ የጦር ሠራዊት ውስጥ በቅንነት ያገለግል ነበር። አንድ ጠዋት ከእንቅልፉ ሲነቃ ግን «ለጀርመኖች ሚስጥር ሽጠሃል» በሚል ምክንያት በሐሰት ተከሶ ፍርድ ቤት ቀረበ፤ በኋላም «ጥፋተኛ ነህ» ተብሎ ከተፈረደበት በኋላ «የዴቪልስ ደሴት» በሚባል ስፍራ ዘመኑን ሁሉ እንዲያሳልፍ የዕድሜ ልክ ጽኑ እስራት ተፈረደበት። አይሁዳዊው ሻምበልም በጦሩ

ሰልፍ መኻል እንዲቆም ከተደረገ በኋላ ማዕረጉ ተገፈፈ፤ በጥፊም ተመታ፤ የተሰጠው ሻምላ ተሰበረ፤ ልዩ፤ ልዩ የክብር ምልክቶቹም ከልብሱ ላይ ተቀደዱ፤ ፈረንሳይን የከዳና የፈረንሳይ ገዳይ ተብሎ በላይ ላይ ታወጀበት። ይህ ሁሉ ሲሆን ቅጣቱን በትዕግሥት ሲቀበል የነበረው አይሁዳዊ ወደ እስር ቤት እያዳፉ ሲወስዱት ግን ትዕግሥቱ ሁሉ አልቆ፤ እንደ ዕብድ ሰው «የበደልኩት ምንም ነገር የለም፤ ፈረንሳይ ለዘላለም በነፃነት ትኑር» ብሎ ሲጮህ ብዙ ሰው ሰማው።

ችግሩ ግን በእሱ ብቻ የሚገታ አልሆነም፤ ሰውየው አይሁዳዊ መሆኑ እንደታወቀ፤ በእንጸራዊነት ለአይሁዳውያን የተሻለ ምችት የነበራት ፈረንሳይ በአዲስ መልክ በተቀሰቀሰ ጸረ ሴማዊ ዐመጽ መናወጥ ጀመረች። ቀድሞም ቢሆን በጸረ ሴማዊነት ጭፍን ጥላቻ ዓይናቸው ታውሮ የነበሩ አንዳንድ ፈረንሳውያንም ምቹ ጊዜ ያገኙ መስሎ ስለታያቸው ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ አይሁዳውያኑን ምችት ነሏቸው። እነሆ ከዚያን ጊዜ በኋላ ፈረንሳይም ለአይሁዳውያኑ ሌላዋ ምድራዊ ሲኦል ሆነች። በስፍራው ሁሉ «ይሁዲዎች ይጥፉ» የሚለው መፈክር በብዙ ፈረንሳውያን ዘንድ በፍቅር የሚዜምና የሚሰማ ዜማ መሆኑን ተከትሎ ጊዜው ለአይሁዳውያኑ የአስቃቂ መከራ ወቅት ሆነ። ሆኖም ከጥቂት ዓመታት በኋላ የታወቀው ባለቅኔ «አሚል ዞላ» በአልፈርድ ላይ የተሳለፈው ውሳኔ ተገቢ እንዳልሆነ ለፈረንሳይ ፕሬዚዳንት ባመለከተው መሠረት፤ ጉዳዩ እንደ አዲስ ሲታይ አልፈርድ ተከሶ በተፈረደበት ወንጀል ንጽሕናው በመረጋገጡ ነፃ ሊወጣ ቻለ።

ቴዎዶር ሔርዝልም ትዕይንቱን ከፓሪስ «የፍርድ አደባባይ» ጀምሮ በአንክሮ ይከታተል ነበር፤ ሻምበሉ የተፈረደበት ቀን «የፈጸምኩት ምንም ጥፋት የለም፤ ፈረንሳይ ለዘላለም በነፃነት ትኑር» ሲል የጮኸው የምሬት ጨኸት እና «ይሁዲዎች ይጥፉ» የሚለው የጸረ አይሁዳውያኑ የተቃውሞ ዜማ፤ ከአእምሮው አልጠፋ ብሎ አረፍት ነገው።

የቴዎዶር ሔርዝል ቤተሰቦች በሐንጋሪ የሚኖሩ ባለጠጋ ሰዎች ነበሩ። እነሱም በሰው እኩልነት የሚያምኑ ከመሆናቸው በላይ፤ እሱ በተለይ በአይሁዳዊነቱ ብዙ የማያከር ለዘብተኛ ነበር። ሔርዝል

³⁷ እኛም አገር እንኳ በገንደርና በሰሜን ሸዋ የነበረውን ታሪክ ያስታውሳል

በተለያዩ ስፍራዎች ጋዜጠኛ፣ የሕግ ባለሙያና ጸሐፊ ተውኔት፤ ሆኖ ሠርቷል። ሆኖም ያቺ በፈረንሳይ የፍርድ አደባባይ የተሰየመበት ቀን ኑሮውን፤ አመለካከቱንና የሕይወት ፍልስፍናዎቹን ሁሉ ከመሠረቱ የምትገለባበጥ ክስተት ሆና፤ ተጽዕኖዋን መቋቋም እንዳልቻለ በግልጽ መታየት ጀመረ። ስለዚህም ከዚያ ቀን ጀምሮ ሕይወቱንና ጊዜውን በሙሉ ለወገኖቹ ላለው ራዕይ አሳልፎ ሰጠ፤ ቤተሰቦቹም ለገንዘባቸው ሳይሰበቱ ለዓላማው መሳካት ከጎኑ ስለቆሙ ትልቅ ብርታት ሆነው። በየዕለቱ የአይሁዳውያኑን ኑሮ ሲመለከት የኢኮኖሚ፣ የፖለቲካና የሃይማኖት ነፃነታቸው በአሳሳቢ ደረጃ እንደሚገኝ ተረዳ። ይኼም ነገር በአውሮፓ ተበትነው የሚኖሩ አይሁዳውያን ጉዳይ እንዲገደው አደረገው። ደግሞም «የእስራኤላውያን መብብሰብና ነፃ መውጣት እስከ ዛሬ ለደረሰባቸውና ለሚደርሰባቸው ግፍ ብቸኛ መደምደሚያ ነው፤ ስለዚህ ስለመብትና ነፃነታቸው እነርሱን ወክሎ የሚከራከርላቸው ሁነኛ ድርጅት ያስፈልጋቸዋል» ሲል የወሰነው በዚያን ጊዜ ነው። የድርጅቱንም ስም «የጽዮናውያን ድርጅት»³⁸ የሚል ስያሜ በመስጠት አጠናክረው። ዓላማውን ከግብ ለማድረስ የሚያስችል ግሩም ዕቅድም ነደፈ፤ በዕቅዱ መሠረት በቅድሚያ ኑሮአቸውን በአውሮፓ ካደረጉ የአይሁድ ከበርቴዎች ጋር ተገናኝቶ በፓለስቲን የሚኖሩ የአይሁድ ገበሬዎችን በገንዘባቸው ስለሚረዱበት ሁኔታ በስፋት መከረ። አይሁዳውያኑ ባለ ጠጎችም ለወገኖቻቸው ዕርዳታ ማሰባሰቡን በመርህ ደረጃ ሲቀበሉት፤ እስራኤል የምትባል አገር በፓለስቲን ምድር ትኖረናለች የሚለውን ግን ጨርሶ እንዲተወው አሳሰቡት። አሳቡም የዕብድ አሳብ ስለሆነ፤ ዳግም እንዳያስበው በጽኑ አስጠነቀቁት።

ሔርዜል ግን ተስፋ ቆርጦ በቀላሉ እጅ የሚሰጥ ሰው ባለመሆኑ፤ በአጭር ጊዜ ውስጥ «ለአይሁዳውያን አገርና ነፃነት» የሚለው እምነቱ በየአገሩ ተበትነው በሚኖሩ አይሁዳውያን ዘንድ ከፍተኛ ተቀባይነት አገኘ። የጽዮናውያኑ ድርጅትም በፍጥነት ዓለም ዓቀፋዊ ዝና ሊጎናጸፍ ስለበቃ፤ በርካታ ዕርዳታና ድጋፍ ከዓለም ዙሪያ

³⁸ «ጽዮን» የአደረሰለም ሰላው መጠሪያ ስሟ እንደ ሆነ ያስታውሳል።

ይገርፍለት ጀመር፤ ታዋቂ ሰዎችም የአሳቡ ዋነኛ ደጋፊ ሆኑለት፤ ሌላው ቀርቶ ቁጥራቸው ቀላል የማይባል ክርስቲያኖችም እንኳ ቀኝ እጃቸውን ሰጡት።

እ.ኤ.አ በ1897 ከመላው ዓለም የተወከሉ አይሁዳውያን በስዊዘርላንድ ባሴል፣ ስለሔርዜል ዕቅድ ለመነጋገር ጉባኤ ተቀመጡ፤ ከክርስቶስ ልደት በኋላ በ70 ዓ.ም ኢየሩሳሌም ፈርሳ እነሱም በየአገሩ ከተበተኑ ጀምሮ በእስራኤላውያን ታሪክ ከቶውኑ ተደርጎ የማያውቅና «ታላቅ» የተባለ ስብሰባም አደረጉ። በስብሰባው ላይ ከአይሁዳውያን ሌላ ብዛት ያላቸው የአሳቡ ደጋፊዎች ተገኝተው ነበር። አይሁዳውያኑም ቢሆኑ ለሁለት ሺ ዓመታት ያህል በየአገሩ የደረሰባቸውን ግፍ ለመቋቋም የነበራቸው ቁርጠኝነትና መነሣሣት የሚደንቅ ሆኖ ታይቷል። ስለዚህ በባሴሉ ስብሰባ መጨረሻ የራሳቸው የሆነ ግዛትና ሉአላዊት አገር እስከሚኖራቸው ድረስ ትግላቸውን እንደሚቀጥሉ ሲወስኑ፤ ከነፃነት በኋላም እያንዳንዳቸው ወደ ጥንታዊ አገራቸው ለመመለስ ተስማሙ። የውሳኔው አሳብም «የጽዮናውያኑ እንቅስቃሴ ዋና ዓላማ፣ በፓለስቲን ምድር ስለዚሁዋን የሚሆን የመስፈፊያ ስገር መፍጠር» የሚል ነበር። ሔርዜል ስብሰባውን ከፈጸመ በኋላ የጻፈው የዕለት ማስታወሻው እንደሚጠቁመው፤ ገና ከመጀመሪያው የነገሩ ፍጻሜ በግልጽ ታይቶት ነበር።

በዛሬው ቀን በባሴል ከተማ የአይሁዳውያን አገር መሠረትኩ፤ ምናልባትም አሁን ብዙ ሰዎች በዚህ አሳብ ያፈዙ ይሆናል፤ ሆኖም ከ50 ዓመት በኋላ እስራኤል የምትባል አገር እንደምትኖረን ሁሉም ሰው ያያል።

የጽዮናውያን እንቅስቃሴ አድማሱን እያሰፋ በሄደ መጠን፤ ብዙ ደጋፊና ተቃዋሚዎችን አፈራ። ሆኖም በራሳቸው በአይሁዳውያን መኻል የነበረው አለመግባባት አሳሳቢ ሆኖ ከመታየቱም በላይ፤ አንዳንዴም ፍጹም ተስፋ የሚያስቆርጥ ደረጃ ላይ ይደርስ ነበር። ለምሳሌ አንዳንድ ለአይሁድ እምነት ተቆርቋሪ እንደ ሆኑ የሚያስቡ ሰዎች፤ ሔርዜልን «ሐሰተኛው ነብይ ነው» ሲሉት፤ ሌሎች የሔርዜል አከራሪ ደጋፊዎች ደግሞ በታቃራኒው «እሱ እውነተኛ ነብያችን ነው» በማለት እያቆለጸጸሉ እጅግ ያጋንኑት ነበር። ሔርዜል ግን በዚህ ሁሉ

መኻል እያለፈ እንኳ ገንዘቡን፤ ጤናውን፤ ምቹቱንና መላው ጉልበቱን ለጽዮናዊያን እንቅስቃሴ መስዋዕት ከማድረግ ወደኋላ ብሎ አያውቅም። በምድር ከሚያገኘው ነገር ሁሉ ለጽዮናውያን ራእይ ዕውን መሆን የሚከፍለው ዋጋ፤ ከምንም ነገር ጋር ቢወዳደር ብልጫ እንዳለው ተረዳ። ስለዚህም በአንድ በኩል፤ በመፈራረስ ላይ ከነበረው አቶማን ቱርክ፤ የአይሁዳውያን ስቃይ እጅግ ከከፋባት አውሮፓ፤ በአካባቢው ኃያል ለመሆን ከምትጣደፈው እንግሊዝና በፍልስጥኤም ምድር ከሚኖሩ የአረብ ብሔርተኞች የሚደርስበትን ልዩ ልዩ ተቃውሞና ተግዳሮት ሲታገስ፤ በሌላ በኩል ደግሞ በወገኖቹ መኻል የነበረውን መከፋፈል በጥበብ አለዝቦ መጓዝ አስፈልጎታል።

ይህ በዚህ እንዳለ የጽዮናዊያኑ እንቅስቃሴ ምን ያህል ገፍቶ እንደሄደ የተረዳው የእንግሊዝ መንግሥት፤ አይሁዳውያኑ ከፈለጉ በወቅቱ በእንግሊዝ ቅኝ ግዛት በነበረችው «ኡጋንዳ» ሄደው መስፈር እንደ ሚችሉ አሳብ አቀረበ፤ ነገር ግን የአይሁዳውያኑ ጉባኤ «በቅዱስ መጽሐፍ ውስጥ ኡጋንዳ የሚል አገርና ጥቅስ አላገኘንም» ሲል አሳቡን በጽኑ ተቃወመው። በአንጻሩ የመካከለኛው ምሥራቅ ሰላም ከዕለት ወደ ዕለት አደጋ ላይ እንደ ወደቀ ይታይ ጀመር። ምንም እንኳ የብጥብጡ ዋነኛ ምክንያት የጽዮናዊነት እንቅስቃሴ በአካባቢው መስፋፋት እንደ ሆነ ባይካድም፤ ከዚሁ ጋር የተያያዙ ሌሎች ምክንያቶች አልነበሩም ማለት አይቻልም። ከእነዚህም መኻል፤ በአዲስ መልክ ያንሰራራው አረባዊ ብሔርተኝነት፤ የአቶማን ቱርክ መፈራረስና እንግሊዝ በስፍራው የተከተለችው «የከፋፍሎ መግዛት» ፖሊሲ በዋናነት የሚጠቀሱ ናቸው። ዳሩ ግን ውጫዊም ሆነ ውስጣዊ ተግዳሮት ሳያግደው፤ የጽዮናውያኑ እንቅስቃሴ ከጊዜ ወደ ጊዜ በፍልስጥኤም ምድር እየተስፋፋና በአቅሙም እየጎለበተ ይሄድ ነበር።

ቴዎዶር ሔርዝልም «የሠራሁት ምንም ጥፋት የለም» ብሎ አልፈርድ ድሬፊስ ሲጮህና «ይሁዲዎች ለዘላለም ይጥፉ. . .» የሚለውን የፈረንሳውያንን ጸረ አይሁዳዊ መፈክር በሰማ ጊዜ በልቡ ለተፀነሰው ራእይ መላ ሕይወቱን ሰውቶ ቢኖርም፤ ፍጻሜውን ሳያይ በአጭሩ ተቀጪ። በመሆኑም ራእይው ወደ ልቡ ገብቶ በሰረገ በአስረኛው

ዓመት፤ እንዲሁም በተወለደ በአርባ አራት ዓመቱ ከዚህ ዓለም በሞት ተለየ። እስራኤል ግን ልክ እርሱ እንደተነበየው እ.ኤ.አ ግንቦት 14 1948 በይፋ ከመመሥረቷ በፊት፤ ሕዳር 1947 የተባበሩት መንግሥታት ለመኖሯ ዕውቅና ሰጣት። ይኼም በባሌሉ ስብሰባ አምሳኛ ዓመት ላይ የሆነ ነው። ዓለምም የእስራኤልን መመሥረት ሲሰማ ተደነቀ። ከሁለት ሺ ሰባት መቶ ዓመት በፊት ግን፤ ነብዩ ኢሳይያስ እንዲህ ብሎ ነበር።³⁹

አንዲህ ያሰ ነገር ማን ሰምቶ ያውቃል? አንዲህ ያሰ ነገርስ ማን አይቶ ያውቃል? አገር በአንድ ጀምበር ይፈጠራልን? ወይስ ሕዝብ በቅጽበት ይገኛል?

በእርግጥ ከእስራኤል መመሥረት በፊትም ሆነ በኋላ አያሌ አገራት ነፃነታቸውን ተጎናጽፈዋል። ለምሳሌ «ኤርትራ» የምትባል አገር ከተወቅን ገና ሃያ ዓመታችን ነው። ደቡብ ሱዳንም በዚህ ዓመት ነፃነቷን ተጎናጽፋለች። ዓለም ዕውቅና ቢነፍጋቸውም ፒንት ሳንድና ሱማሌ ሳንድም አገር ለመሆን ደፋ ቀና አያሉ ነው። የኮሚኒስቱን ሥርዓት መፈራረስ ተከትሎ በአውሮፓም በርካታ አዲስ አገራትን አይተናል። ነገር ግን ከእነዚህ ሁሉ የእስራኤል የተለየ ነው። ይኼም በኢሳይያስ ትንቢት ላይ በግልጽ ተመልክቷል።

አንዲህ ያሰ ነገር ማን ሰምቶ ያውቃል? አንዲህ ያሰ ነገርስ ማን አይቶ ያውቃል? አገር በአንድ ጀምበር ይፈጠራልን? ወይስ ሕዝብ በቅጽበት ይገኛል?

³⁹ ኢሳ 66:8

ኢ.የሩሳሌም

40

ኢ.የሩሳሌም ኢ.የሩሳሌም ሆይ፡ ነገሶችን የምትገድል ወደ አርበኛ የተላኩትንም የምትወግር፡ ዶሮ ጫፎቶችን ከከንፎቶች በታች እንደምትሰበሰብ ልጆቻችን ለሰበሰብ ዘንድ ሰንት ጊዜ ወደድሁ፤ አልወደዳችሁም።

ጌታ ኢየሱስ ከርስተሰ፤

ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል። ይህች ኢ.የሩሳሌም ናት፤ በኢስላም መካከል ለድርጊታለሁ፤ ለገሮችም በዙሪያዋ አለች።

ነበዩ ሕዝቅኤል

በባቢሎን ወንዞች አጠገብ በዚያ ተቀመጥን፤ ጽዮንንም ባሰብናት ጊዜ አለቀሰን። በእኚያ ዛሬችሁ ላይ መሰንቆቻችንን በቀልን። የማረኩን በዚያ የዝማሬን ቃል ፈለገ-በን፤ የወሰዱንም የጽዮንን ዝማሬ ዘምሩልን አሉን። የእግዚአብሔርን ዝማሬ በባዕድ ምድር እንዴት እንዝምራለን? ኢ.የሩሳሌም ሆይ፤ ብረሳሽ፤ ቀኝ ትርሳኝ። ባላሰብሽ፤ ምላሴ በግሮሮ ይጣበቅ፤ ከደሰታዬ ሁሉ በላይ ኢ.የሩሳሌምን ባልወድድ።

የዳዊት መዝሙር

ነበዩችን ወደ ገነት ያረጉባት ሰፍራ በመሆኗ፤ ኢ.የሩሳሌም ቅዱስ ሰፍራችን ናት።

የሙሰሊሞች ሁሉ እምነት፤

ኢ.የሩሳሌም የማትከፋፈል የእስራኤል ዋና ከተማ ናት።

ጠቅላይ ሚኒስትር አሪያን ቫርን የተናገሩትና የእስራኤላውያን ሁሉ እዳም።

ያለ ኢ.የሩሳሌም የፍልስጥኤም ነፃ መንግሥት አይታሰብም።

ያሰር እራፋት እንደተናገሩት፤ የፍልስጥኤማውያን ሁሉ እዳም፤

ወደተቀደሰችው በታችን ተመልሰናል፤ ከእንግዲህ ወዲያ ተነጥለናት እንሄድም።

ጀነራል ሙሼ ዳያን፤ የሰድስቱ ቀን ጦርነት እንደተፈጸመ የተናገሩት፤

ሰኔ 7 1967 በወታደራዊ ሰዓት አቆጣጠር በ1400 ሲሆን፤ በወቅቱ የእስራኤል የመከላከያ ሚኒስትር የነበሩት ጀነራል ሙሼ ዳያን፤ ከአስደናቂው የሰድስት ቀናት ጦርነት በኋላ፤ በድል አድራጊ ጀነራሎቻቸው ታጅቦው ወደጥንታዊቷ ምሥራቅ ኢ.የሩሳሌም አመሩ፤ ከዚያም፤ ቀድሞ ቤተ መቅደሱ በነበረበት ስፍራ በቀጥታ በመሄድ ከጥንት ጀምሮ እስራኤላውያን እንደሚጸልዩት ጸሎት ካደረሱ በኋላ «እስራኤላውያን ሰላም ይሁን» የሚል ጽሑፍ፤ በግንቡ ላይ ለጠፉ። በ70 ዓ.ም ሮማውያን ኢ.የሩሳሌምንና መቅደሱን ሲያፈርሱ ይህ የቤተ መቅደሱ ዙሪያ ግንብ ብቻ እንደተረፈ ይነገራል፤ ዳያንም በዚያው ስፍራ ቆመው «ወደ ተቀደሰችው ቦታችን ተመልሰናል፤ ከእንግዲህ ወዲያ ተነጥለናት እንሄድም።» ሲሉ በጥልቅ ስሜት፤ ታሪካዊ የተባለ ንግግር አደረጉ።⁴¹

✧ ☐ ✧

ያለፉትን አስርተ ዓመታት ሬድዮኑን ወይም ቴሌቪዥኑን ከፍቶ በየዕለቱ ዜና የሚያዳምጥ ወይም ዕለታዊ ጋዜጦችን ሥራዬ ብሎ በትኩረት የሚያነብ ሰው፤ በየቀኑ ስለ ኢ.የሩሳሌም ወይም ከእርሷ ጋር የተያያዘ እዲስ ዜና መስማቱ አይቀርም። ምንም እንኳ «ኢ.የሩሳሌም» ማለት «የሰላም ከተማ» ማለት ቢሆንም ታሪኳን ጠልቆ ለመረመረ ግን፤ ስሟ ማንነቷን የማይገልጥ ወይም ምጽት መስሎ ሊታየው ይችላል። ከተመሠረተች ጊዜ ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ አልፎ፤ አልፎና ለጥቂት ጊዜ ካልሆነ በቀር ይህ ነው የሚባል ሰላምና መረጋጋት አይታ አታውቅም። ጦርነት፤ ሽብር፤ ሁከትና እሱን ተከትሎ የሚመጣ ስደት፤ ፍልሰትና ግዞት የዚያች ከተማ በተለይ የተሰጡ ገጸ በረከቶች መስለው ነው የሚታዩት። ከተማዋ በጦርነት ሰባት ጊዜ ሙሉ በሙሉ ፈርሳ ደጋግማ በፍርስራሹ ላይ ስለተሠራች በቁመት አድጋ ቀድሞ ከነበረችበት ስድስት ሜትሮች ያህል ከፍ ብላ ትታያለች። ጥንታዊቷ ከተማ ስፋትዋ ስምንት መቶ በስምንት መቶ ሜትሮች ያክል ብቻ እንደሚሆን ነው የሚገመተው፤ ሆኖም

⁴¹ የሰድስት ቀን ጦርነት፤ በፊንጃዊና ሂንደክን ችርቻል ተደርፎ፤ በማዋ ጩዳህ የተተረጎመ፤ በ1960

ግን ከማናቸውም የዓለም ከተሞች ይልቅ የብዙዎች ዓይንና ጆሮ ትኩረት ከመሆን አላገዳትም፡፡ ኢየሩሳሌም የታላላቅ ሃይማኖቶች ማለትም ለአይሁድ፣ ለክርስቲያኖችና ለሙስሊሞች የተቀደሰች ስፍራ ተደርጋ በመቆጠሯ በዘመናት መኻል እንደታየው ሁሉም የራሱ ሊያደርጋት ይፈልጋል፡፡

ሆኖም ግን ከየትኛውም ሕዝብና ሃይማኖት ይልቅ፤ ለአይሁዶች የታሪካቸው ዋና ክፍል እንደሆነች ግልጽ ነው፡፡ ቀድሞም ቢሆን የመሠረቷት እነሱ በመሆናቸው ለከተማዋ የተለየ ተመስጦ፤ ከብርና ፍቅር አላቸው፤ ብዙዎቹም የአባቶቻቸው እትብት ብቻ ሳይሆን የሕልውናቸው ተስፋ በዚያ እንደተቀበረ ስለሚያምኑ ማንነታቸውን ከኢየሩሳሌም ከተማ ነጥሎ ለማሰብ እንኳ የሚቸገሩ ናቸው፤ ደግሞም ከሕያው እግዚአብሔር ጋር ለመገናኘት በከተማዋና በቦታው ቤተ መቅደሱ እስኪሠራ ድረስ እጅይ የሚሉ አይደሉም፡፡ ወደፊትም ቢሆን፤ ኢየሩሳሌምን በእጃቸው ለማቆየት የማይከፍሉት ዋጋ እንደ ማይኖር ነው የሚታመነው፡፡ ከእርሷ ተለይተውና ርቀው በኖሩባቸው ዘመናት ሁሉ «ኢየሩሳሌም ሆይ ብረላሽ ቀኝ ይርላኝ፤ ባሰሰሽ ምላሴ በትናጋፀ ትጠበቅ» የሚለውን መዝሙር፤ ከየትኛውም ዝማሬ ይልቅ በተመስጦ ሲዘምሩት ኑረዋል፡፡

ምንም እንኳ የአይሁዶችና የክርስቲያኖች እምነት ከብሉይ ኪዳን አንጻር እምብዛም ልዩነት የሌለው ቢሆንም፤ በመሲሁ ኢየሱስ ምክንያት ግን የተለያዩ ሆነዋል፡፡ በመሆኑም ኢየሩሳሌም በተለይ «ለአክራሪ» ወይም «ሃይማኖተኛ» ክርስቲያኖች የሃይማኖት ማዕከልና የብዙ ትዝታዎች ምንጭ በመሆኗ፤ ከተማዋ በእነሱ ቁጥጥር ስር ብትሆን ይመኛሉ፡፡ በእርግጥም ኢየሱስ ክርስቶስ እነዚያን አስደናቂ ትምህርቶችን ያስተማረው፤ በአሁያዋና በውርጭላዋ ላይ ተቀምጦ «ሆላዕና በእርያም» እየተባለለት በንጉሥ ክብር የታየው፤ በመጨረሻም በጲላሞስ የፍርድ አደባባይ ቀርቦ ሞት የተፈረደበትና የተሰቀለው በዚህችው ከተማ ውስጥ ነው፡፡ ከዚህ በላይ ጌታ ኢየሱስ፤ ተመልሶ በሚመጣበት ጊዜም ሆነ፤ ከዚያ በኋላ ባለው የሺው ዓመት የኑሮ ዘመን ኢየሩሳሌም ሁነኛ ስፍራ እንዳላት በክርስቲያኖች ይታመናል፡፡

ሙስሊሞችም ቢሆኑ በኢየሩሳሌም ከተማ፤ ቀድሞ የሰለሞን ቤተ መቅደስ በነበረበት ስፍራ ላይ «ዶም አፍ ዘ ሮክ» የሚሉት ባለ ወርቃማ ጉልላት መስኪድ አላቸው፡፡ እንደ ሙስሊሞች እምነት ከሆነ መሐመድ ከዚያ ስፍራ ሆነው ወደ መንግሥተ ሰማያት ምስጢራዊ ጉዞ አድርገዋል፡፡ በቀድሞ ጊዜ መሐመድና ተከታዮቻቸው ጸሎት ሲያደርጉ ልክ እንደ አይሁዳውያኑ ፊታቸውን ወደ ኢየሩሳሌም አዙረው ነበር እንጂ፤ እንደ አሁኑ ወደ መካ መልሰው አልነበረም፡፡ ስለዚህ በአሁኑ ጊዜ የኢየሩሳሌም ከእጃቸው መውጣት እጅግ በጣም ይቆጫቸዋል፡፡ አልሆንላቸው ብሎ ነው እንጂ፤ መልሰው የራሳቸው ሊያደርጓት ብዙ ጊዜ ሞክረው ነበር፡፡ ከፊታችን ባሉ ዘመናትም «ከተማዋን ለማስመለስ የሚያስችል አቅም አለን» ብለው ያሰቡ ዕለት፤ የዚያኑ ቀን ዘምተው የራሳቸው ለማድረግ እንደሚሹ ግልጽ ነው፡፡

ኢየሩሳሌም «ታላቁ ባሕር» ከሚሰኘው የሜድትራሊያን ባሕር በ50 ኪሎ ሜትር፤ የዮርዳኖስ ወንዝ ከጨው ባሕር ከሚቀላቀልበት 30 ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የምትገኝ ከተማ ስትሆን፤ ከባሕር ጠለል 750 ሜትር ክፍታ ላይ የምትገኝና በኮረብታ ላይ የተመሠረተች ጥንታዊ ከተማ ናት፡፡ ታሪኳ አብርሃምና መልክ ጸዲቅ ከተገናኙበት ዘመን የሚጀምር ሲሆን፤ ጥንታዊ ስሟ «ሳሌም» ይሰኝ ነበር፡፡ ቀጥሎም «ኢያቡስ» ተብላለች፤ ጸፊል፤ ጽዮን፤ ቅድስት ከተማ፤ የዳዊት ከተማ፤ የሚሉት ስሞች በተለያየ ጊዜ ለከተማዋ የተሰጡ መጠሪያዎች ነበሩ፡፡⁴²

ያም ሆኖ ዋነኛ ታሪኳ የሚጀምረው፤ ዳዊት ኢያቡሳውያንን ድል አድርጎ ከያዛት በኋላ ነው፤ ንጉሥ ዳዊት ወዲያው የመንግሥቱ ርዕሰ መዲና አደረጋት፤ ዙሪያዋን ቅጥር ሠራባት፡፡ ከእርሱ በኋላ የነገሠው ልጁ ሰለሞንም ከተማዋን የበለጠ በማስፋፋት ቤተ መቅደሱንና ቤተ መንግሥቱን በከተማዋ ውስጥ ሠራ፡፡ ንጉሥ ናቡከደነጾር ግን በይሁዳ ሴዴቅያስ ነገሦ በነበረበት ዘመን ዘምቶባት፤ ከተማዋንና መቅደስዋን አፈረሰ፡፡ በቂሮስ ዘመን ደግሞ አይሁዳውያን ተመልሰው መቅደሱን

⁴² የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት፡፡ 1972፡፡ የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር፡፡ ሲንትራል ማተሚያ ቤት፡፡

እንዲሁኑ ፈቃድ ሰላገኙ፤ መቅደሱ በፈረስ በ70 ዓመቱ እንደገና ተሠራ። ነህምያም የከተማዋን ቅጥርና በሮች ደሀና አድርጎ በመጠገን የቀድሞ ስሟና ከብሬን እንድታገኝ አስቻላት። ሆኖም ከ175 እስከ 164 ዓ.ዓ ባለው ዘመን አንትያክስ ኤጲፋኑስ የተባለ ግሪካዊ ቅጥሯዋን አፈራረሰ መቅደሱን እጅግ አረከሰ። በ63 ዓ.ዓ ሮማውያን አካባቢውን ተቆጣጥረው ማስተዳደር ጀመሩ። ንጉሥ ሂሮድስ ከተማዋን አስፋፋ፤ ቅጥርም አበጀላት። በ20 ዓ.ዓ፤ በዘሩባቤል እንደ ገና ተሠርቶ፤ በኤጲፋኑስ የተጎሳቀለውን ቤተ መቅደስ ማደስ ጀመረ። ኢየሱስ ክርስቶስ የተሰቀለበት ቀራንዮ የሚባለው ስፍራም፤ በከተማዋ ሦስተኛ ቅጥር ውስጥ ይገኝ ነበር። የመቅደሱ ዕድሳት ከክርስቶስ ልደት በኋላ በ64 ዓ.ም ተጠናቀቀ።

በ70 ዓ.ም የአይሁድ ቀናተኞች ባስነሡት ዐመጽ ሮማውያን እጅግ ስለተቆጡ ኢየሩሳሌምን ጨርሶ አወደሙ፤ መቅደሱንም አፈራረሱት። ከሦስት ዓመት በኋላም የአይሁዳውያን የመጨረሻ ምሽግ የነበረችው «ማሳዳ» በሮማውያኑ ተያዘች፤ አይሁዳውያኑም በሮማውያን እጅ እንዳይወድቁ፤ የዝልጆቻቸውንና ሚስቶቻቸውን ጭምር እያረዱ እርስ፤ በርስ ተጨራረሱ። በመሆኑም ከአስቃቂው መተላለቅ በኋላ በዋሻ ውስጥ ተደብቀው የተገኙት፤ ሁለት አሮጊቶችና አምስት ህፃናት ብቻ ነበሩ ይባላል። ከዚያም በኋላ ሮማውያን ኢየሩሳሌምን «ኤሊና ካፒቶሊያ» በማለት ሰየሟት።

በ132 ዓ.ም «ሲሞን ባር ኮኸከባ» በተባለ ሰው መሪነት አይሁዳውያን ኢየሩሳሌምን ዳግም ለመቆጣጠር ቢሞክሩም፤ ከሮማውያኑ ጋር በተደረገ ብርቱ ጦርነት ራሱ ባር ኮኸከባ በ135 ዓ.ም ተገደለና የጦርነቱ ፍጻሜ ሆነ።⁴³ ሮማውያኑም ከዚያ ዘመን ጀምሮ የበታወ መጠሪያ ፓለስቲን ወይም ፍልስጥኤም እንዲባል ያደረጉ ሲሆን፤ አይሁዶችም ወደዚያች ምድር ዝር እንዳይሉ አገዱ። በዚህ ምክንያት እስራኤላውያን አገር አልባ ሆነው ያህል ሲንከራተቱ ኖሩ።

⁴³ World News & Bible Prophecy, by Dr. Charles Dyre 1993

በ637 ኢየሩሳሌም በአረብ ሙስሊሞች ስትወረር፤ አካባቢው ሌላ መልክ መያዝ ጀመረ፤ ሙስሊሞችም፤ ሆን ብለው ቀድሞ መቅደሱ በነበረበት ስፍራ ላይ የማምላኪያ መስኪዳቸውን ሠሩ። በ1516 ቱርኮች አካባቢውን ሲቆጣጠሩ ደግሞ ከቀድሞው መስኪድ ጎን ሌላ መስኪድ ጨምረው ሠሩ። እነዚህም መስኪዶች «ዶም አፍ ዘ ሮክ» እና «አልአክላ» ሲሰኙ፤ እስከ አሁን ድረስ በስፍራው አሉ። ይህ በዚህ እንዳለ በ1096 ኢየሩሳሌምን ከሙስሊሞች እጅ ነፃ ለማውጣት ያለመ «የመስቀል ጦርነት» ከአውሮፓ በተነሡ «ክርስቲያኖች» በኩል ተጀመረ፤ በጦርነቱም ከተማዋ ለጥቂት ጊዜአት በ«ክርስቲያኖች» እጅ ወደቀች። ነገር ግን ሙስሊሞች እንደገና በርትተው በቁጥጥር ስር አዋሏት፤ ከዚህ በኋላ ሁለተኛው የመስቀል ጦርነት በ1144 እንደ ገና ሲደረግ፤ ኢየሩሳሌም ለአጭር ጊዜ በመስቀል ጦረኞች ስር ሆነች። ዳሩ ግን ጦርነቱ ሙስሊሞችንና «ክርስቲያኖችን» ደም ከማቃባት ባለፈ የፈየደው አንዳች ነገር አልነበረም። ከዚያም በኋላ ከ1185 እስከ 1270 ድረስ በተከታታይ ለአምስት ጊዜአት በተደረገ ጦርነት ሙስሊሞች ሲያይሉ፤ የመስቀል ጦረኞች ከፍተኛ የአቅም ማጣት ስለገጠማቸው፤ ኢየሩሳሌም በሙስሊሞች ቁጥጥር ስር ሆነች።

በ1516 የኦቶማን ቱርክ በአካባቢው ኃያል ሆና በመነሣት ምክንያት ኢየሩሳሌም ለአራት መቶ ዓመታት ያህል በቱርኮች ስር መተዳደር ጀመረች። ከዚያ ቀጥሎ እንግሊዝ በ1917 ኦቶማን ቱርክን አሸንፋ ስፍራውን በቁጥጥር ስር ካዋለችው በኋላ እስከ 1948 ድረስ በዚያ ቁይታለች። በተጠቀሰው ዓመት እስራኤል ነፃነትዋን ስታውጅ፤ ኢየሩሳሌም በዮርዳኖስ ቁጥጥር ስር ትተዳደር ነበር። በሕዳር ወር 1947 የተደረገው የተባበሩት መንግሥታት ስብሰባ፤ የእስራኤልን ነፃ አገርነት ሲያውጅ፤ ምሥራቅ ኢየሩሳሌም በመንግሥታቱ ድርጅት ስር እንድትተዳደር ውሳኔ አሳልፎ ነበር። ሆኖም ውሳኔው ተግባራዊ ሳይሆን እስከ 1967ቱ የአረብ እስራኤል የስድስቱ ቀን ጦርነት ድረስ ዘለቀ። በእነዚህ ዓመታትም አንድ ቀን በእጅዋ እንደምታስገባት እያለመች እስራኤል ምዕራብ ኢየሩሳሌምን ከጎን ስትገነባ ቆየች። እስራኤልም ያሰበችው ሰምሮ በስድስቱ ቀን ጦርነት አረቦችን አሸንፋ

የግዛትዋ አካል አድርጋ ቀላቅላታለች፤ ጀነራል ሙሼ ዳያን «ወደ ገዛ ምድራችን ተመልሰናል፤ ከዚህ በኋላ ተለይተናት አንሄድም» ያሉት የዚያን ጊዜ ነው።

እስራኤል፤ በመሠረቱ ኢየሩሳሌምን የምትመለከታት የግዛቷ አንድ አካል እንደሆነች ብቻ ሳይሆን፤ የሕልውናዋና የማንነቷ መሠረት አድርጋ ነው፤ ደግሞም «ኢየሩሳሌምን ከማጣ ምንም ነገር ባጣ ይሻለኛል» ብላ የቆረጠች ትመስላለች። ለዚህም በ1979 ዋና ከተማዋን ከቴል አቪቭ ወደኢየሩሳሌም ያዞረችበትን ተግባር መጥቀስ ብቻ ይበቃል። ምንም እንኳን ይኼን በማድረግ ለቁጥር የሚያታክት ዓለም አቀፍ ተቃውሞና ውግዘት የደረሰባት ቢሆንም እስከ አሁን «የዝሆን ጆሮ ይስጠኝ» እንዳለች ናት። በዚያ ላይ አሜሪካን ጨምሮ የተለያዩ አገራት ኤምባሲዎቻቸውን ወደዚህች አጫቃጫቂ ከተማ በማዞራቸው የኢየሩሳሌም ጉዳይ ሌላ የንትርክ ምዕራፍ ሊከፈትለት ግድ ሆኗል።

ከዚህ በተረፈ እስከ ዛሬም ድረስ ከፍልስጤማውያን ጋር ባደረገችው ንግግር ከተማዋን ለድርድር ለማቅረብ ፍላጎት የላትም፤ በቅርቡ እንኳ የአሜሪካ ምክትል ፕሬዚዳንት «ጆን ባይደን» በአካባቢው ጉብኝት ማድረጋቸውን ተከትሎ፤ እስራኤል በምሥራቅ ኢየሩሳሌም የ1600 የመኖሪያ ቤቶች ግንባታ ዕቅድ ይፋ ማድረጓ፤ ከአሜሪካ ጋር የነበራትን ወዳጅነት ማሻከሩ አልቀረም። ይሁን እንጂ በምሥራቅ ኢየሩሳሌም የምታደርገው ይኼን መሰሉን ግንባታ፤ ዓለም ልክ በ«ቴል አቪቭና» በሌሎች ከተሞችዋ እንዳላት መብት እንዲቆጥርላት የምትፈልገው እስራኤል፤ ከአቋምዋ ንቅንቅ እንደማትል ያስታወቀች ሲሆን፤ አሜሪካ ያሳየችው ተቃውሞ ግን እንዳስገረማት ተናግራለች። ሆኖም ጉዳዩን አስመልክቶ የአሜሪካ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ሂሳሪ ክሊንተን ጠንካራ ማስጠንቀቂያ ያዘለ ንግግር አድርገው ነበር። ይኼን ተከትሎ አንድ የእስራኤል የፓርላማ አባል ሲናገሩ «ጌትየዋ ለታሰረራራን ትሞክራለች፤ እንዴን በማለት በወይዘሮ ክሊንተን ንግግር ሲሳለቁ ተሰምተዋል።

፳፭

ምዕራፍ ፱

፱ኛው ምዕራፍ

የጽዮናውያን እንቅስቃሴ ተፋፍሞ በቀጠለባቸው የመጀመሪያዎቹ እስራ አምስት ዓመታት መባቻ፤ ለአሁኖች ወላኝ የታሪክ ምዕራፍ የተከፈቱላቸው ዓመታት ነበሩ ማለት ይቻላል። በዚሁ መሠረት በ1914 የ1ኛው የዓለም ጦርነት ሲቀሰቀስ፤ እንግሊዝ በጦርነቱ የተከተለችው ስልት ለእስራኤላውያኑ መልካም አጋጣሚ ሆነላቸው። በወቅቱ እንግሊዝ በመካከለኛው ምሥራቅ ኃይል ሆኖ የሚታየውን የኦቶማን ቱርክ ጦር ለማዳከም ከአረቦቹ ይልቅ የአይሁዳውያኑ ድጋፍ አዋጧ እንደሆነ አሰበች። በመሆኑም ለአይሁዳውያኑ ልዩ ልዩ ዕርዳታ እያደረገች፤ የተሻለ አቀባበል ስታደርግላቸው ከመቆየቷም በላይ፤ በእነዚያ ዓመታት ለጽዮናውያኑ ቀና አሳቢ መስላ ታየች። በእርግጥ ይኼ ስልቷ የኋላ፤ ኋላ አስቀድሞ ያሳሰላቸው መጠኑ የበዛ ዋጋ እንዳስከፈላት ታይቷል። በአንጻሩ አይሁዳውያኑ እጅግ አስፈላጊ ወደ ሆነው የታሪክ ምዕራፍ የተሸጋገሩት ከዚህ ተንደርድረው ነው።

በሕዳር ወር 1917 እንግሊዝ፤ በጊዜው የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር በነበሩት «አልተር ባልፎር» ስም የተሰየመ ሰነድ አረቀቀች። ይኼው «የባልፎር መግለጫ» የተሰኘ ሰነድ እስራኤላውያን በፓለስቲን ምድር አገር እንዲኖራቸው የሚፈቅድ ነበር። እንግሊዝ አዋጁን ያወጣችው አይሁዳውያኑን ደስ ከማሰኘት ባለፈ፤ ከፋሲያና ከአሜሪካ ጋር ስለ ሚኖራት ስልታዊ ወዳጅነት አስባ ስለነበር በውስጡ የተለመደው ዓይነት ፖለቲካዊ ተንኮል የሚያጣው አልነበረም። ሆኖም አዋጁን ከወጀች በኋላ የአረብ ብሔርተኞች ተቃውሞ እጅግ ሰላሰጋት፤ እስከ 1920 ድረስ በአረብ ምድር አዋጁን በተመለከተ ምንም ትንፋሽ ሳትል ኖረች። የሚገርመው ግን፤ የባልፎር አዋጅ በወጣበት በዚያው ዓመት፤ ኦቶማን ቱርክ በእንግሊዝ ተሸንፋ ኢየሩሳሌምንና መላው ፓለስቲንን ለቃ መውጣቷ ነው። ቱርክ ከአራት መቶ ዓመት ላላነሰ

ጊዜ በአካባቢው የነበራት የበላይነትም ዕልባት ያገኘው ከዚያ በኋላ ነው። በወቅቱ በፓለስቲን ምድር፤ 535,000 ሙስሊሞች፤ 85,000 አይሁዶችና 70,000 ክርስቲያኖች ይኖሩ የነበረ ሲሆን፤ ቴዎዶር ሔርዝል የጽዮናዊነትን እንቅስቃሴን ሊመሠርት ደፋ ቀና በሚልበት ማለትም ከ1894 እስከ 1897 ድረስ ባሉት ዓመታት ግን በፓለስቲን ምድር የነበሩት አይሁዳውያን ብዛት ከ50,000 የማይበልጥ ነበረ። ይህም የጽዮናውያኑ እንቅስቃሴ ምን ያህል ስኬታማ እንደነበር የሚያሳይ ነው። ከዚያም በኋላ ቢሆን አይሁዳውያኑ ወደ ስፍራው የሚያደርጉት ፍልሰት ቀጥሎ በየዓመቱ ቁጥራቸው እየጨመረ፤ በ1929፤ 157 ሺ፣ በ1934 ደግሞ ከ283 ሺ በላይ ደርሰው ነበር።⁴⁴

ምንም እንኳን የባልፎር አዋጅ አይሁዳውያኑ «እስራኤል» የምትባል አገር በፍልስጥኤም ምድር ለመመሥረት ለሚያደርጉት እንቅስቃሴ ሁነኛ የዋስትና ሰነድ ሆኖ ቢታያቸውም፤ ይህ እጅግ አጓጊ የሆነ አዋጅ ተግባራዊ ሳይሆን እስከ ሁለተኛው የዓለም ጦርነት መባቻ ድረስ መቆየቱ አሳሳቢ ሆኖባቸው ነበር። በእነዚያ ዓመታትም በአንድ በኩል፤ በተለያዩ የእውረጋ አገሮች በአይሁዳውያኑ ላይ የሚደርሰው አድልዎ፤ መገለልና ስቃይ እየከበደ የመጣ ሲሆን፤ በሌላ በኩል የጽዮናዊያኑ ድርጅት እንቅስቃሴ የላቀ ውጤት ለማከናወን የቻለበት ጊዜ ሆኖ ይጠቀሳል። በመሆኑም በየቀኑ ወደ ፓለስቲን ምድር የሚገቡ አይሁዳውያን ቁጥር በአስገራሚ ሁኔታ ይጨምር ነበር።

በአንጻሩ እንግሊዝ በአረቡ ዓለም የነበራት ተቀባይነት አደጋ ላይ እንዳይወድቅ ስለፈራች ለአይሁዳውያኑ ከተስፋ ያለፈ ነገር ለመስጠት አልደፈረችም፤ ይባስ ብላ የአይሁድ ዲያስፖራን ፍልሰት ለመቋቋም የድንበር ቁጥጥሯን በፅጽ አጠበቀች። ይህ ብቻ ሳይሆን ከ1924 እስከ 1946 ባሉት ዓመታት አረቦቹ የአይሁዳውያኑን ሰፈራ ከመቃወም ባለፈ፤ በብርቱ የተቋቋሟቸው ጊዜአት እንደነበሩ ይወሳል። በዚህ ሁሉ ምክንያት አይሁዳውያን በፓለስቲን ውስጥ በዘላቂነት ለመስፈር የነበራቸውን አሳብ ለማሳካት በሽምቅ ውጊያ ጭምር ለመታገል

ተገድደዋል። ከዚህ አንጻር በመካከለኛው ምሥራቅ፤ ከማንም በፊት የከተማ ሽብር ፈጠራን የጀመሩት አይሁዳውያን ናቸው ለማለት ያስደፍራል። ሆኖም እንግሊዝ በአካባቢው የነበራትን ስልታዊ ጥቅም ሳለማጣት ስትል ብዙ ጊዜ የገባችውን ቃል ለመጠበቅ ታቅማማ የነበረ በመሆኑ፤ አይሁዳውያኑ ከዚህ የተሻለ አማራጭ ነበራቸው ለማለት አይቻልም።

ከዚህም ሌላ በጊዜው ከአረቦቹ አንጻር የተሰለፉት ጣሊያንና ጀርመን የመሳሰሉ አገሮች ለአረብ ብሔርተኞች ድጋፋቸውን በገፍ መስጠት ስለጀመሩ፤ እነዚህ ሁሉ ነገሮች ተደማምረው አካባቢው የሽብርና የሹክት መናኸሪያ ሆኖ ቀጠለ። ከ1936 እስከ 1939 ድረስ በነበሩት ሦስት ዓመታትም በአካባቢው በተቀሰቀሰ ዐመጽ፤ የሥራ ማቆም አድማና በመሳሰለው ምክንያት፤ የ5,000 ፍልስጤማውያን፤ የ1,200 አይሁዳውያንና የ500 እንግሊዛውያን ሕይወት አልፏል።

ዳሩ ግን ነገሮች እንዲህ አስቸጋሪ በነበሩባቸው በእነዚያ ዓመታት እንኳ በየዓመቱ ወደፍልስጥኤም ምድር የሚገቡ አይሁዳውያን ቁጥር ይጨምር ነበር። በዚሁ መሠረት በ1935 ወደዚያች ምድር የገቡ አይሁዳውያን ቁጥር ስድስት ሺ ብቻ የነበረ ቢሆንም፤ በየጊዜው እያደገ ሄዶ፤ እስራኤል ነፃነቷን በተቀዳጀችበት ዓመት ቁጥሩ እስከ ሁለት መቶ አምሳ ሺ ደርሶ ነበር። በሌላ በኩል በ1939 የአይሁድ ሰፋሪዎች ቁጥር ከአራት መቶ አምሳ ሺ በላይ የደረሰ ሲሆን፤ ቴላቪቭም አንድ መቶ አምሳ ሺ አይሁድ የሚኖሩባት የመጀመሪያዋ የአይሁዳውያን ከተማ ለመሆን ችላለች።

ምንም እንኳ ከመጀመሪያው ጀምሮ አንዳንድ ሰላም ወዳድ የሆኑ አይሁዳውያንና ፍልስጥኤማውያን ሁለቱ ሕዝቦች አብረው መኖር የሚችሉበትን ብልሃት ከማፈላለግ ቸል ያሉበት ጊዜ ባይኖርም፤ ከሁለቱም ወገን ያሉ አክራሪ ሰዎች ልፋታቸውን ሁሉ ከንቱ ያደርጉባቸው ነበር። ከእነዚህም ጥረቶች ውስጥ በተለይ በ1913 በመዳከም ላይ የነበረውን የኦቶማን ቱርክ አገዛዝ በጋራ ለመፋለም በፍልስጥኤማውያን መሪዎች በኩል ለጽዮናውያኑ መሪዎች የቀረበው

⁴⁴ World News & Bible Prophecy, by Dr. Charles Dyre

ጥያቄ ይጠቀሳል። ጽዮናውያኑ ግን በወቅቱ እንደ አዲስ እያቆጠቆጠ የነበረውን ዓረባዊ ብሔርተኝነትን ለመቋቋም ከቱርኮች ጋር መወገን እንደሚል ስላሰቡ የፍልስጤማውያኑን ጥያቄ ሳይቀበሉት ቀሩ። ከዚያ ቀጥሎ በ1919 የፍልስጤማውያን መሪዎችና ለዘብተኛ የአይሁድ አቻዎቻቸው «በፓለስቲን ምድር አንዱ ለሌላው ዕውቅና የሚሰጥበት የጋራ የሆነች የአረብ እስራኤል አገር እንድትኖር» በሚለው አሳብ ዙሪያ በመርህ ደረጃ ተስማምተው ነበር። ነገር ግን አክራሪ ጽዮናውያን «ይህ ፈጽሞ የማይሆን ነው» በማለት ስምምነቱን ከማጣጣቸውም በላይ አምርረው ስለተቃወሙት ተግባራዊ ሊሆን አልቻለም። በወቅቱ ስምምነቱ ተፈጻሚ ሆኖ ቢሆን ኖሮ ሁለቱም የጋራ አገር ትኖራቸው የነበረ ሲሆን፤ የሒብሩና የአረብኛን ቋንቋም በአንድነት የመጠቀም ዕድል ይኖራቸው ነበር። ሆኖም ይኼ እንዳይሆን ራሱ እግዚአብሔር የከለከለ ይመስለኛል።

ጀኛው ዓለም ጦርነትና
የአይሁዳውያኑ መከራ

በቅርቡ በሁለተኛው የዓለም ጦርነት ወቅት፤ በአንዲት አይሁዳዊት ትንሽ ልጅ የተጻፈ ማስታወሻ አነበብኩ። ምንም እንኳን ከዛሬ በባት አስርተ ዓመታት በፊት ለሆነ ነገር ይኼን ያህል ማዘን እንደሌለብኝ ራሴን ላሳምነው ብሞክርም፤ መጽሐፉን ስጨርስ ውስጤ ትርምስምስ ያለ ስሜት ነበር የተሰማኝ፤ እውነት ለመናገር በውስጤ የተፈጠረው ሐዘን ቃላት ለመግለጥ ከሚችሉት በላይ ነው፤ የአይሁዳውያኑ መከራ ይኼን ያህል አስቃቂ የሆነው ለምን ይሆን? እልባትስ የሚደጅለት መቼ ነው? የሚለው ጥያቄ በልቤ ውስጥ ሲንገዋለል ከረምኩ።⁴⁵

ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ በምድር ለመኖር የቻሉ በርካታ አይሁዳውያን በእግዚአብሔር መኖር እንኳ አያምኑም። ብዙዎቹም ላለማመናቸው ምክንያት የሚያደርጉት ደግሞ፤ በሁለተኛው የዓለም ጦርነት ዘመን በናዚ የደረሰባቸውን መከራ ሲሆን «እግዚአብሔር በእውነት ካለ ያንን ሁሉ መከራ ስንቀበል እሱ የት ነበር?» በማለት፤ ሞጋች ጥያቄ ያቀርባሉ። በእርግጥ የደረሰባቸውን አስቃቂ መከራ በትኩረት ላጤነ «እንዴት እንዲህ ይላሉ...» ብሎ ሊፈርድባቸው የሚችገር ይመስለኛል።

ለዘመናት በዘለቀው የአይሁዳውያኑ ታሪክ ለእነርሱ ስደት፤ መከራና ስቃይ አዲስ ነገር ባይሆንም፤ ከ1939 እስከ 1945 ባለው ጊዜ በናዚ ጀርመናውያኑ እንደደረሰባቸው ዓይነት መከራ ግን፤ በታላቁ መከራ ወቅት ካልሆነ በቀር መቼም የሚደገም አይመስልም። በእነዚያ ዓመታት «አዶልፍ ሒትለር» አንዳች ወንጀል ሳይኖራቸው ስድስት ነጥብ አምስት ሚሊዮን ንጹሕ አይሁዳዊያንን በግፍ ጨፈጨፈ።

⁴⁵ የዘና ማስታወሻ ስድስት እንተ ተረጎመ፤ 1996 ANNE FRANK, THE DIARY OF A YOUNG GIRL

ከሁሉ የሚያሳዝነው፤ በሁለተኛው የዓለም ጦርነት ወቅት የሆነውን ጨምሮ፤ ለዘመናት በአይሁዳውያን ላይ ለደረሰው ስደትና መከራ የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ድርሻ የላቀ የመሆኑ ጉዳይ ነው። ይኼም በተለያዩ ምክንያት የተከሰተ ቢሆንም፤ በተለይ የሚጠቀሰው ግን በቤተ ክርስቲያኒቷ ምዕመናን ዘንድ ጠልቆ የሰረገው «አይሁዶች፤ የኢየሱስ ገዳዮች ናቸው» የሚለው እምነት፤ እንዲሁም አይሁዳዊነትን ከአስቆሮቱ ይሁዳ ጋር አያይዞ የማየት ችግር በዋነኛነት የሚጠቀሱ ናቸው። በሌላም በኩል ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ «ቤተ ክርስቲያን፤ እስራኤልን ሙሉ ለሙሉ ተከታታለች» የሚለው አስተምህሮ፤ መዘዙ ብዙ ሆኖ በርካታ «ክርስቲያኖች» ለዓመታት ፀረ ሴማዊ አቋም እንዲያራምዱ ምክንያት ሆኗል።

አይሁዳውያኑን በተመለከተ በካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን በኩል በተለያዩ ጊዜአት ይወጡ የነበሩ ሕግና ደንቦችም ሌላው የስቃያቸው ምንጭ ሆኖ ነበር፤ ማለት ይቻላል። በዚያ ላይ ቤተ ክርስቲያኒቱ በአውሮፓ መንግሥታት ሙሉ ድጋፍ ይደረግላት ስለነበር የአይሁዳውያኑን መብት ለመግፈፍ አልተቸገረችም። በእነዚያ ዘመናት በሥራ ላይ ከዋሉ ሕጎች መኻል፤ በተለይ፤ አይሁዶች የተለየ ልብስ እንዲለብሱና ልብላቸው ላይ አይሁድ መሆናቸውን የሚገልጥ ምልክት እንዲለጥፉ መገደዳቸው ከሁሉ ይልቅ መራር ትዝታ ጥሎ ማለፉ ይነገራል። ይህ ብቻ ሳይሆን ሰንካላ ምክንያት እየተፈጠረ ንብረታቸው ይወረስ የነበረ ሲሆን፤ በየጊዜውም የጅምላ ጭፍጨፋ ይደረግባቸው ነበር። በአስከፊው «የመስቀል ጦርነት» ጊዜም የአይሁዳውያኑ ሀብት፤ ንብረት ለጦረኞቹ «ሞራል መቀስቀሻ» እንደ ገጸ በረከት ይበረከትላቸው ነበር። በወቅቱ ከወጣው የአዋጅ ቃል በከፊል ይኼን ይመስላል።

ማንኛውም ለመስቀል ጦርነት የዘመተ ወታደር፤ ከማንም አይሁዳዊ የተበደረው ዕዳ ቢኖርበት ዛሬውኑ ተሽርለታል፤ ወደ ፓለስቲን ምድር በዘለቀ ጊዜ ከአይሁዳውያን እጅ አንዳች ገንዘብና ንብረት ቢያገኝ፤ የራሱ ያደርገዋል እንጂ ጠያቂ የለበትም።

በመሆኑም አዶልፍ ሒትለር ወደ ሥልጣን ከወጣ በኋላ፤ ይኼንኑ ጸረ ሴማዊ አቋሙን ማንጸባረቅ የጀመረው ወዲያው ነበር። ደግሞም

ያን ሁሉ አስከፊ ነገር ሲያደርግ ከሮም ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን አንዳችም ተቃውሞ ያልገጠመው ከመሆኑም በላይ፤ የበዛ ቡራኬና ድጋፍ ይደረግለት ነበር። ለዚህም ነው ሒትለር በተደጋጋሚ፤ የሚያደርገው ነገር ሁሉ የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የጀመረችውን የመፈጸም ሥራ እንጂ፤ አዲስ ነገር እንዳልሆነ ይናገር የነበረው።

ምንም እንኳን በአውሮፓ የሚኖሩ አይሁዳውያን ለዘመናት ለተቀበሉት መከራ የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ተጠያቂነት የሳላ ስፍራ ቢሰጠውም የፕሮቴስታንትና የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያናትም፤ እጃቸው ከደሙ ጉዳሕ ነው ማለት ግን አይቻልም። ለነገሩ አይሁዳውያኑ በሩሲያ ምድር ለደረሰባቸው መከራ፤ የራሺያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ምንም ድርሻ አልነበራትም ማለት እንዴት ይቻላል? የፕሮቴስታንት ቤተ ክርስቲያንም ብትሆን፤ ከአይሁዳውያኑ አንጻር አስቃቂ ግፍ እንደፈጸመች ይነገራል፤ እንዲያውም ከዚህ ጋር በተያያዙ አንዳንድ ታሪኮች ላይ እንደተዘገበው ከሆነ፤ ማርቲን ሉተር እንኳ ከእነርሱ አንጻር የተከተለው እምነት «እጅግ አሳፋሪ» ሊባል የሚችል ነው።

አንድ ቀን ከአንድ ሰው ጋር ስለዚሁ ጉዳይ እየተነጋገርን ሳለ፤ ሰውየው ድንገት «ለመሆኑ ማርቲን ሉተር መንግሥተ ሰማያት የሚገባ ይመስለኛል?» በማለት ያልጠበቅሁትን ጥያቄ አቀረበልኝ። እኔም የሰውየው ድፍረት ስላስገረመኝ፤ ምን ለማለት እንደፈለገ አብራርቶ እንዲያስረዳኝ ጠንክር አድርጌ ጠየኩት። ያም ሰው «እምን በዶክተር፤ ፓስተር ጆን ሐጌ የተጻፈ መጽሐፍ ፈልገህ አታነብም» በማለት ርዕሱን ነገረኝና በዚሁ ተለያየን። መጽሐፉን አግኝቼ ካነበብኩ በኋላ፤ ምንም እንኳ በውስጡ የተካተቱ አንዳንድ አሳቦች የሚያከራክሩ መስለው ቢታዩኝም፤ ሉተር አይሁዳውያንን በተመለከተ «ይከተለው ነበር»⁴⁶ የተባለው እምነት ግን እጅግ እንዳስደነገጠኝ መሸሸግ አልችልም። በመጽሐፉ እንደተገለጠው ከሆነ ከተሃድሶ ዘመን በኋላ ጭምር በአውሮፓ የሚኖሩ አይሁዳውያን ለጥቃት የተጋለጡ እንዲሆኑ፤ የሉተር አስተዋጽኦ ቀላል የሚባል አይደለም። በዚሁ መሠረት

⁴⁶ በኢየሩሳሌም ላይ የምትጠቀሙ የጦጠረኝዋ ደንበር፤

ከአይሁዳውያኑ አንጻር ሉተር ይከተለው የነበረውን እምነት አስመልክቶ በመጽሐፉ ውስጥ ከተዳሰሱ መሠረታዊ ጉዳዮች ዋና ዋናዎቹ፤ ከዚህ በታች በአጭሩ ተዳሰዋል፡፡⁴⁷

ማርቲን ሉተር፤ በየጊዜው ይጽፋቸው በነበሩ ጽሑፎች፤ አይሁዳውያኑን ለዓለም ያቀረበበት መንገድ መሠረታዊ የሚባሉ ችግሮች የነበሩበት ነው፡፡ አልፎ ተርፎም የአይሁዳውያን ንብረትና ሀብት እንዲወረስ፤ ምክራባቸው በእሳት እንዲቃጠል፤ መጽሐፍቱም ከምድረ ገጽ እንዲጠፋ፤ መምሕራኑ ማስተማር እንዲከለከሉ፤ ሲያስተምሩ ከተገኙም ምሳሳቸው እንዲቆረጥ፤ የሚሉና የመሳሰሉ ቅጣቶች እንዲፈጸሙባቸው ሕዝቡን ይቀሰቅስ ነበር፡፡ በአንድ ወቅትም ለጀርመን ሕዝብ ባቀረበው ጥሪ፤ «በየትኛውም ጊዜ አይሁዳውያን እንደሚጻሩና ካሰብን፤ ፈረንሳዮች፤ ስፔኖችና ሌሎች አገሮች እንዳደረጉት፤ ንብረታቸውን ወርሰን ከአገራችን ማባረር እንችላለን» ይላል መጽሐፉ፡፡

ደክተር ጆን ሐጌ፤ በዚሁ መጽሐፋቸው፤ አይሁዳዊ ሒትለር የሉተር አድናቂ እንደነበር ከተናገሩ በኋላ፤ ለዚህም በሕዳር 1938 ናዚ ጀርመን መጠነ ሰፊ ዕቅዱን ያስተዋወቀቸው በሉተር የልደት መታሰቢያ በዓል ላይ እንደነበር በዋቢነት ይጠቅሳሉ፡፡⁴⁸ እኔ መቼስ. . . የመዳን አሳብ ከገባኝ ጀምሮ ሳደንቀው ከኖርኩት አንድ «ታላቅ» ሰው እንዲህ ዓይነት የወረደ ታሪክ አልጠበኩምና፤ በእርግጥ ሉተር እንዲህ አድርጎ ከሆነ . . . ምን እንደምል አላውቅም፡፡ አሁን ግን፤ የዚያ ሰው ጥያቄ «በመጠኑ ገብቶኛል» ማለት እችላለሁ፡፡

በበኩሌ በሁለተኛው ዓለም ጦርነት በግፍ ለተጨፈጨፉ በሚልዮን ለሚቆጠሩ አይሁዳውያን፤ ሒትለር ብቻ ተጠያቂ መሆን የለበትም፤ የሚል እምነት ከድሮም ጀምሮ ነበረኝ፡፡ ነገር ግን «አሳ ጎርጓሪ ዘንዶ ያወጣል» እንዲሉ አሁን፤ አሁን ስለነዚህ ጉዳዮች ጠልቄ ስመለከት እንደዚህ ያልጠበኳቸው ክስተቶች በማግኘቴ እጅግ አሳቆኛል፡፡ ሆኖም አይሁዳውያን ያን ሁሉ መከራ አልፈው እስከዛሬ መኖራቸው በራሱ፤

እጅግ የሚገርም ነው፡፡ ይኼም ከእነሱ አንጻር ገና ያልተቋጨ የእግዚአብሔር አሳብ እንዳለ የሚያስረዳ ይመስለኛል፡፡

በሌላም በኩል በዘመናት ሁሉ በአይሁዳውያኑ ላይ ከደረሰው መከራ እጅግ አስቃቂ እንደሆነ በሚነገርለት በሁለተኛው የዓለም ጦርነት ዋዜማ በአይሁዳውያኑ ላይ የተፈጸመ አሳዛኝ ታሪክ አለ፡፡ ይኼም ጦርነቱ ሊጀመር ባቅላባቸው የመጨረሻ ዓመታት አይሁዳውያኑ ሸሽተው ወደ ፍልስጥኤም ምድር እንዳይገቡ ይደረግባቸው የነበሩ ጥብቅ ክልከላዎች የሚመለከት ነው፡፡ ለአብነት ያህል በአንድ ወቅት የሆነውን እንኳ ብናስታውስ፤ ዓለም ከእነሱ አንጻር ምን ያህል እንደ ጨከነ እንረዳለን፡፡

በጊዜው በአውሮፓ የሚደርስባቸውን መከራ ለማምለጥ ወደተስፋይቱ ምድር የሸሹ 769 አይሁዳውያንን የጫነች አንዲት አሮጌ መርከብ በሜድትራኒያን ባሕር በኩል ወደ ፍልስጥኤም ጠረፍ ተጠግታ ነበር፡፡ ነገር ግን የእንግሊዝና የቱርክ መንግሥታት አይሁዳውያኑ ወርደው የናፈቋትን ምድር እንዲረግጡ ፈቃደኛ ሊሆኑ አልቻሉም፡፡ በመሆኑም አሮጌዋ መርከብ ለአያሌ ቀናት በባሕር ላይ ስትንገዋለል ቆይታ፤ በኋላም በመስጠምዋ ከአንድ ሰው በቀር ሁሉም መንገዶች አለቁ፡፡ ይኼም ነገር በመላው ዓለም የሚኖሩ አይሁዳውያንን ቁጣና የመረረ ሐዘን አስከተለ፡፡ በ1943 የተሰየመው የእንግሊዝ ካቢኔ ግን፤ በናዚ ከተያዙ አገሮች የሚገኝ ማንኛውም አይሁዳዊ ወደ ፓለስቲን እንዳይገባ የሚከለክል መመሪያ ደንግሳ የነበረ በመሆኑ አንዳችም ነገር ማድረግ አልቻሉም ነበር፡፡ በዚህ ምክንያት በፓለስቲን የነበረው የአይሁድ አደጋ ጣይ ቡድን ውሳኔውን በመቃወም በእግሊዞች ላይ ተደጋጋሚ አደጋ እየጣለ ተጽዕኖውን በማሳየቱ እንግሊዞች ሳይወዱ በግድ ውሳኔአቸውን ደግመው እንዲያስቡበት ተገደዱ፡፡

ይህ በዚህ እንዳለ፤ የጀርመናውያኑ ጅምላ ጭፍጨፋ አሁዳውያኑን እጅግ ስላስደነገጣቸው ከሁለት ሺ ዓመታት በኋላ፤ የእኔ የሚሉት አገር እንደሚያስፈልጋቸው ከምራቸው ያስቡ ጀመር፡፡ ሌላው ቀርቶ ነገሩን ያጣጥሉ የነበሩ ለዘብተኛ የአይሁድ ማኅበረሰብ አሳሳት እንኳ

⁴⁷ መብ አሳቡን ለመረዳት፤ መጽሐፉን ቢያነገሩት መሰከረኝ ነው

⁴⁸ በኢየሩሳሌም ላይ የምትጠሰቀው የመጨረሻዋ ጀምበር፤ የመጽሐፍ ምንጭ- Malkcom Hay, op cit, p.16

የእስራኤል መመሥረትና
የሙርካት ታሪኮች

በዚያን ጊዜ የደረሰባቸውንና ወደፊት ሊደርስባቸው የሚችለውን ነገር ቆም ብለው እንዲመለከቱ ስለተገደዱ፤ እስራኤል የምትባለውን አገር በሆነ መንገድ ከመመሥረት በቀር አማራጭ እንደሌላቸው አመኑ። ስለዚህ በጀርመኖች፣ በእንግሊዞች፣ በአረቦችና በሌሎችም በኩል የሚደርስባቸውን ጫናና ተጽዕኖ እየተቋቋሙ፤ የወደፊት አገራቸው እንደምትሆን ወደሚያልሟት ምድር በገፍ ይሸሹ ጀመር።

ከዓመታት በፊት በአቶማን ቱርክ ትልቅ ሥልጣን የነበረው ሱልጣን «ፓላስቲንን ምድር በጥቂት ሚሊዮን ዶላሮች ልሸጥላችሁ» እያለ ሲያግባባቸው «አሻፈረኝ» ያሉ ሀብታም የአውሮፓ አይሁዳውያንም፤ የሆነውን ሲያዩ እንዳያንቀላፉ ሆነው ነቁ። ቴዎዶር ሼርዝል፤ ያኔ በሩቅ ሆኖ የአገር አልባው ሕዝብ መጻኢ ዕድል፤ ወደ ፊት ምን ሊሆን እንደሚችል ሲጠቁማቸው አናምንም ያሉ ሁሉ የናዚያ ጭካኔ ሲያዩ በግድ አመኑ። በተለይ በፖላንድ የነበረው የአሸዊትዝ የማህሪያ ካምፕ፤ በሩሲያ ቀዩ ጦር አስኪማሪክ ድረስ በውስጡ በአይሁድ ላይ የተፈጸመው ግፍ ጆሮን ጭው የሚያደርግ ነበር። እንደሚባለው ከሆነ በዚያ ካምፕ ብቻ፤ ከሦስት ሚሊዮን በላይ የሚገመቱ አይሁዳውያን በአስቃቂ ሁኔታ ይህኛን ዓለም እንዲሰናበቱ ተደርገዋል።

ናዚ ጀርመንና ተባባሪዎቿ ተሸንፈው ጦርነቱ ካበቃ በኋላ፤ ዓለም የአይሁዳውያኑ ስቃይና መከራ ምን ያህል እንደነበር ሲያውቅ እጅግ ደነገጠ። በደሉም በአይሁዳውያን ብቻ ሳይሆን፤ በቀረው ዓለም ላይ እንደተፈጸመ ተቆጠረ፤ ስለዚህም በጉዳዩ እጃቸው እንዳለ የተጠረጠሩ ሁሉ ከያሉበት እየታደኑ ለፍርድ ቀረቡ። በዚያ ላይ ላለፈው ነገር፤ ዘላቂ መፍትሄ ሊሆን የሚችለው አይሁዳውያኑ በፓላስቲን ምድር «እስራኤል» የምትባል አገር ሲኖራቸው ብቻ መሆኑ በመንግሥታቱ ማህበር ታመነበት። በመሆኑም ከ«ሊግ ኦፍ ኔሽን» በኋላ በ1946 በአዲስ መልክ ለተቋቋመው የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ጉዳዩ የመጀመሪያው የቤት ሥራው ሆነ።

በወርህ የካቲት፤ 25ኛው ቀን፤ 1947፤ የፓላስቲን ጉዳይ በተባበሩት መንግሥታት በኩል ውሳኔ እንዲያገኝ እንደምትፈልግ እንግሊዝ አስታወቀች፤ በመሆኑም በዚያው ዓመት ግንቦት 15 ቀን ኢየሩሳሌም ዓለም አቀፍ ከተማ ሆና በድርጅቱ ስር እስክትተዳደር ድረስ ልዩ ክትትል የሚያደርግ አንድ ልዩ ኮሚቴ ተቋቋመ። ህዳር 29 1947 ስፍራው ከእንግሊዝ የሞግዚት አስተዳደር ነፃ ወጥቶ በፍልስጥኤም ምድር «እስራኤል» እና «ፍልስጥኤም» የተባሉ ሁለት ኅረቤት አገሮች እንዲኖሩ ወሰነ። ድርጅቱ ውሳኔውን ሲያስተላልፍ 33 አገራት የድጋፍ ድምፅ የሰጡ ሲሆን፤ 13 አገራት ደግሞ ተቃውመውታል። ልብ ይበሉ፤ እነዚህ የተቃውሙት አገሮች ከኪዩና ከግሪክ በቀር ሁሉም የመሰሊም አገራት ናቸው። ከዚህ ሌላ ኢትዮጵያን ጨምሮ 8 አገራት ስለውሳኔው ምንም ባለማለት፤ ድምፅ ተአቅቦ አደረጉ።⁴⁹

በእርግጥ ውሳኔው ሌላ ተጨማሪ ምክንያት ሳይኖረው ፍትሐዊነቱን ለሚሻ ለማንም ሰው አሳማኝ አልነበረም ማለት ይቻላል፤ ምክንያቱም የክልሉ ሰፊ ግዛት በቁጥር ጥቂት ለሆኑት አይሁዳውያኑ ሲሰጣቸው፤ በአንጻሩ አረቦች ብዙ ሆነው ሳለ ውሳኔው የፈቀደላቸው አነስተኛውን የመሬቱን ክፍል ብቻ ስለነበር ነው። እውነታውን በአሐዝ አስደግፈን ስንመለከተው ደግሞ የበለጠ አስገራሚ ይሆንብናል፤ በዚሁ መሠረት ድርጅቱ ውሳኔውን ሲያስተላልፍ በፓላስቲን ምድር የነበሩ አረቦች ብዛት 1 ሚሊዮን 2 መቶ ሺ የነበረ ሲሆን፤ የአይሁዳውያኑ ቁጥር ግን የዚህን ግማሽ ማለትም 6 መቶ ሺ ብቻ ነበር። ሆኖም ክስተቱን የዘመናት ትንቢት ፍጻሜ እንደ ሆነ ለሚያምን እንደ እኔ ላለ ሰው፤ በእግዚአብሔር ሉአላዊ ውሳኔ የተወሰነ መሆኑን ወይም ታምራዊነቱን ብቻ ቢያጸናቅ ነው የሚሻለው።

⁴⁹ ብዙዎቹ አሳባቶ ከታሪኩ አንጻር ከተጻፈ የተለያዩ መጻሕፍት የወሰዱ ሲሆኑ፤ በዋቢ መጻሕፍት ላይ ይገኛሉ። /በገራችን ላይ በወቅቱ የኢትዮጵያ ድምፅ ታላቅ ዋጋ ስለነበረው በጉንት ነበር የተጠበቀው/

በመሆኑም በወቅቱ እስራኤላውያንም ሆኑ አረቦቹ ለውሳኔው የሰጡት ምላሽ መለያየት ያልተጠበቀ አልነበረም። እስራኤል ውሳኔውን እንደ ምትቀበል የገለጠችው ወዲያው ነበር፤ እርግጥ ነው የምታልመውን ሁሉ አግኝታለች ማለት አይቻልም፤ ሆኖም «ብልጥ የያዘውን ይዞ ነው የሚያለቅሰው፤ ምንም ካለማግኘት ጥቂትም ቢሆን ማግኘት የተሻለ ነው» ብላ ያሰበች ትመስላለች። በአንጻሩ አረቦቹ ውሳኔውን በቀጣ ተቃውሟት፤ ምክንያቱም ምንም ቢሆን ግማሽ ጸባ እንደ ሙሉ ጸባ እንደማይጠግብ አሰበው ነበርና ነው። በአጭሩ አረቦቹ ሁሉንም የራሳቸው የማድረግ አንድ አማራጭ ብቻ ነው የተከተሉት።

ግንቦት 14 1948 አይሁዳውያን፤ ለዓመታት ያለሙት ህልም ሰምሮ፤ እስራኤል የምትባለው አገር፤ በፓለስቲን ምድር እንደ ተመሠረተች አወጀ። ይሁን እንጂ ከአንድ ቀን በኋላ፤ ጎረቤቶቿ የሆኑ የአረብ አገራት በጠቅላላ በአዲሲቷ አገር ላይ ሙሉ ጦርነት ከማወጃቸውም በላይ፤ እስራኤል የምትባል አገር መቼም እንደማይቀበሉ ይፋ አደረጉ። «ራስ ሳይጠና ጉተና» እንዲሉ፤ እስራኤል በተመሠረተች የመጀመሪያ ቀን በሁሉም ነገር ከተደራጁት አገራት ጋር ለመፋለም ተገደደች። እርግጥ ነው ከ1948ቱ ጦርነቱ መቀስቀስ በፊትም ቢሆን እስራኤላውያን ለዓመታት ከአረብ ብሔረተኞች ጋር በመፋለም ላይ ነበሩ። በዚያ ላይ አረቦቹ ደጋፊ ብዙ ስለነበሩ ለአይሁድ ሰፋሪዎች ታላቅ ፈተና ለመሆን ችለው ነበር። በተለይ ከግብጽ፤ ከሦሪያ፤ ከኢራንና የርዳኖስን ከመሳሰሉ አገሮች በወደ ዘማች የተደገፈ ያልተቋረጠ የጦር መሣሪያ አቅርቦትና ድጋፍ ይደረግላቸው ስለነበር በመካላቸው ከፍተኛ የኃይል አለመመጣጠን ልዩነት ነበር። በወቅቱ ለእስራኤላውያን የተወሰነ የጦር መሣሪያ በአየር ከቼኮሳቫኪያ ይላክ የነበረ ከመሆኑ በቀር፤ አንዳችም የሚያወላዳ ድጋፍ አልነበራቸውም።

እናም የመጀመሪያው የአረብ እስራኤል ጦርነት ቢቀስቀስ የእስራኤል መንግሥት ጦር ገና በመቋቋም ላይ የነበረ በመሆኑ፤ ለሙሉ ጦርነት የሚያበቃ አቅም አልነበረውም። ግንቦት 15 1948 ግን ይህ በአግባቡ ያልተደራጀው የእስራኤል ጦር ከሰባት አገሮች ከተውጣጣና በጽኑ ከተደራጀው የአረብ ሠራዊት ጋር እየተፋለመ ነበር።

አረቦቹ የእስራኤላውያንን ጥንካሬ ዝቅ አድርገው ስለተመለከቱ፤ በጥቂት ቀናት ከታላቁ ባሕር ውስጥ ጨምረዋቸው አካባቢውን ከአይሁድ ተጽእኖ ነፃ ማውጣት የሚችሉ መስሏቸው ነበር። ቀናት በተቆጠሩ ቁጥር ግን የእስራኤላውያን ጥንካሬ ጎልቶ ይወጣ ጀመር፤ ደግሞም ከእያንዳንዱ አይሁዳዊ ልብና አእምሮ የሒትለርና የናዚ ወታደሮች የጭካኔ ተግባር ገና ስላልወጣ፤ ልክ እንደ ነህምያ ዘመን በአንዱ እጁ ጠብመንጃውን በሌላኛው አካፋውን ይዞ ለልማትና ራስን ለመከላከል ልቡን አበረታ።

ጦርነቱ ከተቀሰቀሰበት ቀን ጀምሮ አረቦቹ ከአካባቢው እየሸሹ ስለ ወጡ፤ በሚሊዮን ይቆጠር የነበረው ብዛታቸው በአጭር ጊዜ ወደ መቶ ሰባ ሺ አሽቆለቆለ። ይኼም የሆነው የአረብ አገራቱ ጥምር ጦር አይሁዳውያንን ነጥሎ ለመምታት እንዲመቸው አይሁዳዊ ያልሆኑ ሁሉ፤ በፍጥነት ለቀው እንዲወጡለት ስለወተወተ እንደሆነ ይነገራል። የአረቡ ዓለም መሪዎችም «ጽዮናውያንን ባህር ውስጥ ከጨመርናቸው በኋላ እናንተ ወደ ሰፍራችሁ ትመለሳላችሁ» በማለት ቃል ገብተውላቸው ነበርም ይባላል። ሆኖም ይኼን የማይቀበሉ ሌሎች የታሪክ ሰዎች ደግሞ አሉ፤ እነርሱም «እስራኤላውያን ሆነ ብለው በፍልስጤማውያን ላይ የፈጠሩት ጫና፤ ለስደቱ ዋነኛ ምክንያት ነበር» በማለት ይከራከራሉ። ምክንያቱ ምንም ይሁን ምን፤ ፍልስጤማውያን በተራቸው አስከፊ የተባለውን የስደትና የመከራ ኑሮ የጀመሩት ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ሲሆን፤ ስደቱም በአካባቢው የነበራቸውን የይገባኛል ጥያቄ በብዙ እንደጎዳው ይታመናል። አንዳንዶች እንደሚሉት ምናልባት በወቅቱ በሰፍራቸው ጸንተው ቢቆዩ ኖሮ እስከ አሁን ድረስ «ፍልስጥኤም» የምትሰኝ አገር ትኖራቸው ነበር።

በሌላም በኩል በግንቦት ወር 1948 የተደረገው «የአረብ እስራኤል» ጦርነት፤ እስራኤል እንደ አገር ከተመሠረተች በኋላ የተደረገ የመጀመሪያው ጦርነት ሆኖ በታሪክ ከመታወሱም በላይ፤ ከዚያ ቀጥሎ በተከታታይ ለተደረጉ ጦርነቶች መነሻ እንደ ሆነ ታይቷል።

ከዚህ በኋላ የተደረገው የእስራኤልና የአረቦች ጦርነት፤ በ1956 ጀማላ አብደል ናስር የተባሉት የግብጽ ዝናኛ መሪ፤ የስዊዝ ካናልን ለእስራኤል መርከቦች ሙሉ ለሙሉ ዘግተው፤ ለምዕራባውያን ደግሞ በገደብ ከፈቀዱ በኋላ ነው። እርግጥ ነው በስዊዝ ካናል መተላለፊያ በኩል እንዳታልፍ ግብጽ፤ ተጽእኖ ማድረግ የጀመረችው እስራኤል እንደ አገር ከተመሠረተች ጊዜ ጀምሮ ነበር። እስራኤል ግን ጉዳዩ በተባበሩት መንግሥታት በኩል መፍትሔ የሚያገኝ መስሏት የደረሰባትን ሁሉ ለድርጅቱ ደጋግማ እያስታወቀች፤ ፍትህ ለማግኘት ትወተውት ነበር። ነገሩ ግን ያለመፍትሔ ወዲህና ወዲያ ሲገባበጥ የተወሰኑ ዓመታት ቆዩ። ይባስ ብሎ በ1954 የተከሰቱ ሁለት ዋና ዋና ነገሮች በቋፍ ላይ የነበረውን የአካባቢውን ፖለቲካ የበለጠ ሰላማዊነት ጉዳዩ እስራኤል እንዳሰበችው በቀላሉ አልባት የሚያገኝ አልሆነም። ከእነዚህም ከስተቶች የመጀመሪያው፤ የጀማላ አብደል ናስር በግብጽ በትረ ሥልጣኑን መያዝ ሲሆን ሌላው ደግሞ፤ በ1956 እንግሊዝ ያለ ምንም ቅድመ ሁኔታ የስዊዝ ካናልን ለቃ ለመውጣት ከግብጽ ጋር ያደረገችው ስምምነት ነው። በመሆኑም በስምምነቱ መሠረት እንግሊዝ ለቃ በወጣች ጊዜ፤ ነገሮች ሁሉ ከቁጥጥር ውጪ መሆን ጀመሩ።

በወቅቱ ናስር የስዊዝ ካናል መተላለፊያን እንዲዘጉ ያነሣቸው፤ ሁለት አበይት ምክንያቶች እንደነበሯቸው ይጠቀሳል፤ የመጀመሪያው ምክንያት በአባይ ወንዝ ላይ ለማሠራት ሳሰቡት ግድብ፤ ለግንባታ የሚሆን ገንዘብ ከአሜሪካ፤ ከዓለም ባንክና ከእንግሊዝ ጠይቀው በጎ ምላሽ ባለማግኘታቸው እነርሱ ላይ ጫና ለማሳደር የፈጠሩት መላ ነበር ይባላል። ይህን በማድረጋቸው ለምዕራባውያንና እስራኤልን ለሚደግፉ ሁሉ ኃይላቸው ምን ያህል ትልቅ እንደሆነ፤ ለማሳየት እንደሚያስችላቸው አስበው ነበር። ሁለተኛው ምክንያት ደግሞ በእስራኤል ላይ የሚፈጥሩት ማንኛውም ዓይነት ጫናና ተጽዕኖ፤ በአረቡ ዓለም ተቀባይነታቸውን ከፍ እንደሚያደርገው ስላመኑበት ነው። ምክንያቱ ምንም ይሁን ምን፤ በአንድ ሳምንት ጊዜ ውስጥ የስዊዝ ካናል የአገራቸው አንጡራ ሀብት እንደ ሆነ አውጀው ዘጉት።

ካናሉ ዋነኛ መተላለፊያዋ እንደ መሆኑ እስራኤልም ሁኔታውን ከዚያ በላይ እጇን አጣጥፋ የምትመለከትበት ትዕግሥት አልነበራትም። ለጉዳዩም ዕልባት ለማግኘት ስታወጣና ስታወርድ ቆይታ፤ ከጦርነት ውጪ የመፍትሔ አማራጭ አጣችለት። ምንም እንኳን ከእስራኤል አንጻር ሲታይ ያን ያህል የተጋነነ ባይሆንም፤ ፈረንሳይና እንግሊዝም በግብጽ ተግባር እጅግ ተቆጥተው ስለነበር በጦርነቱ ቀጥተኛ ተሳታፊ እንደነበሩ ይነገራል። እስራኤል ግን ስፍራውን ከግብጽ ተጽእኖ ነፃ ለማውጣት ያሳየችው ቅልጥፍናና እስከ ዛሬ ዓለም የሚያደንቀው ነው። ደግሞም የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት፤ አስገዳጅ የተኩስ ማቆም ውሳኔ ከማስተላለፉ በፊት ባሉት አምስት ቀናት ውስጥ፤ የአካባ መተላለፊያን ሙሉ ለሙሉ ነፃ ከማውጣቷም በላይ፤ በደቡብ በኩል አስተማማኝ የሰላም ቀጠና ለመመሥረት ችላ ስለነበር፤ ካናሉ ለእርሷ ብቻ ሳይሆን ለዓለም መርከቦች ሁሉ ክፍት እንዲሆን ያስቻለ አንጻባራቂ ድል አግኝታበታለች። ከዚያም በኋላ እስከ 1967 ድረስ መተላለፊያ ካናሉ በተባበሩት መንግሥታት ቁጥጥር ስር እንዲቆይ ድሉ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ነበረው።

ነገሮች በዚህ መልክ እየተጓዙ በነበሩባቸው ዓመታት የእስራኤል ጎረቤቶች የሆኑት የግብጽና የሦሪያ እንዲሁም የሌሎቹ የአረብ መንግሥታት የጦር ቃል ኪዳን ኅብረት፤ ለእስራኤል ገልውና አስጊ በሚባል ጎዳና ላይ እየተጓዘ እንደ ሆነ አንዳንድ ምልክቶች መታየት ጀመሩ። በዚያ ላይ ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ በምዕራቡና በምሥራቁ መካከል የተከሰተው የቀዝቃዛው ጦርነት ከአካባቢው ስልታዊ ጠቃሚነት ጋር ተደምሮ የእስራኤልን የመኖር ዕጣ ሲፈታተነው ቆየ፤ ኮሚኒስት ሶቪየት ኅብረትም ለአረቡ ዓለም ዋነኛ መሣሪያ አቅራቢ መሆኗ ሳያንስ የአረብ እስራኤል ፖለቲካ ሁነኛ አቀጣጣይ ሆነች።

የወቅቱን ዘመናዊ የጦር መሣሪያ እስከ አፍንጫው ድረስ የታጠቀው የአረቡ ኅብረትም ከእስራኤል ጋር ሲሰላ፤ የተጋነነው የሕዝብ ቁጥር ልዩነት ሌላው ትምክህቱ ነበር። በየካቲት ወር 1958 ሦሪያና ግብጽ ለብቻቸው የተፈራረሙት «የተባበረው የአረብ ሪፓብሊክ» የተሰኘው

የጦር ንደኝነት ስምምነትም በአጭር ጊዜ መላው የአረቡን ዓለም የሚያሳምን ይመስል ነበር። ከብዙ መቶ ዓመታት በፊት በአቶማን ቴርኮች በኩል መስፋፋቱ ከተገታ በኋላ፤ እስልምናን ማዕከል ያደረገ አዲስ የአረብ የብሔርተኝነት እንቅስቃሴ ዳግም የተወለደ መስሎ ይታይ ጀመር።

ጉዳዩን በአንክሮ ስትከታተል የቆየችው እስራኤል በሁሉ ነገር ራስዋን እያደራጀች ብትቆይም፤ ከ1957 እስከ 1966 የነበሩት ዓመታት ግን እጅግ አስቸጋሪ ሆነውባት አለፈች። ከሃረቢቶች አገራት የሚነሡ የአረብ አደጋ ጣዮች የአንድ ቀን መረጋጋት እንኳ እንዳታገኝ በጽኑ ያውኳት ነበር። በተለይም በ1966 የጥቅምትና የሕዳር ወራት አደጋ ጣዮቹ ከመጠን በላይ ነበር የተፈታተኗት። በዚያው ዓመት ሕዳር 4 ቀን ደግሞ ግብጽና ሦሪያ ከዚያ ቀደም ደርሰውበት የነበረውን የጦር ንደኝነት ውል በፈርማ አጸኑት። በዚያ ላይ ሩሲያ ለአረብ ወዳጆችባ ባስታጠቀቻቸው የጦር መሣሪያ ኃይል በኩል፤ በምዕራባውያን ላይ የሥነ ልቦና የበላይነት ማግኘት ትፈልግ ስለነበር ሌላ ሙሉ ጦርነት ቶሎ እንዲጀመር በተለያየ መንገድ ትወተውት ጀመር። እንግዲህ ከዚህ ሁሉ በኋላ ነው፤ በሰዊዝ ካናል መተላለፊያ ሰፍሮ የነበረው የሰላም አስከባሪ ሠራዊት በአስቸኳይ እንዲነሣ ግብጽ፤ በወቅቱ የድርጅቱ ዋና ጸሐፊ ለነበሩት ይታንት በጽኑ ያሳሰባቸው። በግብጽ ጥያቄ መሠረት፤ የመጨረሻዎቹ የሰላም አስከባሪ ወታደሮች ግንቦት 19 1967 ስፍራውን ለቀው ሲወጡ፤ ቀጥሎ የሚሆነው አስፈሪ ሆነ። ውዝግቡ በዚህ መልክ ከሮ እያለ ይባሰ ብሎ፤ ጀማል አብድል ናስር፤ ግንቦት 22 ቀን ባደረጉት ንግግር እንዲህ ሲሉ ፎከሩ።

ከዛሬ ጀምሮ የአከባ ባሕረ ሰላጤ ለእስራኤል መርከቦች ህግ በመሆኑ፤ የእስራኤል ሰንደቅ ዓላማ በካናሉ አካባቢ እንዲውለበለብ አንፈቅድም፤ እስራኤልም በጦር ልትሞክረን የምትወድ ከሆነ፤ ትምጣና ትሞክረን።

ይኼን ተከትሎ እስራኤል ባወጣችው መግለጫ «የእስራኤል መርከቦች በአከባ ባሕረ ሰላጤ እንዳይተላለፉ የተደረገው ክልከላ በእስራኤል ላይ ጦርነት እንደማይጅ ይቆጠራል» ስትል አቋሟን ግልጥ አደረገች። ውጥረቱ እየከፋ በሄደበት ጊዜ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት

ወደ ሙሉ ጦርነት እንዳይገባ በዋና ጸሐፊው ይታንት በኩል ያሳሰበ ጥረት ማድረግ ጀመረ፤ እንግሊዝና አሜሪካም ግብጽ አቋሟን እንድትለውጥ ወይም እንድታለሰልስ ለማግባባት ጣሩ። ነገር ግን ሁሉም ነገር እንዳልተሳካ መታየት ጀመረ። ሩሲያም ጦርነቱ ቢነሣ ቅር የማይላት መስላ ታየች፤ የተለያዩ የዓረብ አገራትም ድጋፋቸውን ለናስር መስጠታቸውን ገፋበት፤ ሁሉም አገራት የአረብ ብሔርተኞች በድንበርቻቸው በኩል አልፈው እንዲፋለሙ በሮቻቸውን ክፍት አደረጉ። ግብጽም የጦር ኃይልዋ በተጠንቀቅ እንደ ሆነ ደጋግማ በመናገር ጥሩ ድግስ እንዳዘጋጀች ያህል እስራኤልን ለጦርነት ጋበዘቻት። የግብጽ የሃይማኖት ሚኒስትርም በእስራኤል ላይ የጅሃድ ጦርነት እንደታወጀ በመናገር፤ ጉዳዩ በግብጽ ባሉ መስኪዶች ሁሉ እንዲነገር አዘዘ፤ የግብጽ አርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ፓትሪያርክም በጉዳዩ መስማማታቸውን በይፋ ገለጡ። እነዚህ ሁሉ ነገሮች ግብጻች በዓላማቸው እንደቆረጡና ጦርነቱም እንደማይቀር ለመላው ዓለም የተሰጡ ቀዳሚ ምልክቶች ነበሩ።

ግንቦት 29 1967 መተላለፊያውን እንድትከፍት የሚያስገድድ ውሳኔ እንዲያስተላልፍ አሜሪካ ለጸጥታው ምክር ቤት ላቀረበችው የውሳኔ አሳብ ግብጽ በሰጠችው ምላሽ መተላለፊያው የአረቦች ንብረት እንደ ሆነና ማንም ሊያዝበት እንደማይችል በማስታወቅ፤ ድምፅ ሳይሰጥበት ታሰፈ። በአንጻሩ ሩሲያ በዚያው ሰዋን እስራኤልን የሚያወግዝ መግለጫ አወጣች፤ ግንቦት 30 ደግሞ የዮርዳኖሱ ንጉሥ ሁሴን ወደ ካይሮ ዘልቀው ከግብጽ ጋር የጦር ቃል ኪዳን ስምምነት ተፈራረሙ።

ጦርነቱ ሦስት ቀናት ያህል ብቻ ሲቀሩት እስራኤል ሙሴ ዳያንን የመከላከያ ሚኒስትር አድርጋ ሾመች፤ ይህም የእስራኤል ቁርጠኝነት ምን ላይ እንደደረሰ ያሳይ የነበረ ቢሆንም፤ አረቦቹ ግን እጅግም ትኩረት የሰጡትም አይመስሉም። የሚገርመው ይኼ ሹመት ለዳያን እንዲሰጥ የአይሁድ የሃይማኖት መሪዎች ጭምር ጥያቄ አቅርበው የነበረ መሆኑ ነው። ጉዳዩም ዳያን በጦሩም ሆነ በሕዝቡ ምን ያህል ተቀባይነትና ድጋፍ እንደነበራቸው ቁልጭ አድርጎ የሚያሳይ ነበር። ውጥረቱ በተጀመረበት በግንቦት ወር እስራኤል ከአምሳ እስከ ስልሳ

ሺ የሚገመት ጦር ብቻ የነበራት ሲሆን፤ አንድ ወር ባልሞላ ጊዜ ውስጥ ቁጥሩ ወደ ሁለት መቶ ስልሳ አራት ሺ አሻቅቦ ነበር። ይሄ የሆነው በእስራኤል እያንዳንዱ ዜጋ የጦር ሥልጣና እየተሰጠው በሌላ ሥራ ላይ የሚሠማራ በመሆኑና አስፈላጊ በሆነ ጊዜም በሦስት ቀናት ውስጥ ለግዳጅ እንዲሠማራ ሆኖ ስለተደራጀ ነው። ከዚህ በተረፈ ግን በወቅቱ በእስራኤላውያን ዘንድ ያለው የአገር ፍቅርና ተነሳሽነት እጅግ አስደናቂ ነበር። በመሆኑም ሰኔ 1967 እስራኤል በግብጽ በሦሪያና በዮርዳኖስ ላይ በከፈተችው ድንገተኛ ጥቃት፤ ሁሉ ነገር ተከናውኖላት አስደናቂ ድል አገኘች፤ እንዲያውም የጦርነቱን አያያዝ ቀድሞ በተረዳችው ሩሲያ አስፈራሪነት በስድስተኛው ቀን እንዲቆም ባይደረግ ኖሮ፤ ውጤቱ ከዚያም በላይ ሊሆን ይችላል እንደነበር አንዳንድ የታሪክ አዋቂዎች ይናገራሉ።

እንዲያም ሆኖ ግን እስከ አፍንጫው ድረስ ከታጠቀው የዓረቡ ዓለም ጦር ጋር እስራኤል ባደረገችው ጦርነት እጅግ አስደናቂ የሚባል ድል ነበር የተጎናጸፈችው። ኢየሩሳሌምም ከ1900 ዓመታት በኋላ ተመልሳ በአይሁዳውያን ቁጥጥር ስር እንድትሆን፤ ጦርነቱ እጅግ በጣም አስፈላጊ ነበረ ማለት ይቻላል። ምናልባትም ይሄ የአረቦቹ የጦርነት ግብዣና ውትወታ በዚህ መልክ ባይቀርብላት ኖሮ በምንም መልኩ ኢየሩሳሌምን የራሷ ለማድረግ ዕድል አልነበራትም ማለት ይቻላል። ከዚህም በላይ እስራኤል እስከ አሁንም ድረስ በአረቡ ዓለም ላይ ላላት የሥነ ልቦና የበላይነት የድሉ ፋይዳ ቀላል አይደለም።

በወቅቱ እስራኤል የገጠመችው የአረቡ ዓለም አጠቃላይ የሕዝብ ብዛት፤ የብዙ ሚሊዮን እጥፍ ብልጫ ነበረው። በሀብት በአቅርቦት በኩልም አረቦቹ የናጠጡ ሀብታሞች ነበሩ። ጦርነቱ ሲጀመር ግን ውጤቱ ሌላ ሆነ። ሰኞ፤ ሰኔ 5 ቀን ማለፉ ጦርነቱ ሲቀሰቀስ፤ እስራኤላውያኑ ፈጽሞ ባልተጠበቀ ሁኔታ በአየር ኃይላቸው በኩል ነበር የጀመሩት፤ በዚህም የግብጽ አየር ኃይል ገና ወደ ጦርነቱ ከመግባቱ በፊት ሙሉ ለሙሉ በሚባል ሁኔታ ወደመ፤ ከዚያም ቀጥሎ ወደሦሪያ፤ ሊባኖስ፤ ኢራቅና ዮርዳኖስ ዞሩ፤ በእያንዳንዱም ግንባር የአየር የበላይነታቸውን አረጋገጡ።

በዚህ መሠረት በአየር ኃይል በኩል ብቻ በአረብ አገራት አንጻር የደረሰውን ኪሳራ ብንመለከት፤ ግብጽ 309፤ ሦሪያ 60፤ ዮርዳኖስ 29፤ ኢራቅ 17፤ ሊባኖስ 1፤ በድምሩ 416 የጦር ሔሊኮፕተሮችና አውሮፕላኖች አጥተው ነበር። በአንጻሩ ጦርነቱ በቀጠለባቸው ሁለት ቀናት ውስጥ እስራኤል የተቃጠላባት የጦር አውሮፕላኖች ብዛት 26 ብቻ እንደነበረ የተረጋገጠ ሲሆን፤ ከእነዚህም ውስጥ ስድስቱ የመማሪያ አውሮፕላኖች ነበሩ።

በሌላም በኩል ለጦርነት የተሰለፈው የእስራኤል የባሕርና የምድር ጦር ምንም እንኳ ከአረቡ ዓለም አንጻር ከተሰለፈው ጋር በምንም መልኩ የሚመጣጠን ያልነበረ ቢሆንም፤ ከስድስት ቀን በኋላ የተሰማው ውጤት ግን ፈጽሞ ያልተጠበቀ ሆኖ ታይቷል። እውነት ለመናገር የዚህ ዘመን ጦርነት ታሪክ በጥንት ዘመን እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን ድብቅ ጦር እያሥነሳ ጠላቶቻቸውን የመታበትን ጊዜ የሚያስታውስ ነው። ከዚህ ውስጥ ለምሳሌ የግብጽ የባሕር ኃይል የእስራኤልን የጦር አሰላለፍና ብቃት በተመለከተ የተታለለበት፤ መንገድ ይጠቀሳል። በበኩሌ ስለጦርነቱ የሚተርኩ መጻሕፍትን በማነብበት ጊዜ ሁሉ ከዘመናት በፊት እስራኤላውያን ያደረጓቸውን አስደናቂ ጦርነቶች ስለሚያስታውሱኝ እጅግ ይመስጡኛል።

ጦርነቱ ስድስት ቀናት ብቻ በመፍጀቱ፤ በብዙ የታሪክ ጸሐፊዎች ዘንድ ሲወሳ «የስድስቱ ቀን ጦርነት» በመባል ይጠራል። ከትንቢት አንጻርም ቢሆን የጦርነቱ መደረግ እጅግ አስፈላጊ እንደነበር ነው የሚታየው። ምክንያቱም 70ኛው ሱባኤ ከመግባቱ በፊት በእስራኤል እጅ መሆን የሚገባቸው ብዙ ስፍራዎች በቁጥጥራቸው ስር እንዲሆኑ አድርጓልና ነው። በተለይ ለዘመናት ሲናፍቋት የቆየችውን ምሥራቅ ኢየሩሳሌምን ከዮርዳኖስ መማረካቸው ከሁሉም የላቀው ተግባር ነበር። ደግሞም ከግብጽ የሲና በረሀን፤ ከሦሪያ የነሳን ኮረብታዎችን መቀማቻ ለድርድር የሚሆናትን አቋም እንድታጠናክር ከማድረጉም በላይ፤ በተለይ የነሳን ተራራዎች ስልታዊ ጠቀሜታ እስከ ዛሬ ድረስ ለፀጥታዋ በብዙ ረድቷታል።

ከዚህ ቀጥሎ እስራኤል ከአረቦች ጋር ያደረገችው አጠቃላይ ጦርነት «የዮም ኩፐር ጦርነት» በመባል የሚታወቀውና በ1973 የተደረገው ጦርነት ነው። እስራኤላውያኑ በዚህ ጊዜ ከዚህ በፊት ባደረጓቸው ጦርነቶች ያገኙት ድል የልብ ልብ ስለሰጣቸው እጅግ የታሰቡበትና የተኩራሩበት ዘመን ነበር ማለት ይቻላል። በአንጻሩ አረቦቹ፤ አረቦቹ በዚያች ትንሽ አገር፤ የተወሰደባቸውን ክብር፤ ስምና ዝና እንዴት መመለስ እንደሚችሉ ሲነጋገሩ ነበር የሰነበቱት፤ በተለይም ግብጽና ሦሪያ ከሩሲያ ጋር ሆነው ለስድስት ዓመት ሲመክሩበት ቆይተዋል።

የ1967ቱ ጦርነት ሲጠናቀቅ ጀማል አብል ናስር፤ በደረሰባቸው ሽንፈት አፍረው በፈቃዳቸው ሥልጣናቸውን ለመልቀቅ ፈልገው የነበረ ቢሆንም፤ መላው የግብጽ ሕዝብ ግን ጥያቄአቸውን ተቃውሞ ጭራሽ «አይዞህ በርታ» ስላላቸው፤ አላባቸውን ወደ ጎን አድርገው ሕዝባቸውን ስለሚክሱበት መንገድ ከጀነራሎቻቸው ጋር ሲነጋገሩ ሰነበቱ። ነገር ግን ለዓላማቸው ስኬት ላይ ታች ሲሉ፤ የልብ ሕመማቸውን እንኳ በአግባቡ ሳያስታምሙ በመቅረታቸው የግብጽ ብቻ ሳይሆን የአረቡ ዓለም ታላቅ መሪ ለመሆን የነበራቸው ህልም እውን ከመሆኑ አስቀድሞ ሕይወታቸው አለፈ። ሆኖም በእሳቸው እግር የተተኩት አንዋር ሳዳት፤ ናስር የጀመሩትን ተግባር ከፍጻሜ ለማድረስ የሚሰንፉ አለመሆናቸውን ብዙ ሳይቆይ ዓለም ሁሉ በግልጽ አየ። ሳዳትም ከሦሪያ መሪ ሐፊዝ አል አሳድ ጋር በመሆን ለወራት ሚስጥራዊ የጦር ታክቲክ ነደፉ።

አረቦቹ ጦርነቱን የጀመሩት እስራኤላውያን የ«ዮም ኩፐር» በዓላቸውን በሚያከብሩበት ቀን መሆኑ ለማጥቃት ተመቻቸው። በአንጻሩ የእስራኤል መሪዎች፤ በጀነራል ሙሼ ዳያን የተሰጣቸውን ተደጋጋሚ ማስጠንቀቂያ ችላ በማለታቸውና «አረቦቹ ካላበዱ በቀር ሊወሩን አይችሉም» በሚል የተጋነነ ግምትና ኩራት የተነሣ በብዙ መልኩ ተዘናግተው ነበር። በዚህም ምክንያት ግብጽና ሦሪያ ጦርነቱን በድንገት ሲከፍቱ እስራኤላውያኑ የሚይዙት የሚጨብጡትን አጡ፤ በጦርነቱ የመጀመሪያ ቀናትም አስደንጋጭ ሽንፈት ደረሰባቸው።

እስራኤላውያኑ ስለግብጽና ሦሪያ ያገኙትን የስለላ መረጃ ትኩረት ሰጥተው ባለመተንተናቸውና አረቦችም ይኼን የመሰለ የጦር ስልት ይነድፋሉ ብለው ባለመዘጋጀታቸው፤ ወደ ጦርነቱ ቅኝት ለመግባት እንኳ ቀናት አስፈልጓቸው ነበር። ይኼን በተመለከተ «መሐመድ ሐካይል» የተባሉት ስመጥሩ ግብጻዊ ጸሐፊ ሲናገሩ «እስራኤላውያን በ1973ቱ ጦርነት የፈጸሙት ስህተት እኛ በ1967 ፈጽመነው ከነበረው ስህተት ጋር ፍጹም ተመሳሳይ ነው»⁵⁰ ብለው ነበር።

ከቀናት በኋላ ግን፤ እስራኤላውያኑ የሚታወቁበት የጦር ዕውቀት ከእነሱ ጋር አብሮአቸው እንዳለ መታየት ጀመረ። በዚያ ላይ በጦርነቱ የወደመጣቸው የጦር መሣሪያ ከአሜሪካ ያለማቋረጥ በሚበሩ አውሮፕላኖች ቶሎ ስለተተኩላቸው የመጨረሻዎቹ የጦርነቱ ቀናት ውስጥ ሽንፈታቸውን ለማካካስ የሚችሉበትን አቅም አገኙ። በወቅቱ በመንግሥታቱ ድርጅት አስገዳጅነት ጦርነቱ ባይቆም ኖሮ እስራኤል ደማስቆንና ካይሮን እንኳ ልትይዝ የምትችልበት ዕድል እንደነበራት አንዳንድ የፖለቲካ ተንታኞች ይናገራሉ። ሆኖም አካሄዱ ያላማራት ሩሲያ ጦርነቱ በአስቸኳይ እንዲቆም እንደልማፈ አጽንታ ወተወተች።

ምንም እንኳ በ1973ቱ ጦርነት እስራኤል፤ የማታ ማታ ታሸንፍ እንጂ፤ ፍጹም አደጋ ላይ ወድቃ እንደነበር ግን ሁሉም አውቋል። በመሆኑም ከጦርነቱ በኋላ በተወሰነ መልኩም ቢሆን፤ ከዚያ በፊት የነበራትን ሥነ ልቦናዊ የበላይነት አጥታለች፤ ማለት ይቻላል። በአንጻሩ አረቦቹ ያሰቡትን ያህል ባይሆንም እስራኤልን ለመጀመሪያ ጊዜ መቋቋም እንደሚቻል ያረጋገጡበትን ተግባር በመፈጸማቸው፤ ጦርነቱ ለእሱ የነበረው ፋይዳ ትልቅ ነበር። ደግሞም ከዚህ በፊት በተደጋጋሚ እንደተገለጠው ጦርነቱን ተከትሎ የዓረብ አገሮች በምዕራባውያን ላይ የጣሉት የነዳጅ ዘይት ማዕቀብና የዋጋ ጭማሬ፤ በብዙ ዓይነት መንገድ ዓለም ለመኖራቸው ዕውቅና እንዲሰጣቸው አስገድዶታል። እስራኤላውያንም አረቦችን በንቀት የሚመለከቱበት ዘመን እንዳለፈና አቅማቸውም የተወሰነ ብቻ እንደ ሆነ ተረድተዋል።

⁵⁰ የ1973ቱ ጦርነት ታሪክ በአብዛኛው፤ The Road to Ramadan ከሚለው መጽሐፍ የተወሰደ ነው።

በመሆኑም በዚህና በሌሎች ምክንያቶች የተነሳ የ1973ቱ ጦርነት፣ የብዙዎችን አመለካከት የለወጠ ክስተት ተደርጎ ይወሰዳል።

ከዚህ በተረፈ ሊጠቀስ የሚገባው ሌላ ነገር፣ ከጦርነቱ በኋላ ግብጽ ከሶቪት ኅብረት ጋር ያላትን ግንኙነት ቆም ብላ የመረመረችበት ተግባር ነው። በእርግጥ ግብጽ ከዚያ በኋላ ማለቂያ በሌለው ጦርነት ውስጥ በመጻከር ጊዜዋን ማባከን አልፈለገችም። በተለይም የአስዋን ግድብ ጉዳይ፣ ከምዕራባውያንና ከምሥራቃውያን ጋር ላላቸው ግንኙነት ዋነኛ የመደራደሪያ አጀንዳ ሆኖ መቅረብ በጀመረበት ጊዜ የሩሲያ አቅም መፈተን ጀመረ። በወቅቱ ግብጽ ልትሠራ ካሰበችው አንጻር ሁነኛ የቴክኖሎጂ ሽግግርና የፋይናንስ አቅም ያስፈልጋት ነበር፤ ሩሲያኖች ደግሞ በሁለቱም በኩል የግብጽን ልብ የሚያሳርፉ ሆነው አልተገኙም። ስለዚህ ሩሲያ ብዙ ዋጋ የከፈለችበት የአስዋን ግድብ ጉዳይ ከእጅግ ወጥቶ በአሜሪካ ተጽእኖ ስር መሆን ጀመረ፤ አሜሪካም ይኼን አጋጣሚ በመጠቀም በግብጽና በእስራኤል መካከል ያለው ግንኙነት በሰላም እንዲያልቅ መሸምገል ያዘች። ደግሞም የስምምነት አሳቡን እርቅቃ፣ ዕድህን በሞከረች ጊዜ ያሰበችው ሆኖ በወቅቱ ፕሬዚዳንቷ በነበሩት ጂሚ ካርተር በኩል በ1978 ሁለቱን አገሮች የካምፕ ዴቪድ ስምምነትን አፈራረመች።

ግብጽ ግን ስምምነቱን ስትፈራረም ብቻዋን ተነጥላ ስለነበር ከአረብ አገራት ጋር የነበራትን ወዳጅነትን ወዲያው መቀመቅ ከተተችው። ቀድሞውኑም ቢሆን የዓረቡ ዓለም መሪነቷን የሚቀናቀኑ አንዳንድ የዓረብ መንግሥታት ግብጽን ለማሳጣት አመቺ ጊዜ አገኙ። ግብጽም ለጊዜውም ቢሆን ከአረቡ ዓለም ተነጥላ ብቻዋን የቀረች መሰለች። ምንም እንኳን በብዙ ተቃውሞ የታጀበው ስምምነት በ1979 ተፈጻሚ ከመሆን ያገደው ባይኖርም፣ ከጊዜ በኋላ ግን ታላቅ ዋጋ እንደጠየቀ ታይቷል፤ በተለይም የ1973ቱ የጦር ስልት ነዳፊና የ1979ኙ ስምምነት ዋና ተደራዳሪ የነበሩት አንዋር ሳዳት፣ በአክራሪ የአረብ ብሔርተኞች በተተኮሰ ጥይት ሕይወታቸው ማለፉ፣ ከሁሉም ይልቅ ጎልቶ የሚጠቀስ ነው።

ያም ሆኖ «የካምፕ ዴቪድ ስምምነት» ለሦስቱም ወገኖች ፋይዳው የላቀ ነበር። ስምምነቱ፣ ለአሜሪካ እጅግ አስፈላጊ ነበር፤ ምክንያቱም አሜሪካ በመካከለኛው ምሥራቅ አካባቢ ያላትን ተጽዕኖ የሚያሰፋው ከመሆኑም ሌላ በወታደራዊና ፖለቲካዊ ጉዳዮች ለዓመታት በሞሰከ የደረሰባትን መበለጥ የሚሽር ነበር። በሌላ በኩል ስምምነቱ፣ ግብጽ በጦር ለማስመለስ ያልሆነላትን ሰፊ የግዛት ክልሏን /የሲና በረሃን ጨምሮ/ በእጇ ለማስገባት የሚያስችላት ከመሆኑም ሌላ፣ ከአሜሪካና ከምዕራባውያን ዘንድ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊና ወታደራዊ ድጋፍ ያስገኛላት ስለነበር የነበረው ፋይዳው ቀላል የሚባል አልነበረም። የግብጽ ጥቅም ሲሰላ ሌላው ቀርቶ በነዳጅ ሀብት የናጠጡት የአረብ አገራት ከሚሰጧት ጥቅም ጋር የማይወዳደር ነበር። በተጨማሪም ከጦርነት ስጋት ነጻ ሆና በኢኮኖሚ ግንባታ ላይ እንድታተኩር ፋታ የሚሰጣት በመሆኑ፣ ለእያንዳንዱ ግብጻዊ ያለው ፈይዳ፣ ድንቅ የሚባል ነበር። እርግጥ ነው፣ ከዚያ በኋላ የአረቡን ዓለም ለመምራት የነበራት ፍላጎት መክኖ ቀርቷል። የአገሬው ኑር ግን ከስምምነቱ በፊት ከነበረበት በብዙ ተሻሽሎ ታይቷል።

እስራኤልም ብትሆን በሁሉም ነገር አንጻር ተጠቃሚ የሚያደርጋትን ስምምነት ነበር የተፈራረመችው፤ እርግጥ አንዳንድ አክራሪ የአይሁድ ብሔርተኞች «እግዚአብሔር በተሰፉ ቃሉ እንደሚሰጣት ቃል የገባውንና በጦርነት ያገኘችውን ስፍራዎች መልቀቂያ በራሱ ኪሳራ ነው» ብለው ስለሚያምኑ ስምምነቱን ከዚህ አንጻር ሲቃወሙት ቆይተዋል። ይሁን እንጂ፣ እስራኤል በስምምነቱ ያገኘችው ጥቅም ከሌሎቹ የላቀ እንደ ሆነ ግልጽ ነው። ለምን ቢሉ፣ 1ኛ፣ ግብጽ ስምምነቱን ስትፈርም አስቀድሞ ለእስራኤል ሉአላዊነት ዕውቅና የመስጠት ግዴታ ውስጥ በመግባትዋ፣ እስራኤል በአረቡ ዓለም የመጀመሪያውን ዕውቅና ለማግኘት አስችሏታልና ነው፤ 2ኛ፣ በወቅቱ በጦር ኃይል ጉልበቷ ፈርጣማ ከነበረችውና የአረቡ ዓለም መሪ ከሆነችው ግብጽ ጋር በጦርነት ላለመፈላለግ ቃል መገባባቱ በራሱ ጥቅሙ በምንም የማይሰላ ነበር። 3ኛ፣ ስምምነቱ የአረቡን ዓለም ጽኑ ኅብረት እጅግ ስለላላው ወይም ስለፈረሰው እስከ አሁንም ድረስ በአካባቢው

በእስራኤል ላይ የተቀናጀ ጥቃት ለመፈጸም የሚችል ኃይል እንዳይኖር አድርጓል። 4ኛ፤ ስምምነቱ፤ ሩሲያ በአካባቢው የነበራትን ተጽዕኖ በብዙ በላሽማቀቀው የእስራኤል ስጋትና ፍርሃት የዚያኑ ያህል ቀንሷል ማለት ይቻላል።

ምዕራፍ **፳፯**

ፍልስጥኤምና

ፍልስጤማውያን

መቼስ በመካከለኛው ምሥራቅ፤ ለዘመናት የኖረውን የእስራኤልንና የፍልስጤም ታሪክ የሚያጠና ሰው፤ የሁለቱ ሕዝቦች ውዝግብ መቼ እንደ ጀመረ መጠየቁ አይቀርም፤ በዚሁ መሠረት ከዚህ በታች ለዓመታት የዘለቀው የሁለቱ ሕዝቦች የግንኙነት ታሪክ በአጭሩ እንመለከታለን። ከዚያ በፊት ግን እነዚህን ሦስት የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች እናስቀድም።

በእርግጥ እነዚህ አጫጭር ታሪኮች በእስራኤላውያንና በፍልስጤም ሕዝቦች መካከል ለዘመናት የኖረውን መተሳሰርና ጠላትነት በመጠኑ የሚያመለክቱ ነጥቦች ናቸው።

ታሪክ እንደ

አብርሃም ከሞተ በኋላ በመካከለኛው ምሥራቅ እንደገና ታላቅ ረሀብ ሆነ፤ እግዚአብሔርም ለይስሐቅ «አነ በምነግርህ ምድር ተቀመጥ አንጂ ወደ ገብጽ ከተወረደ» ስላለው በጌራራ ተቀመጠ። ምንም እንኳ «ጌራራ» የፍልስጤማውያን መኖሪያ የነበረች ቢሆንም፤ እግዚአብሔር ግን ለይስሐቅ «ይኼን ምድር ለአንተና ለዘርህ አጣጥብ» እንዳለው ተጠቅሷል። ይስሐቅ በፍልስጥኤም ምድር ሲኖር ሳለ፤ የአገሬው ሰዎች አብረው ስላላቸው ሴት ጠየቁት፤ እርሱም «ቆንጆ ስለሆነች በእርሷ ምክንያት ይገድላኛል» ብሎ ፈርቶ፤ እገቱ እንደሆነች ነገራቸው። ትንሽ ቆይቶ ግን የፍልስጤማውያኑ ንጉሥ አቤሚሌክ፤ ርብቃ የይስሐቅ ሚስት እንደሆነች አወቀ፤ ጠርቶም አነጋግረው፤ ለምን «እገቱ ናት» እንዳለም ተረዳ፤ ንጉሡም ርብቃን የነካ በሞት እንደሚቀጣ የገዛ ሕዝቡን አስጠነቀቀ።

ይስሐቅም በፍልስጤማውያን መኻል ሆኖ ብዙ ሀብትና ንብረት አፈራ፤ ፍልስጤማውያን ግን እጅግ ተመቀኙት፤ የቆፈራቸውን የውኃ ጉድጓዶችም ደፈኑበት፤ አቤሜሌክም «ከአኛ ደወቅ ጋያህ ሆነሃልና አገራችንን በቀህ ወጣ» አለው። ስለዚህ ፈቀቅ ብሎ በጌራራ ሸለቆ ተቀመጠ፤ አባቱ አብርሃም ቆፍሯቸው፤ ነገር ግን ፍልስጤማውያን ደፍነዋቸው የነበሩ ሌሎች ጉድጓዶችንም ቆፈረና ቀድሞ አባቱ በጠራቸው ስም ጠራቸው፤ የጌራራ እረኞች እንደገና «ውኃው የለኛ ነው» ብለው ጠብ አነሡ፤ እንደገና እልፍ ብሎ ሌላ ጉድጓድ ቆፈረ። ደግሞም «ሕሁንም አገዚአብሔር ሰፊ በታ ሰጥቶናል፤ በምድርም ላይ አንበዛለን» ሲል «ሮፕቦት» ብሎ ሰየመው።

በእርግጥ የእነዚህ «ጉድጓዶች» ስያሜ እጅግ የሚሰብ ነው። እነዚህ፤ ኤሴቅ፤ ስፕናና ሮፕቦት የተሰኙ ጉድጓዶች፤ ጥላቻ፤ ጠብና መብዛት ወይም መስፋት የሚል ትርጓሜ ሲኖራቸው፤ በሁለቱ ሕዝቦች መካከል ለዘመናት ለኖረው ውጥረትና አለመግባባት ቁልፍ ቃላት ናቸው፤ ብዬ አስባለሁ።

ይጋሪክ ሁለት

በዘመን መላፍንት ማብቂያ እስራኤላውያን ከፍልስጤማውያን ጋር ኤሴንዴዘር በሚባል ቦታ ውጊያ በማድረግ ላይ ነበሩ። ፍልስጤማውያን በርትተው ከአራት ሺ በላይ እስራኤላውያንን ገደሉ። እስራኤላውያንም እጅግ ስለተጨነቁ ወደ ሌሎ ልከው እግዚአብሔር ግርማውን የሚገልጥበትን የቃል ኪዳን ታቦት አስመጡ። ሁለቱ የዔሊ ልጆች አፍኒንና ፊንሀስም የቃል ኪዳን ታቦት እጅባውት ተገኙ። እስራኤላውያኑም ታቦቱን ሲያዩ ምድር እስከትናወጥ ድረስ ጮኹ፤ ፍልስጤማውያኑም ጮኹትን ሰሙ፤ «በዕብራውያን ሰፈር የምንሰማው ይህ ታላቅ የአዕዳታ ድምፅ ምን ይሆን?» ተባባሉ፤ ታቦቱ ወደ ዕብራውያን ሰፈር መምጣቱን ባወቁ ጊዜ፤ ፈርተው እንዲህ አሉ፤

ከአማዕክት አንዱ ወደ እነርሱ ሰፈር መጥቶአል፤ አንገዲህ መጥፋታችን ነው፤ ከዚህ በፊት አንዲህ ዓይነት ሁኔታ ደርሶብን አያውቅም፤ ጋያላን ከሆኑ ከእነዚህ አማዕክት ማን ሲያደገን ይችላል? ቀድሞ በበረሀ ገብዳውያንን የደመሰሰ አነዚህ

አማዕክት ናቸው፤ ፍልስጤማውያን ሆይ አንገዲህ በርቱ በወንድነትም ተዋጉ፤ ይህ ካልሆነ ቀድሞ እነርሱ የአኛ ባሪያዎች እንደነበሩ ሁሉ፤ አኛም ደግሞ የዕብራውያን ባሪያዎች ሆነን መቅረታችን ነው

ሆኖም ባልተለመደ መልኩ እግዚአብሔር ፈጽሞ ከእስራኤላውያን ጋር አልነበረም፤ ስለዚህ በዕለቱ በተደረገው ጦርነት እስራኤላውያን ድል ነሡ፤ እያንዳንዱ እስራኤላዊም ሸሸ፤ ታላቅ እልቂትም ሆነ፤ በዚያን ቀን ብቻ ሠላሳ ሺ እስራኤላዊ ወታደሮች ተገደሉ፤ የቃል ኪዳን ታቦትም ተማረከ፤ ሁለቱ የዔሊ ልጆችም ተገደሉ። ዔሊም የእስራኤልን መሸነፍና የሁለቱ ልጆቹን መገደልና የታቦቱን መማረክ ሲሰማ፤ በድንጋጤ ራሱን ስቶ ወደቀ፤ ሰውነቱም ግዙፍ ነበርና ከአወዳደቁ የተነሣ አንገቱ ተሰብሮ ሞተ። ነፍሱ ጦሯ የኤሊ ልጅ ሚስትም፤ የቃል ኪዳንን ታቦት መማረክ፤ እንዲሁም የአማፒንና የባሊን መሞት ስትሰማ፤ ድንገተኛ ምጥ አጣደፋት፤ ለመሞትም እያጣጣረች ሳለች ወንድ ልጅ ወለደች፤ ትንፋሽዋ ከመቋረጡ በፊት በቀስታ ድምፅ «የእግዚአብሔር ክብር ከአስራኤል ሰቀቀ» ስትል ለልጇ «ኪካበድ» የሚል ስም አወጣች።

ፍልስጤማውያኑ፤ የቃል ኪዳንን ታቦት ከማረኩ በኋላ ወደ ከተማቸው ወስደው «ዳጎን» ተብሎ በሚጠራው ጣሊታቸው መቅደስ ውስጥ አኖሩት። በማግሥቱ ማለዳ ሕዝቡ ተነሥተው ሲመለከቱ፤ የዳጎን ምስል ንውልት በቃል ኪዳን ታቦት ፊት በግንባሩ ተደፍቶ አዩት፤ ዳግመኛም ደግፈው ካነሡት በኋላ ቀድሞ በነበረበት ስፍራ አቆሙት፤ ነገር ግን በተከታዩ ቀን ማለዳ ሲደርሱ የምስሉ ንውልት እንደገና በቃል ኪዳን ታቦት ፊት ወድቆ አገኙት። በዚያን ቀንም የዳጎን ራስና እጆቹ ተሰባብረው በመድረኩ ላይ ወድቀው ይታዩ ነበር። ደግሞም በቀጠሉት ቀናት እግዚአብሔር ሕዝቡን በብርቱ ያስጨንቃቸው ጀመር፤ እነርሱን ብቻ ሳይሆን በዙሪያቸው ያለውን ሕዝብ ጭምር በእባጭ መቅሰፍት ቀጣቸው።⁵¹ ፍልስጤማውያንም የሆነውን ሁሉ ካዩ በኋላ «የአስራኤል አምላክ አኛና አምላካችንን ዳጎንን

⁵¹ 1ኛሳመ፡4፡1-11። 4፡12-18። 4፡19-22። 5፡1-4 1ኛሳመ፡5፡6-16።

በመቅጣት ላይ ነው፤ ስለዚህ ከአገሩ ወዲህ የቃሰ ኪዳን ታቦት በዚህ እንዲቆይ ማድረግ አንችልም» አሉ፤ ነገሩ ያላማራቸው የፍልስጤም ሽማግሌዎችም ታቦቱን «ጋት» በምትባል ከተማ አስቀመጡት። አግዚአብሔር ግን የከተማዋን ሕዝብ በብርቱ ስለቀጣ፤ ከሀገን ጀምሮ እስከ ሽማግሌ በእብጠት በሽታ ተመቱ። ስለዚህም የቃል ኪዳን ታቦት «ጌትሮን» ተብላ ወደምትጠራው ከተማ እንዲወሰድ አደረጉ። ሆኖም ሕዝቡ ሁሉ እየጮኹ በማልቀስ «የአስራኤልን አምላክ የቃሰ ኪዳን ታቦት ወደ እኛ ይመጡት፤ ሁላችንን ስመፎጀት ነው» በማለታቸው፤ ፍልስጤማውያኑ ለሰባት ወራት በእነርሱ ዘንድ የቆየውን ታቦት ለእስራኤላውያኑ መመለስ ግድ ሆነባቸው። እንዴት እንደሚመልሱት አዋቂዎቻቸውን ካማከሩ በኋላ፤ በብዙ አጀብና ክብር ከአገራቸው እንዲወጣ አደረጉት። ታቦቱ እስራኤላውያን ሰፈር ሲደርስ ታላቅ ደስታና መጽናናት ሆነላቸው።

ታሪክ ሦስት

ሳኦል በእስራኤል ንጉሥ በነበረበት አንድ ዘመን እስራኤላውያን ፍልስጤማውያንን ለመዋጋት በኤላ ሸለቆ ተሰብስበው መሸጉ፤ በመካከላቸው የነበረው አንድ ሸለቆ ሲሆን፤ ሁለቱም ከወዲህና ከወዲያ ሆነው፤ ለአያሌ ቀናት ለጦርነት ይገባበዙ ነበር። ድንገትም ከጋት ከተማ የመጣ አንድ ሰው፤ ከፍልስጤማውያን ሰፈር ወጥቶ እስራኤላውያንን መፈታተን ጀመረ፤ የዚህ ሰው ቁመት ሦስት ሜትር የሚያህል ሲሆን፤ ከነሀስ የተሠራና ክብደቱ ሀምሳ ሰባት ኪሎ ግራም የሚመዝን የጦር ልብስ፤ እንዲሁም የራስ ቁር አጥልቆ ነበር። የሰውየው እግሮችም ከነሐስ በተሠራ ገንባሌ የተሸፈኑ ሆነው፤ ከጥሩ ነሐስ የተሠራ ጦር በእጁ ይዞ ነበር። የጦሩ ብረትም፤ ሰባት ኪሎ ግራም ይመዝን ነበር። ሰውየውም በእስራኤላውያን ፊት ለፊት ቆሞ፤ እንዲህ እያለ ይፎክር ነበር።

አሁን በዚህ ቦታ የተሰበሰቡት ምን ለማድረግ ነው? ይልቅ ከመካከላቸው አንድ ሰው ምደቡ፤ እርሱም ከእኔ ጋር ይጋጠም፤ እርሱ እኔን ካሸነፈኝና ከገደለኝ እኛ ለእናንተ ባርች እንሆናለን፤ እኔ ደግሞ ያንን እናንተ የመረጣችሁትን ሰው ካሸነፍኩትና ከገደልኩት እናንተ ለእኛ ባርች ትሆናላችሁ።

እስራኤላውያንም የሰውየውን ዛቻ ሲሰሙ በፍርሀት ተንቀጠቀጡ፤ ንጉሥ ሳኦልም ፍልስጤማውያን ለሚጥልለት ሰው ብዙ ስጦታና ሽልማት አዘጋጅቶ ቢጠባበቅም «እገጥመዋለሁ» የሚል ጀግና ታጣ።

ይህ በዚህ እንዳለ ዳዊት በጦር ግንባር ለነበሩት ወንድሞቹ ስንት ለማድረስ በሄደ ጊዜ ታሪኩን ልቅም አድርጎ ሰማ፤ ሰውየውንም ተመለከተው። ወደ ንጉሡም ዘንድ ቀርቦ «እኔ ይህንን ፍልስጤማዊ አገጥመዋለሁ» ሲል ተናገረ። ምንም እንኳን ሳኦል በዳዊት ብቃት ጥርጣራ ቢያድርበትም አማራጭ አልነበረውምና ተሰማማ።²² ዳዊትም ወንጭቱን ይዞ ወደ ጎልያድ ቀረበ፤ ግዙፉን ፍልስጤማዊ በእንዲት ጠጠር ግንባሩን መትቶ ከዘረረው በኋላ፤ የታጠቀውን ሰይፍ ፈቶ አንገቱን ቆረጠ። እስራኤላውያንም ፍልስጤማውያንን አሳደዱ።

²² 1ኛሳመ፡17፡1-58።

እቤቶች

ብጥና፤ ጭቆና

የፍልስጥኤም ምድር፤ ከዓለም ፍጥረት ጀምሮ የሰው ዘር መኖሪያ ከሆኑ ጥቂት ስፍራዎች አንዱ ቢሆንም፤ በቀድሞ ጊዜ በስፍራው የነበሩ ፍልስጥኤውያንና በአሁኑ ጊዜ ያሉት የዘር ሐረጎችው አንድ አይደሉም። ጥንታዊው የፍልስጥኤም ሕዝቦች የዘር ሐረግ፤ ከኖኅ ጀምሮ የሚቆጠር ሆኖ፤ ከሦስቱ የኖኅ ልጆች በካም በኩል የሚመዘዝ ነው።⁵³ በአሁኑ ጊዜ በአየርላንድ አካባቢ እንደሚኖሩ ይገመታል። በዚህ ዘመን ያሉ አረብ ፍልስጥኤውያን ግን የሴም ዘሮች ሲሆኑ፤ አብርሃም ከገረዱ አጋር የወለደው የኢስማኤል ልጆች ናቸው። ከዚህ አንጻር «ፍልስጥኤማዊ» ያሰኛቸው፤ የሰፈሩበት አገር እንጂ፤ የዘር ሐረጎችው አይደሉም።

ምንም እንኳን የጥንት ፍልስጥኤውያን እንደ ባቢሎን፤ አሦርና ግብጽ ጠንካራ መንግሥት ባይሆኑም፤ ከእስራኤላውያን ጋር የነበራቸው ውዝግብ ግን የከረረ ነበር። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ በዘመናት ሁሉ በእስራኤላውያንና በፍልስጥኤውያን መካከል የነበረውን ግንኙነት በሚጠቅሱ የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች በጠቅላላ፤ ተከባብረው ባሉም ከኖሩበት ይልቅ፤ ለጠብ የተፈላለጉበት ታሪክ ነልቶ ይታያል። ሆኖም ኃያላኑ መንግሥታት ወረራና ወረራውም በሁለቱ ሕዝቦች ላይ ያስከተለው አዲስ አሰፋፈር፤ ቀድሞ በቦታው የነበሩትን ፍልስጥኤውያን ማንነት በብዙ ለውጦታል። በተጨማሪም የክርስትናና የእስልምና ሃይማኖት በአካባቢው መስፋፋትን ተከትሎ ቦታው ሌላ የውጥረት ምክንያት እንዲያገኝ አድርጎታል። እስከ ዛሬም ድረስ ካልተለወጡ ሁለት ነገሮች አንዱ የአይሁዳውያኑ ማንነት ሲሆን፤ ሌላው በሁለቱ ሕዝቦች መካከል ያለው ጠብ፤ ጥላቻና በስፍራው ለመስፋፋት ያላቸው ፍላጎት ነው። አሲቅ፤ ስጥናና ርኖቦት ።

⁵³ ለረት ዘፍጥረት ምዕራፍ 10። ካምም ኩሽን፤ ኩሽም ምጽረይምን ወለደ፤ ምጽረይምም የኩስላላማውያንን የቀዳረሚያን አባት የነበረ ሲሆን፤ አላሁም የፍልስጥኤውያን ሁሉ አባት ነበረ

በ19ኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ አይሁዳውያን በፓለስቲን በብዛት መስፈር ሲጀምሩ፤ በፍልስጥኤም የነበሩ አረቦች ያን ያህልም አክራሪ ብሔርተኞች አልነበሩም። እንደው ኑሮአቸውን በፍልስጥኤም ምድር ያድርጉ እንጂ፤ ብዙዎቹ ማንነታቸውና የዘር ሐረጎቻቸውን የሚቆጥሩት ከሦሪያ አለያም ከሊባኖስ ወይም ከሌላው የአረብ አገር በአንዱ ስለነበር «ፍልስጥኤማዊነት» ለእነርሱ እንደ ሁለተኛ ነገር ነበር የሚቆጠረው። አይሁዳውያኑ ግን የመጡበትን አገር የሚመለከቱት በሁለተኛ ደረጃ ሲሆን፤ ከፍልስጥኤውያኑ አንጻር አክራሪ ብሔርተኛ ነበሩ። በወቅቱ በሁለቱ ሕዝቦች መካከል የነበረው ዋነኛ ልዩነትም ይኼው ነው። በፓለስቲን ምድር አይሁድ በስፋት ከመስፈራቸው በፊት በአረቦችና በእነርሱ መካከል ያን ያህል የኅላ ግጭትና ጥላቻ አልነበረም። ነገር ግን የአይሁዳውያኑን ከአውሮፓ አገራት በብዛት መፍለስን ተከትሎ ድንገት የአረብ ብሔርተኝነት በማቆጥቆጡ፤ ሁኔታዎቹ በፍጥነት ሌላ መልክ አበጁ።⁵⁴

በወቅቱ ፍልስጥኤውያኑ የትኛውም የአረብ አገር መኖር የሚችሉ መስሎ ስለታያቸው፤ ከስፍራው በብዛት ይሰደዱ ጀመር። ሆኖም የአረቡ ዓለም ወንድሞቻቸው በኢኮኖሚ አንጻር ተቀናቃኝ አድርገው ስለቆጠሯቸው፤ በጥርጣሬና በጥላቻ ይመለከቷቸው ጀመር፤ ተስፋ እንዳደረጉትም በእቅፍ አበባ «እንኳን ደገና መጣችሁ» ብለው አልተቀበሏቸውም። በስደት በሚኖሩባቸው የአረብ አገራት ሁሉ እንደ ሁለተኛ ዜጋ የሚታዩ ሆኑ፤ የአረብ አገር መንግሥታትም ከእስራኤልና ከምዕራባውያን አንጻር ለሚያራግቡት ፕሮፓጋንዳ መቀበባቸው ሲሉ ብቻ የፍልስጥኤም ስደተኞችን ጉዳይ ከማራገባቸው በቀር፤ ከልብ እንደሚቆረቆሩላቸው በተግባር አላሳዩም። አንዳንድ የአረብ መሪዎችም፤ በእነርሱ ለበብ ወደ ዓለም መድረክ ብቅ ማለት ስለማግኛቸው ችግሩ ለዘላለም ባይፈታ ደስ የሚላቸው መስለው ታዩ። እስራኤልም ብትሆን አካባቢውን ከአረብ ፍልስጥኤውያን ለማጽዳት ያደረገችው ጭካኔ የተሞላበት ተግባር በቀላሉ የሚታይ አልነበረም።

⁵⁴ The Arabs: Journeys Beyond the mirage:

አንዳንድ ፍልስጤማውያንም ለዓመታት አብረው ከኖሩ አይሁድ ጎረቤቶቻቸው ላይ ቀር ይደርስባቸው የነበረውን ማስፈራሪያ ማመን አቅቷቸው እንደነበር፤ ከብዙ ጊዜ በኋላ ሲናገሩ ተደምጠዋል። በአንድ ወቅት ስለዚህ ጉዳይ የእስራኤል ጠቅላይ ሚኒስትር የነበሩት ጎልዳሜይር ተጠይቀው ሲመልሱ «እኛ ስንደርስ ራሱን ፍልስጤማዊ አድርጎ የሚቆጥር ሕዝብ እዚህ አልነበረም፤ ስለዚህ አረቦችን አባረን አገሩን ወስድን» ነበር ያሉት።

ምናልባትም አንዳንድ ሰው ፍልስጤማውያን ሁሉ ሽብርተኞች ወይም በንብ የሚያፈነዱ ይመስለው ይሆናል። ግን አይደሉም። በተቃራኒው ከየትኛውም የአረብ አገር ይልቅ ብዙዎቹ የተማሩ፤ አስተዋዮችና ቅንኖች ናቸው። አንዳንዶቹም በእስራኤል መስፋፋት ምክንያት ከቀዶአቸው እስኪባረሩ ድረስ ባለጠጎችና በተደላደለ ኑሮ የነበሩ ናቸው። ከእነርሱ ብዙዎቹም፤ አክራሪ ሃይማኖተኛ ያይደሉ፤ የኑሮ ሥርዓታቸው በምዕራባውያን ዘይቤ የተቃኘና አስራ ሁለት በመቶ የሚሆኑትም የክርስትናን ሃይማኖት የተቀበሉ ናቸው።

ፍልስጤማውያን ይኼን ሁሉ መሰናከል አልፈው ስኬታማ ለመሆን፤ በብዙ መትጋት ነበረባቸው። ምንም እንኳን ጥላቻን ቢያተርፍላቸውም በየደረሱበት አገር ሁሉ ከአገራው ሕዝብ ይልቅ ለትምህርት ትኩረት በመስጠታቸውና በትጋት በመሥራታቸው፤ በአጭር ጊዜ ውጤታማ ሆኑ። ሆኖም ይኼ ብቻውን ያለ አገር ፋይዳ እንደሌለው ተረዱ። ስለዚህ ስለነፃነትና አገር በጥልቀት ማሰብ የጀመሩት ወዲያው ነበር፤ ሆኖም ግን፤ ብዙዎቹ ከፍልስጤማዊነታቸው ይልቅ ለአረባዊነታቸው የበለጠ ግምት ይሰጡ ስለነበር አገራዊ ስሜቱን መፍጠር በራሱ ቀላል አልነበረም።

ውል አልባው

ጥልፍልፍ

የአረብ አገራት፤ ከእስራኤል ጋር ባደረጉት ጦርነት የደረሰባቸው ተደጋጋሚ ሽንፈት ሌላ የተሻለ አማራጭ እንዲቀይሱ አስገደዳቸው፤ ለዚህም የተበታተኑትን አንጃዎች አስተባብሮ በመምራት ለእስራኤል የላን ውጋት የሚሆን ሁነኛ የፍልስጤም ግንባር እንደሚያስፈልግ አመኑበት፤ እናም ከ1964 ወዲህ ለፍልስጥኤም ነፃ አውጪ ድርጅት ድጋፋቸውን በይፋ መስጠት ጀመሩ፤ እውነትም ድርጅቱ ከተመሠረተ በኋላ ባሉት ጥቂት ዓመታት ውስጥ፤ በእስራኤልና ከእስራኤል ውጪ አያሌ የሽብር ተግባራት በመፈጸም በአጭር ጊዜ የፍልስጥኤም ጉዳይ ዓለም ዓቀፋዊ ትኩረት እንዲያገኝ አደረገ። መሪው ያሲር አራፋትም ከሚታጠቁት ሽጉጥና ከሚጠመጥሙት ሻሽ ጋር ዕውቅናቸው በዓለም ሁሉ ናኝ፤ የብዙ የአረብ ብሔርተኞችን ልብም በቀላሉ ለመማረክ ቻሉ።⁵⁵

ፒ.ኤል.አ፤ በተለያዩ የዓለም ክፍሎች የአውሮፕላን ጠለፋና ሌሎች የሽብር ጥቃቶች በመፈጸሙ በዓለም ዙፊያ «የነኛ ሽብር ፈጣሪ» የሚለውን መታወቂያ ስሙን አገኘ፤ በ1972 የጀርመኒ መኒክ ከተማ ባዘጋጀችው አሎምፒክ ውድድር ተካፋይ በነበረው የእስራኤል ቡድን ላይ የፈጸመው ግድያ ግን የድርጅቱን ስም በእጅጉ አጎደፈው።

በዚህ ምክንያት በ1982 እስራኤል ሊባኖስን ወረረች፤ የወረረው ዓላማም በደቡብ ሊባኖስ መሸጎ፤ በሰሜኑ ክፍል ነዋሪዎች ላይ ሮኬት እያስወነጨፈ እረፍት የነሣትን ፒ.ኤል.አ አደብ ማስገዛት የነበረ ሲሆን፤ መፍትሔ ብላ የያዘችው «በደቡብ ሊባኖስ ውስጥ የጸጥታ ቀጠና ግጽጽም» የሚል ነበር። ሆኖም እስከ ቤሩት ድረስ በመዝለቅ ዲጋፊዋ የሆነ የክርስቲያን መንግሥት ሥልጣን ላይ ለማስቀመጥ ያደረገችው ጥረት፤ ከኪሳራ በቀር ያን ያህል ያተረፈችበት እንዳልነበረ በርካታ

⁵⁵ Palestine Liberation Organization /P.L.O/

የፖለቲካ ተንታኞች ይናገራሉ። በአንጻሩ ጦርነቱ ሊባዮላውያኑን እጅግ ለበለባቸው። በሌላ መልኩ ዘመቻው፤ ከፒ.ኤል.አ በተጨማሪ እንደ ሒዝቦላ ላሉ ፀረ እስራኤል አቋም ያላቸው ድርጅቶች እንዲጠናከሩ ምክንያት ሆኗል የሚሉም አሉ። በዚያ ላይ ጦርነቱ ከታሰበው ጊዜ በላይ መፍጀቱ፤ የአካባቢውን ፖለቲካ እጅግ አወሳሰበው።

ከ1982 እስከ 1985 ያሉት ዓመታት ለእስራኤል አስቸጋሪ ጊዜአት ሆኑባት። አገሪቷም ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ በዓለም ዓቀፉ ማሳበረሰብ ዘንድ ያገኘችው አዘኔታና ተቀባይነት እጅግ ተሸረሸረ፤ ይኼም እስራኤል እንደ አገር ከተመሠረተችበት በኋላ፤ ለመጀመሪያ ጊዜ ራሷን ከመከላከል አልፋ፤ ወረራ መፈጸሟን ተከትሎ የሆነ ነው። የተንዛዛው ጦርነት፤ ለዚያች ትንሽ አገር ኢኮኖሚ ከአቅሙ በላይ ስለሆነበት፤ አገር ቤት ያለው የእያንዳንዱ እስራኤላዊ ኑሮ አስደሳች አልነበረም። በዚያ ላይ በርካታ እስራኤላውያን በጦርነቱ ዓላማ ስላላመኑበት ከ1948 በኋላ አንድነታቸው ላልቶ የታየበት ጊዜ ሆነ። በእነዚህና በሌሎችም ምክንያቶች ከዓመታት በኋላ ከእስራኤል የሚወጡ አይሁዶች ቁጥር ልቆ ሲገኝ፤ ወደ እስራኤል የሚፈልሱት ቁጥር በእጅጉ ቀነሰ። እናም እስራኤል በ1985 ሊባዮስን ሊቃ ስትወጣ ከብዙ ኪሳራ ጋር ነበር ለማለት ያስደፍራል።

በ1987 ፍልስጤማውያን «ኢንቲፋዳ» የተሰኘ ሕዝባዊ ፀመፅ ቀሰቀሱ። ዐመጹም ከዚያ በፊት፤ በፓለስቲን ምድር ያልተለመደ ዓይነት ስለነበር፤ በጊዜው እስራኤል በቁጥጥር ስር ልታውለው እስከማትችል ድረስ እጅግ ተቸግራ ነበር። ደግሞም ከዚያ በፊት «ሐማስ» የተሰኘ አክራሪ የፍልስጥኤም አንጃ ተወለደና ለእስራኤል ብቻ ሳይሆን ለፒ.ኤል.አ. ዋነኛ ተቀናቃኝ ሆኖ ቀረበ። በብዙ ፍልስጤማውያን ዘንድ በአጭር ጊዜ ከፍተኛ ድጋፍ ያገኘው ሐማስ፤ የእስራኤልን መኖር ጨርሶ የማይቀበል ከመሆኑም በላይ ከአይሁዳዊቷ አገር ጋር ምንም ዓይነት ድርድር እንደይፈልግ ደጋግሞ አስታውቋል።

የኢራቁ መሪ ሳዳም ሁሴን በ1991፤ ማንም ባልጠበቀው ሰዓት ትንሿን አገር ኩዌትን ወረው «አስራ አምስተኛ ክፍለ ሀገራ ናት» ብለው ማወጃቸውን ተከትሎ፤ የመካከለኛው ምሥራቅ ሌላ ዓይነት የውዝግብ ምዕራፍ ተከፈተለት። በጊዜው ያቺን፤ የነጻጅ ዘይት ሀብቷ በውቂያኖስ ላይ እንደሚንሳፈፍ መርከብ የምትመስል ትንሽ አገር ሳዳም ሁሴን መውረራቸው፤ ዓለምን ሁሉ እጅግ አስደነገጠ፤ አካባቢውም ድንገት በአንድ አንባገነን መሪ እጅ የወደቀ መስሎ ታየ። ዓለምም ጉሮሮው ላይ የቆሙት ሳዳም ሁሴንን ለመቋቋም ወደ ፋርስ ባሕረ ሰላጤ በአንድ ሰልፍ ተመመ። አሜሪካም ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት በኋላ ያልታየ ትብብርና ከሃያ ስምንት አገሮች በላይ የተወጣጣ ጦር በመምራት፤ አካባቢውን ከሳዳም ጦር ተጽዕኖ ነፃ የማውጣት ታሪካዊ አደራዋን በተወጣች ጊዜ፤ ነገሮች ቶሎ ወደ ነበሩበት ተመለሱ። በወቅቱ ታዲያ ከሳዳም ጎን የቆሙት፤ የተወሰኑ ፍልስጤማውያንና ጥቂት የአረብ ብሔረተኞች ብቻ ነበሩ።

ሳዳም ሁሴን ግን የዓለምን የትኩረት አቅጣጫ በማስቀየር እንድንቱን ለመከፋፈል ወጥነው ፀረ እስራኤል አቋማቸውን ያንጸባርቁ ነበር፤ ይኼ ሳይበቃቸው፤ በተደጋጋሚ ስክድ ሚሳይሎችን ወደ እስራኤል በመተኮስ የሙስሊሞችንና የአረቦችን ድጋፍ ለማግኘት ተጣጣሩ። የሳዳም አዝማሚያ ያሳሰባት አሜሪካም «ፓትሪየት» የተሰኙ ጸረ ሚሳኤል ሚሳኤሎችን ለእስራኤል በማስታጠቅ ወደጦርነቱ እንዳትገባ አጥብቃ ተከላከለች። በእርግጥ አሜሪካ ጥረቷ ተሳክቶላታል ማለት ይቻላል። ምክንያቱም እስራኤል የተቃጣባቸውን ጥቃት እየተከላከለች ብቻ ወደ ጦርነቱ ሳትገባ ታግሳለችና ነው። ምናልባትም በወቅቱ የራሷን ምላሽ ሰጥታ ቢሆን ኖሮ፤ የጦርነቱ መልክ እጅግ ይቀየር እንደነበር ብዙዎች ያምናሉ።

በ1993 በወቅቱ የእስራኤል ጠቅላይ ሚኒስትር የነበሩት ይስሐቅ ራቢንና የፒ.ኤል.አ መሪ ያሲር አራፋት፤ በኖርዌይ እስሎ አስደናቂ የተባለ የሰላም ስምምነት ተፈራረሙ። ይኼው ብዙ የተደከመበትና

«መሬት ለሰላም» በመባል የተጠራው ስምምነት፤ ሁለቱም ወገኖች «ሰጥቶ በመቀበል» መርህ ወደ ሰላም እንዲመጡ የሚያግዝ ከመሆኑም በላይ፤ በፍልስጥኤም ምድር በስምምነት የሚኖሩ ጎረቤት አገሮች ለመፍጠር ታልሞ የተዘጋጀ ነው። በመሆኑም በስምምነቱ መሠረት እስራኤል ያለ ምንም ቅድመ ሁኔታ ከፍልስጥኤም ግዛቶች ለቃ የምትወጣ ሲሆን በፍልስጥኤም መንግሥት ምሥረታን በቅንነት ማገዝ ይጠበቅባታል። በአንጻሩ ፍልስጤማውያን፤ እስራኤልን እንደ አገር እንዲቀበሉና ከትንኮሳቸው እንዲታቀቡ ያስገድዳቸዋል።

እውነት ለመናገር በወቅቱ ስምምነቱ ከእስራኤልም ሆነ ከፒ.ኤል.ኦ አቋም ጋር ጨርሶ የሚሰማም አልነበረም። በዚያ ላይ አብዛኛዎቹ የፒ.ኤል.ኦ አንጃዎች የእስራኤልን አገርነት ሳለመቀበል እስከ ሕይወታቸው ቃል የተገባቡ በመሆናቸው ነገሩን ከባድ አደረገው። እስራኤልም ብትሆን ከጥንት ጀምሮ የእርሷ እንደ ሆኑ የተነገሩ፤ ደግሞም በአስገራሚ ጦርነቶች መልሳ የራሷ ያደረገቻቸውን ግዛቶች አሳልፋ እንድትሰጥ ስለሚያደርጋት በጉዳዩ «ፍጹም ደስተኛ ነበረች» ለማለት አይቻልም። መሪዎቹ ግን አካባቢው ለዓመታት የራቀውን ሰላም ለማስገኘት ሌላ የተሻለ አማራጭ ሰላጤ፤ ሳይወዱ በግድ ስምምነቱን ተፈራረሙ። ሆኖም በሁለቱም ወገን ያሉ ሕዝቦች የአስሎውን ስምምነት በከፍተኛ ድጋፍና ተቃውሞ ስለተቀበሉት፤ በአካባቢው የተደበላለቀ ስሜት ነበር የፈጠረው። ትንሽ ቆይቶም ከአይሁዳውያኑ መኻል ስምምነቱን አጥብቆ የተቃወመ፤ ስሙ «ኢጋል አሚር» የተባለ አክራሪ ጽዮናዊ፤ በእስራኤል በኩል ዋነኛ ተደራዳሪ የነበሩትን ይስሐቅ ራቢንን ተኩሶ ገደላቸው፤ በመሆኑም የአስሎው የሰላም ስምምነት፤ እስራኤላውያኑን እርስ በእርስ ደም ከማቃባቱም በላይ ገቢራዊነቱም እንዲጓተት ሆነ።

ዓለም አዲሱን የአውሮፓውያን ሚሊኒየም በደማቅ ሁኔታ ሊያከብር ደፋ ቀና ሲል፤ ለዓመታት የኖረው የመካከለኛው ምሥራቅ ውዝግብ ግን እንዳችም መሻሻል ሳይታይበት ተባብሶ ቀጥሎ ነበር። ይህ በዚህ እንዳለ አንድ ጠዋት ዝነኛው የእስራኤል ጀነራል ኤርያን ሻሮን፤

በሦስት ሺ ወታደሮች ታጅበው ቀድሞ መቅደሱ ነበረበት ተብሎ በሚገመተው ቦታ ባለው መስኪድ አንጻር፤ ውስጥ ለውስጥ በተቆፈረ ዋሻ ጉብኝት እንዳደረጉ የሰሙ ፍልስጤማውያን፤ ጉዳዩን ታዝበው በዝምታ ሊያልፉት አልፈቀዱም። በዚህም ምክንያት በዚያች ምድር እንደገና «ኢንቲፋዳ» ወይም ሕዝባዊ ዐመጽ ተቀሰቀሰና የአያሌ ሰው ሕይወት ጠፋ፤ መጠኑ ያልታወቀ ንብረትም ወደመ። በእስራኤልም ሆነ በፍልስጥኤማውያን ዘንድ ሰላም የምታጓጓ እንጂ የማትገኝ ሆነች። ፍልስጤማውያንም «በአጥፍቶ መጥፋት» ስልት ግዳያቸውን ጥለው፤ ከራሳቸውም ሆነ ከእስራኤል ወገን አያሌዎችን እየጣሉ ወደቁ። በወቅቱ በሁኔታው ተስፋ የቆረጠች አንዲት እስራኤላዊት እንዲህ ብላ ነበር።

ፊደሮና ቴሌቪዥን መስማት አቀሚያለሁ፤ በዚያ ፋንታ ከተራሆ፤ ጥቂት ክፍል አነብና እጽልያለሁ፤ የምጽላየውም መሲህ መጥቶ ከዚህ ጭንቀት ነፃ እንዲያወጣኝ ብቻ ነው። ይህም በፍጥነት እንዲሆን እፈልጋለሁ።

መስከረም 11 2004 በአሜሪካ የተለያዩ ከተሞች ማለትም በኒዮርክ፤ በፔንሲልቫኒያና በዋሽንግተን በአንድ ጊዜ የደረሰው የሽብርተኞች ጥቃት እጅግ አስደንጋጭ ነበር። የጥቃቱ አድራሾችም ፈጽሞ ሊገመት በማይችል መንገድ ጥቃቱን በማቀነባበራቸውና ጊዜ ወስደው ያጠኑት ከመሆኑ አንጻር፤ ቀጣዩ ባለተራ ማን ሊሆን እንደ ሚችል ሰላታወቀ ዓለም ሁሉ በሽብር ተናጠ። ደግሞም ሁሉም ሰው ከዚህ በፊት ካልታየ አዲስ ዓይነት የሽብርተኝነት አደጋ ጋር መጋፈጡን አስተዋለ። ከሁሉም ይልቅ ሽብርተኞቹ የዓለም ዋነኛ የኢኮኖሚ፤ የንግድና፤ የወታደራዊ ተቋም ማዕከል የሆኑትን፤ የኒዮርክ የንግድ ማዕከል፤ ፔንታጎንና ነጩን ቤት ዓላማ አድርገው መነሳታቸው የዓለም ፍጻሜ የተቃረበ አስመስለውት ነበር። በዚህ መኻል አልቃይዳ የሚሰኝ ድርጅትና አላማ ቢልላደን የሚባል ሰው

* «ተራሁ» የአይሁድ እምነት ተከታዮች የሚቀበሏቸው እምነት የሐረት መጻሕፍት ናቸው።

በድምፅ ብቻ ብቅ ብለው፤ ኃላፊነቱን እኛ እንወስዳለን ሲሉ፤ በአብዛኛው የአረብና የሙስሊም አገራት ባሉ ወጣቶች ዘንድ እንደ ጀግናና ነፃ አውጪ ተቆጥረው ተወደሱ፤ ተመሰገኑ፤ ተደነቁ። በአንጻሩ አንዳንድ በአረቡና በሙስሊሙ ዓለም ያሉ መንግሥታት፤ በራሳቸው አገር ከሚንቀሳቀሱ አክራሪና ነውጦኛ አማፅያን ጋር ቶሎ ከማይወጡበት ጦርነት ውስጥ ተዘፈቁ።

አሜሪካ ግን ለጊዜውም ቢሆን የምትይዝ የምትጨብጠውን ያጣች መሰለች፤ ፕሬዚዳንት ቡሽም «ወይ ከእኛ አለያም ከሽብርተኝነት አንዱን ምረጡ» ሲሉ ማስፈራሪያ ይሁን፤ ማስጠንቀቂያ ውሉ ያልለየ መልዕክት ለዓለም ሁሉ አስተላለፉ። ብዙም ሳይቆይ፤ ቢልላደን⁵⁷ መሸጋገሪያ ብለው የጠረጠሯትን አፍጋኒስታንን ከሰሜን አትላንቲክ የጦር ቃል ኪዳን ወይም ኔቶ ጋር ወረው ሥልጣን ላይ የነበረው ታሊባንን አስወገዱ። ነገር ግን ይኼ ድርጊታቸው ምዕራባውያኑን ከሙስሊምና ከአረብ አገር ሕዝቦች ጋር የነበራቸውን ግንኙነት የበለጠ እንዲበላሽ አደረገው እንጂ፤ ብዙም አልተወደደላቸውም። ከዚህ ቀጥሎ አሜሪካ በኒኩሴርና በጅምላ ጨራሽ መሣሪያዎች ማከማቸት ሰበብ፤ ከአራቅና ከሳዳም ሁሴን ጋር የገባችበት ውዝግብ፤ ኢራቅን ወራ፤ ሳዳም ሁሴንን ከሥልጣን እስከማውረድ ድርሳ የልቧን ፈጸመች። ነገር ግን የኢራቃውያንን ልብ መያዝ ባግዳድን እንደ መያዝ ቀላል እንዳልሆነ ተረዳች፤ ኢራቃውያንም ከአሜሪካኖችን ጋር ብቻ ሳይሆን፤ እርስ በእርሳቸው እየተፋለሙ ሲተላለቁ ማየት የዕለት ተዕለት አስከፊ ትርኢት ሆነ፤ አሜሪካም የጅምላ ጨራሹ መሣሪያ ፍለጋዋ ቀርቶ፤ ለዓመታት በሺ የሚቆጠሩ ንጹሐን ሕይወት እንደ ዋዛ የሚቀጠፍበትን እውነተኛ ድርሰት ጽፋና አዘጋጅታ ለመተወን ተገደደች።

⁵⁷ ይህ መጽሐፍ እየተጻፈ በነበረበት ዓመት/2011/ ቢላደን ፓኪስታን ውስጥ በአሜሪካ ኃይሎች ተገደሏል።

በአስሎው የሰላም ስምምነት መሠረት በ2005 እስራኤል የጋዛ ሰርጥን ለፍልስጤማውያን ስላስረከበቻቸው፤ በምዕራብ ዳርቻና በጋዛ ሰርጥ የራስ ገዝ አስተዳደር መሥርተው ራሳቸውን ማስተዳደር ጀመሩ። በ2006 በታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ በፍልስጤማውያን ዘንድ ጠቅላላ ምርጫ ተደረገ፤ ውጤቱ ግን ለዘብተኛ ፍልስጤማውያንን፤ ምዕራባውያንንና እስራኤልን ደስ የሚያሰኝ አልነበረም። ምክንያቱም አብዛኞቹ ፍልስጤማውያንም የመረጡት ከ1987ቱ የኢንቲፋዳ ዐመጽ የተወለደውን ሐማስን በመሆኑ ነበር። ምርጫውንም ተከትሎ ፋታህና ሐማስ እርስ፤ በእርስ ተከፋፍተው ጦር በመማዘዛቸው፤ የአካባቢውን ፖለቲካ ይበልጥ አወሳስቦት ቆየ።

እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስም፤ ሐማስ ጋዛን፤ በለዘብተኛ አቋማቸው በምዕራባውያንና በእስራኤል የሚወደሱት ሙሐመድ አባስና ፋታህ ደግሞ ዌስት ባንክን ማስተዳደራቸውን እንደቀጠሉ ነበር። ነገር ግን ሜይ 4 2011 ሁለቱ አንጃዎች በግብጽ ተገናኝተው ከተመካከሩ በኋላ የደረሱበት ስምምነት፤ ከዚህ በኋላ የሚሆነውን ለመገመት አስቸጋሪ አድርጎታል። በፊርማው ሥርዓት ላይ የሐማሱ መሪ «ከአሁን በኋላ ጠላቶቻችን ሌሎች እንጂ፤ ወንድሞቻችን አይሆኑም» ማለታቸውም ከስምምነቱ ጀርባ ያለው አሳብ ምን እንደሆነ ይጠቁማል። ይሁን እንጂ የእስራኤልን መኖር ቢያንስ በመርህ ደረጃ የተቀበለው ፋታህና ጎልውናዋን መቼም እንደማይቀበል አቋሙን ቀድሞ ያስታወቀው ሐማስ እንዴት ተስማምተው እንደሚዘልቁ ገና ያልተመለሰ በመሆኑ ለመካከለኛው ምሥራቅ ትልቅ የቤት ሥራ ነው። ለምሳሌ በ2008 ያደረገውን የተኩስ አቁም ጥሶ በቤት ውስጥ የተሠሩ አነስተኛ ሚሳይሎች በሰላማዊ ሰዎች ላይ እየተኮሰ ስላስቸገረ እስራኤል በሐማስ ላይ አጠቃላይ ጦርነት አውጃ ነበር፤ እንዲያውም በወቅቱ ከነበረው ሁኔታ የተነሣ፤ ስድስተኛው የአረብ እስራኤል ጦርነት የሚቀሰቅስ እስኪመስል ድረስ እጅግ አስፈራርቶ የነበረ ቢሆንም፤ ሐማስ ቶሎ ወደ ተኩስ አቁሙ በመመለሱና እስራኤልም ዓለም አቀፋዊ ጫና ስለበዛባት፤ ጦርነቱ በአጭሩ ሊቆም ችሏል።

፳፯

ግላሰኖስት፤ ፔሬስትሮይካ

ከ1985 እስከ 1989 የነበሩት ዓመታት ዓለም፤ አዳዲስ ክስተቶችን ያስተናገደችባቸው ጊዜአት ነበሩ። ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ ተለያይተው የቆዩት፤ ምሥራቅና ምዕራብ ጀርመን በእነዚህ ዓመታት ተመልሰው አንድ ሆኑ፤ በአንጻሩ የአስራ አምስት ሪፓብሊኮች የኅብረት መንግሥት የነበረችው ሶቪየት ኅብረት⁵⁸ እንደ ቀላል ነገር ስትፈራርስ ዓለም ሁሉ አየ፤ ሰማ። እስከዚያ ድረስ «የዓለምን አንድ ሦስተኛ ተቆጣጥሮታል» ተብሎ ይታሰብ የነበረው ኮሚኒዝምም ከብዙ አገሮች በታላቅ ውርደት ተወገደ። በእርግጥ ለዚህ ሁሉ ለውጥ የሚኻሌ ጎርባቸቭ «ፔሬስትሮይካ»/አዲስ አስተሳሰብ/ እና «ግላሰኖስት»/ግልጥነት/ የተባሉት ፍልስፍናዎች ድርሻ የሚናቅ አልነበረም። ዳሩ ምን ያደርጋል፤ የፍልስፍናዎቻቸው ጎርፍ ለራሳቸው ለጎርባቸቭም ሳይራራ ጦርነት ወሰዳቸው እንጂ። ቀጥሎም ብቻዋን የቀረችው ሩሲያ የተዳከመችና ግራ የተጋባች መሰለች፤ ኢኮኖሚዋም ተንኮታኩቶ ለኑሮ የምታስፈራ አገር ሆነች። የመካከለኛው ምሥራቅ ውዝግብም እየተባባሰ ሄደ።

ይሁን እንጂ «ግላሰኖስት» ወይም ግልጥነት የተሰኘው የሚኻሌ ጎርባቸቭ ፍልስፍና ለአይሁዳውያን መልካም ነገር ይዞላቸው መጥቶ ነበር፤ ከጥንት ጀምሮ በሩሲያ ቁጥራቸው ቀላል የማይባል አይሁዶች ይኖሩ የነበረ ቢሆንም፤ ከማንኛውም የሶቪየት ሪፓብሊኮች ወደ ፍልስጥኤም ምድር ፈልሶ መሄድ አስቸጋሪ ስለነበር አይሁዳውያኑ አገራቸውን በሩቅ ከመናፈቅ በቀር፤ ምንም ዕድል አልነበራቸውም፤

ነገር ግን ከ1979 ጀምሮ በሶቪየቶች በኩል አንዳንድ መለሳለሶች መታየት ጀመሩ፤ ምንም እንኳን በቃላቸው ለመጽናት በኋላ ላይ ቢያንገራግሩም፤ በአንድ ወቅት በአስር ሺ የሚቆጠሩ አይሁዶች ወደ እናት ምድራቸው እንዲመለሱ እስከመፍቀድ ድረስው ነበር። ነገር ግን ራሳቸው አይሁዳዊ ዝርያ እንዳላቸው የሚጠረጠሩት ሚካኤል ጎርባቸቭ ያመነጨት አዲስ ፍልስፍናና በአገሪቱ የተከሰተው የኑሮ ቀውስ ውጤቱን የተለየ ስላደረገው አይሁዳውያን በብዛት ወደ አገራቸው መግባት ጀመሩ። በዚሁ መሠረት በ1987 እና በ1989 ብቻ ከ79ሺ፤ በላይ አይሁዶች ከሩሲያ ምድር የወጡ ሲሆን፤ በአጭር ጊዜ ውስጥ ቁጥራቸው ከ200 ሺ በላይ ደርሶ ነበር። ከነርሱ ብዙዎቹ የሂዱትም ወደ ፍልስጥኤም ምድር ነው።

በሌላ በኩል ከብዙ ሺ ዓመታት በፊት በኢትዮጵያ መኖር የጀመሩ እስራኤላውያን ታሪክ የሚለውጥ አንድ ክስተት ድንገት ተፈጠረ። በወቅቱ የነበረው ወታደራዊ መንግሥት በሰሜኑ የአገሪቱ ክፍል ከነበሩ አማዕያን ጋር በነበረበት ጦርነት፤ አቅሙን በእስራኤል የጦር መሣሪያና የቴክኒክ ድጋፍ ለማጠናከር ባሰበ ጊዜ የአይሁድ ፈላሾችን ልዋጭ አድርጎ ለመስጠት እንደተደራደረ ይነገራል። እስራኤላውያኑ በፊናቸው ከ1973 ጀምሮ የኢትዮጵያውያኑን የዘር ሐረግ መርምረው ወገኖቻቸው መሆናቸው አረጋግጠው የነበረ በመሆኑ፤ ወደአገራቸው ሊወስዷቸው ምቹ ጊዜ ሲጠብቁ ነው የቆዩት። እነዚያን ጥቁር ሕዝቦች ወደ ፍልስጥኤም ምድር በማፍለሱ ተግባር የቱንም ዓይነት ዋጋ ቢያስከፍላቸው እንኳ ለመክፈል ተዘጋጁ።

እስራኤል ኢትዮጵያውያኑን አይሁዶች ወደ ምድሯ መውሰዷ ለእርሷ የተለያዩ ፋይዳዎች ነበሩት። የመጀመሪያው ፋይዳ፤ የሕዝቧን ቁጥር የሚጨምር የመሆኑ ጉዳይ ነው፤ ሁለተኛው ፋይዳ «ጽዮናዊነት እንደ አፓርታይድ ዘረኛ አመለካከት ነው» ለሚሉ ሰዎች በኢትዮጵያውያኑ በኩል ምላሽ መስጠት የሚያስችላት በመሆኑ ነው። ያም ሆነ ይህ፤ ኢትዮጵያውያኑን ፈላሾች ወደ ፍልስጥኤም ምድር በማፍለስ ረገድ እስራኤል በብዙ ደክማበታለች።

⁵⁸ United Soviet Socialist Republic /U.S.S.R/
⁵⁹ Perestroika. Mikhail Gorbachov, NEW THINKING OUR COUNTRY AND THE WORLD.

በዚሁ መሠረት ዘመቻ ኢያሱ፤ ዘመቻ ሙሴና ዘመቻ ሰለሞን በሚሰኙ የተጠናከሩ ዘመቻዎች፤ ከ1984 እስከ 1991 ድረስ ባሉት ዓመታት በአስር ሺ የሚቆጠሩ አይሁዳውያን ወደ እናት ምድራቸው ተወሰዱ። ከዚህ መኻል በተለይ በ1984 ሌላው ዓለም ገና ከመንቃቱ በፊት የኢትዮጵያና የእስራኤል መንግሥታት አስራ ሁለት ሺ ፈላሾች ያጓጓዙበት ተግባር ነፃነት የሚጠቀስ ነው። ሆኖም ዘግይቶም ቢሆን ዓለም በሁለቱ አገር መንግሥታት በኩል ምን እየተሠራ እንደሆነ ሲያውቅ፤ የኢትዮጵያ መንግሥት በተለይ ከሙስሊምና ከዓረብ አገራት በደረሰበት ብርቱ ተቃውሞ ምክንያት ቃሉን አጥፎ ጉዞው በታቀደው መሠረት እንዳይከናወን ከለከለ።

ምንም እንኳ ከዚያ በኋላ በ1989 በተደረገ ሌላ ስምምነት በአንድ ጊዜ ሳይሆን በየወሩ በጥቂት መቶ የሚቆጠሩ ሰዎችን ወደ እስራኤል ለማጓጓዝ ከስምምነት ላይ ቢደረስም፤ በ1991 መግቢያ አካባቢ የኢትዮጵያ መንግሥት በሁሉም አቅጣጫ በጦርነቱ ተቀስፎ ስለተያዘ በፈላሾቹ ላይ የነበረው ዕቅድ እንደገና እንዲከለስ ሆነ። እናም ኢሕአዴግ አዲስ አበባን እስከሚቆጣጠርበት ቀን ድረስ ቁጥራቸው የበዛ አይሁዶች የጉዞ ሥርዓትን ባልተከተለ መንገድ በየቀኑ ከኢትዮጵያ ምድር ወደ እስራኤል በአየር ይጓጓዙ ጀመር። በዚያው ዓመት ግንቦት 17 እና 18 በተከሰነውና «ዘመቻ ሰለሞን» በሚል ስያሜ በሚታወቀው በዚያ አስደናቂ ዕቅድ የእስራኤል አውሮፕላኖች በየግማሽ ሰዓቱ ባደረጉት በረራ ከእስራ ስድስት ሺ በላይ አይሁዶች በኢትዮጵያ ሰማይ ከፍ ብለው ታዩና በሰዓታት ልዩነት ፍልስጥኤም ምድር ላይ አረፉ።

ይሁን እንጂ ዛሬም ድረስ የእስራኤል ኤንባሲ ደጅ እየጠኑ፤ ከዛሬ ነገ ወደ ተስፋይቱ ምድር ለመጓዝ የሚጠባበቁ በርካታ ፈላሾች አዲስ አበባ ውስጥ ይገኛሉ።

ለእስራኤላውያን ሁሉ ሰላም ይሁን።

ምዕራፍ ፳፰
፪ኛው
ቤተ መቅደስ

ከዓመታት በፊት ሐረርን ስገበኝ «ራምቦ» በመባል የሚጠራ ሙዚየም የማየት ዕድል አግኝቼ ነበር፤ በሙዚየሙ ውስጥ የሐረርን ሕዝብ ባሕልና ታሪክ የሚያወሱ በርካታ ቅርሶችና ፎቶግራፎች የሚገኙ ቢሆንም ያቺን ጥንታዊ ከተማ ምን ያህል እንደሚመጥኑ ለመናገር ይከብደኛል። ያም ሆኖ በሙዚየሙ ለእይታ ከቀረቡት ፎቶግራፎች በተለይ በከተማዋ ውስጥ የተከናወነ የአንድ ወቅት የታሪክ አጋጣሚን የሚተርኩቱ እጅግ መስጠውኛል፤ ይኼ መመሰጥና መገረም ግን በእኔ ብቻ ሳይሆን በማንኛውም ኅብረት ላይ ሊከሰት የሚችል እንደ ሆነ አስባለሁ።

ከእነዚያ አስገራሚ ፎቶግራፎች በመጀመሪያው ላይ፤ ጀጎል መኻል አንድ ትልቅ መስኪድ ቆሞ ይታያል፤ ቀጥሎ ባለው ፎቶግራፍ ደግሞ መስኪዱ በቦታው እንዳለ ሆኖ፤ በአጠገቡ የመድሃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያን ተገንብቶ መስኪዱና ቤተ ክርስቲያኑ አንድ ላይ ቆመው ይታያሉ። ቀጥሎ የሆነውን ለመመልከት ግን ፎቶግራፍ አስፈላጊ አይደለም፤ ምክንያቱም ማንም የጀጎል ግንብን አልፎ የዘለቀ ሰው በግልጽ እንደሚያየው፤ በተጠቀሰው ስፍራ እስከ አሁን ቆሞ ያለው፤ የመድሃኔ ዓለም ቤተ ክርስቲያንን ራሱ ከፎቶግራፍ በላይ ይናገራልና ነው። በአጭሩ በሆነ ጊዜ መስኪዱ ፈርሷል።

አጠር፤ ቀጠን ያለው አስገብኚ እየተጣደፈ እንደነገረኝ ከሆነ በታሪክ አጋጣሚ መስኪድና ቤተ ክርስቲያን እኛ አገር እንዲህ በአንድ ጊዜ አብረው የኖሩበት ዘመን ነበር። ምንም እንኳ አስገብኝዬ ራሱ ሙስሊም ቢሆንም፤ እያንዳንዱን ቃላት በጥንቃቄ ይናገር ስለነበር ነገሩ እንዴት እንደተከሰተ በቂ ማብራሪያ ለማግኘት አልቻልኩም። ይሁን እንጂ ባለንበት ዘመን፤ በየትኛውም አገር፤ ይህ ነገር ሊደገም

እንደማይችል እኔም እሱም በልባችን እናውቀው ነበር፤ ስለዚህ የለበጣ ፈገግታ ተለዋውጠን፤ በጥሩ ሰላምታ ተሰነባበትን።

ወደፊት በኢየሩሳሌም ከተማ ስለሚሠራው ሦስተኛው ቤተ መቅደስ እያሰላሰልኩ ሳለሁ ነበር፤ ከአስር ዓመት በፊት ሐረር ከተማ፤ ራምቦ ሙዚየም ውስጥ ያዩኋቸውን አስገራሚ ፎቶግራፎች ያስታወስኩት። በዚህ መጽሐፍ ተደጋግሞ እንደተገለጠው በመጨረሻው ዘመን መሆን ከሚገባቸው ዋነኛ ነገሮች አንዱ፤ ቤተ መቅደሱ በኢየሩሳሌም ከተማ በቀድሞው ስፍራ የመሠራቱ ጉዳይ ነው። ሆኖም በአሁኑ ጊዜ ቤተ መቅደሱን መሥራት፤ እጅግ በጣም አስቸጋሪ እንደሆነ ይታያል። ምክንያቱም ቀድሞ መቅደሱ እንደነበረበት በሚገመተው ስፍራ ላይ ዛሬ ሁለት መስኪዶች የሚገኙ በመሆናቸው ነው። እነዚህ መስኪዶች ደግሞ በዓለም ዙሪያ ለሚኖሩ ሙስሊሞች «የተቀደሱ» የእምነት ስፍራ ናቸው። በመሆኑም ጉዳዩ የፍልስጤማውያን ወይም የዓረቦች ብቻ ሳይሆን፤ ቢሊዮኖችን የሚመለከት ሆኗል። ስለዚህ የሆነ ታምር ወይም መለኮታዊ ጣልቃ ገብነት ካልተፈጠረ በቀር አይሁዳውያኑ መቅደሱን በቀድሞው ስፍራ የሚገነቡበት ዕድል የለም። እስከ አሁን ድረስም ይህ ታምር አልሆነም። ወደፊትም እንዴት እንደሚሆን ከራሱ ከፈጣሪ በቀር ማንም አያውቅም።

የመካከለኛው ምሥራቅ ውዝግብ ፍጻሜን የሚናፍቅ ሰው፤ ጉዳዩ ለምን እስከ አሁን ድረስ መፍትሔ ሊገኝለት እንዳልቻለ ግራ ሊጋባ ይችላል፤ የዓለም መንግሥታት ግን ለውዝግቡ እልባት ለማግኘት ያልማሰኑበት ጊዜ አልነበረም። አንዳንድ የታሪክ አዋቂዎችም እንደ ሚናገሩት በእስራኤልና በፍልስጤም መካከል እስከ ዛሬ ድረስ ከሁለት መቶ አምሳ ያላነሱ ስምምነቶች የተደረጉ ሲሆን፤ በአካባቢው ዘላቂ ሰላም ለማምጣት አንዳቸውም አልቻሉም። በመሆኑም ስፍራው ዛሬም ድረስ፤ የዓለም የፖለቲካ፤ የኢኮኖሚና የወታደራዊ ኃይል ሚዛን እንደ ሆነ አለ።

እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ትንቢቶች ከሆነ ግን ነገሩ እልባት የሚያገኘው ሜድትራኒያን አካባቢ እንደሚነሡ በሚጠበቁት አስሩ ነገሥታት ኅብረት ላይ የሚሾመው መሪ ወይም አለቃ ከተገለጠበት ዘመን በኋላ

ነው። በዚያም ዘመን በእስራኤልና በዚህ መሪ መካከል ለሰባት ዓመት የሚጸና የሰላም ስምምነት ይደረጋል፤ ስምምነቱ ደግሞ ሌሎች መንግሥታትንና ሕዝቦችን የሚያካትት መስሎ ስለሚታይ ለዘመናት ሰላም ለናፈቀው ያ አካባቢ፤ ለጥቂት ጊዜም ቢሆን ዘለቄታዊ መፍትሔ የተገኘለት መስሎ መታየት ይጀምራል። ነገር ግን ስምምነቱ ከመሆኑ በፊት ወይም በስምምነቱ ሰዓት፤ የአይሁድ ሕዝብ ሁሉ ናፍቆት የሆነው ቤተ መቅደስ ጉዳይ፤ ዋነኛ አጀንዳ እንደሚሆን የተረጋገጠ ነው። በዚሁ መሠረት «የሰባው ሱባኤ እኩሌታ ከመሆኑ አስቀድሞ፤ ቤተ መቅደሱ ኢየሩሳሌም ውስጥ በሰፊው መሠራት አለበት» የሚለው ጉዳይ በጥንቃቄ መመርመር አለበት። በዚያ ላይ ሰውየው ስምምነቱን በሚያፈርስበት የሰባቱ ዓመት እኩሌታ፤ የግድ በመቅደሱ ውስጥ መገኘት ይገባዋል።

ስለዚሁ ጉዳይ ዳንኤል፤ ሕዝቅኤል፤ ኢየሱስ እና ጳውሎስ በማያሻማ ሁኔታ ተናግረዋል።⁶⁰ በመሆኑም ወደፊት መቅደሱ ስለሚሠራበት መንገድ ልዩ፤ ልዩ መላ ምቶችንና አስተያየቶችን መስማታችን አልቀረም፤ ስለዚህ እኛም «ቤተ መቅደሱ የሚሠራው በምን መልኩ ነው?» የሚለውን ጥያቄ በመያዝ አንዳንድ ነገሮችን ብንመረምር መልካም ይመስለኛል።

ከሁሉ አስቀድሞ፤ ቤተ መቅደሱ የሚሠራበትን ጊዜና በወቅቱ የሚሆኑትን አበይት ጉዳዮች ለማወቅ በዳንኤል መጽሐፍ፤ ዘጠነኛ ምዕራፍ የተጻፈውን በአንክሮ መመርመር ያስፈልጋል። በዚያ ክፍል ዳንኤል፤ በስልሳ ዘጠነኛው ሱባኤ መጨረሻ መሲህ እንደሚገደልና የሚመጣው አለቃ ወገን የሚሆን «ሕዝብ» ኢየሩሳሌምንና ቤተ መቅደሱን እንደሚደመስሱ ጠቅሷል፤ እዚህ ላይ አስቀድሞ በሚሆነው ዘመን፤ ኢየሩሳሌምን የሚደመስሰውና መቅደሱን የሚያፈርሰው፤ የሚመጣው አለቃ ራሱ ሳይሆን፤ የአለቃው ወገን የሚሆን ሕዝብ እንደ ሆነ ማስተዋል ያሻል። በእርግጥ ዳንኤል፤ በስልሳ ዘጠነኛውና በሰባኛው ሱባኤ መካከል ስለሚሆነው ታሪክ፤ ምንም ያለው ነገር

⁶⁰ ዳን፡27። ማቴ24፡15። 2ኛተሰ2፡4።

የለም፤ ሆኖም ከመሲሁ መገደል፤ እንዲሁም ከመቅደሱ መፍረስና ከከተማዋ መደምሰስ በኋላ ጦርነትና ጥፋት እስከ መጨረሻው እንደ ታወጀ ነግሮናል። ጉዳዩ ከዳንኤል ዘመን አንጻር ቢታይ፤ ትንቢት ቢሆንም ከእኛ ዘመን አንጻር ግን፤ ትንቢት ብቻ ሳይሆን፤ የተፈጸመ ታሪክ ጭምር ነው።

ምንም እንኳን ዝርዝር ጉዳዩ አስቀድሞ ባሉት ምዕራፍች የተገለጠ ቢሆንም፤ ምን ለማለት እንደተፈለገ በአጭሩ ማየት ግን ጠቃሚ ይመስለኛል። በዚሁ መሠረት ዳንኤል ትንቢቱን ሲናገር፤⁶¹ የባቢሎን መንግሥት ወድቆ፤ የፋርስና የሚዶን ጥምር መንግሥት ዓለምን ይገዛ የነበረ ሲሆን፤ ኢየሩሳሌም ወድማ፤ መቅደሱም ፈርሶ ይታይ ነበር። ዳንኤል ስለእነዚህ ሁለት መሠረታዊ ጉዳዮች በተናገረ ጊዜ፤ ከተማዋና መቅደሱ ከተሠሩ በኋላ መልሰው እንደሚፈርሱ፤ ደግሞም ተመልሰው እንደሚሠሩ ነበር የተነበየው። እኛ በታደልንበት ከዚህ ዘመን አንጻር ስንመለከተው ከዳንኤል ትንቢቶች ውስጥ አብዛኛዎቹ ተፈጽመዋል። በዚሁ መሠረት ያለፉትን ዘመናት ስንመረምር፤ በአንድ ወቅት ኢየሩሳሌምና መቅደሱ ተሠርተው ሳለ መሲሁ እንደ ተገደለ፤ ቀጥሎም ሮማውያን መቅደሱንና ከተማዋን እንዳፈረሱ ተረድተናል። በአንጻሩ በአሁኑ ዘመን ያሉ እስራኤላውያን፤ ከተማዋን በቁጥጥራቸው ስር አድርገው፤ መቅደሱን መሥራት ብቻ እንደ ቀራቸው እየተመለከትን ነው። በመሆኑም የሚመጣው አለቃ ወይም መሪ መቀመጫውን በመቅደሱ አንጻር ማድረግ ስለሚገባው ቢያንስ የሱባኤው እኩሌታ ከመሆኑ አስቀድሞ ቤተ መቅደሱ በተቀደሰ ስፍራው ሆኖ መታየት እንዳለበት እንገነዘባለን። ኢየሱስም «የጥፋት አርከሰት በተቀደሰው ስፍራ ቆሞ ስታየ አንገቢው ያሰተው» ያለው ይኼንኑ ጊዜ ሲያመለክት እንደ ሆነ እሙን ነው። ጳውሎስ ደግሞ ሰውየው በዘመኑ «እኔ አግዚአብሔር ነኝ ብሎ አዋጅ አደሰገረ በኃይሊክብሔር ቤተ መቅደስ ሕስኪቁመጥ ይረሰ፤ አምላክ ከተባለው ሁሉ፤ ሰዎችም ከሚያመልኩት ሁሉ በላይ ራሱን ከፍ ከፍ የሚያደርገው ተቃዋሚ አርሶ ነው» በማለት፤ ስለማንነቱና

የሚቀመጥበት ስፍራ በግልጽ ተናግሯል። እነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችም ከዚህ በኋላ በሚሆን አንድ ዘመን፤ መቅደሱ በስፍራው እንደሚሠራ በሚገባ ያመለክታሉ።

ምንም እንኳን እስራኤላውያን በ1967ቱ ጦርነት፤ ኢየሩሳሌምንና አካባቢውን በእጃቸው ያስገቡ ቢሆንም፤ በወቅቱ መስኪዱን አፍርሰው ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ድፍረትም ሆነ አቅም አልነበራቸውም። ደግሞም ይኼን ቢያደርጉ ኖሮ በዓለም ዙሪያ ያሉ ሙስሊሞችን ምን ያህል እንደሚያስቆጣ መገመት ይቻላል፤ ሌላው ቀርቶ ወዳጆቻቸውን እንኳ ሊያሳጣቸው ይችላል ነበር። «እስራኤላውያን ያንን ለማድረግ ቃጥተው ቢሆን ኖሮ፤ ድርጊቱ የገልውናቸው ማከተሚያ ከመሆኑ በላይ፤ ምንክልባትም ለ፪ኛው የዓለም ጦርነት መቀሰቀስ ምክንያት ይሆን ነበር» ይላሉ፤ አንዳንድ ሰዎች ስለዚያ ጊዜ ሲያወሱ። በእርግጥም እነርሱም ቢሆኑ፤ እንዲህ ዓይነቱን መንገድ የሚመርጡት አይመስልም፤ ለምሳሌ በ1991 የተከሰተው የኢራቅና ኩዌት ጦርነት መጀመሪያ ሰሞን፤ ጥቂት አክራሪ አይሁድ የመቅደሱን መሠረት ለመጣል ያደረጉትን ያልተጠበቀ እንቅስቃሴ ተከትሎ በተነሣ ግጭት ከ21 ሰዎች በላይ ሕይወታቸው ሲያልፍ አሜሪካን ጨምሮ ዓለም በጠቅላላ እስራኤልን በጽኑ አውግዟታል። ይኼም የአይሁዳውያኑ ድርጊትና የተሰጣቸው ምላሽ፤ ዓለም በጉዳዩ ላይ ያለውን አቋም በማያሻማ ሁኔታ ግልጽ ያደረገ ነው ማለት ይቻላል። በመሆኑም መቼም ቢሆን እስራኤል እንዲህ ዓይነት ጀብደኝነት የሞላበት ድፍረት የምትፈጽም አትመስልም። ይሁን እንጂ «ወደፊት መቅደሱ በዚህ ሁኔታ ይሠራ ይሆናል» ተብሎ ግምት ከተወሰደባቸው አማራጭ መንገዶች አንዱ፤ ይኼው ነው።

ሌላው ግምት ደግሞ «ምናልባት መስኪዱ እንደ መብረቅና ርዕደ መሬት በመሳሰሉ የተፈጥሮ አደጋዎች የፈረሰ እንደሆነ» ከሚለው አሳብ የሚመነጭ ነው። እንደሚባለው ከዚህ በኋላ ባለ ዘመን፤ መስኪዱ በተፈጥሮ አደጋ የሚፈርስ ከሆነ እስራኤሎቹ ለዘመናት የናፈቁትን መቅደስ ለመሥራት፤ ከአሁን ይልቅ አመቺ ጊዜ ይሆንላቸዋል፤ ተብሎ ይታሰባል፤ በአንጻሩ ሙስሊሞች፤ ከፈጣሪ ዘንድ በሚሆን

⁶¹ ከ539 እስከ 537 በሰው ዘመን መኻል እንደዳፈው ይታመናል።

የተፈጥሮ አደጋ መስኪዱ የሚፈርሰባቸው ከሆነ፤ አሁን እንዳላቸው ዓይነት ሞራልም ሆነ መንፈሳዊ ጥንካሬ ሊኖራቸው ስለማይችል፤ በድርድር በሚሆን ስምምነት፤ መስኪዱና መቅደሱ በአንድነት የመሠራት ዕድል ይሆንላቸዋል፤ ተብሎ ይገመታል፤ የወቅቱ ድርድር ስኬታማ ከሆነ ደግሞ፤ እስራኤል በትክክለኛው ስፍራ መቅደሱን እንድትሠራ ሁኔታዎች ሁሉ ይመቻቹላታል ማለት ነው። ምናልባት የሐረሩ ታሪክ በኢየሱሳም ይደገም ይሆን?

አንድ ሌላ ግምት ደግሞ አለ፤ ግምቱም የአርኪኦሎጂ ምርምርን መሠረት ያደረገ ሲሆን፤ ምናልባት ምርምሩ «ቀድሞ መቅደሱ ተሠርቶ የነበረው፤ አሁን መስኪዱ ካለበት ስፍራ ላይ እንዳልሆነ እርግጠኛ መረጃ ከተገኘ» ከሚል መነሻ አሳብ ተነሥቶ የሚንደረደር ነው። በዚህ ግምት መሠረት፤ አይሁዳውያኑ የመቅደሱ ትክክለኛ ስፍራ ሌላ ቦታ መሆኑን እርግጠኛ የሚሆኑ ከሆነ፤ አሁን መስኪዱ ካለበት በመቶ ሜትሮች ርቀት ላይ መቅደሱን ለመሥራት ይችላሉ፤ ማለት ነው። እንደሚታወቀው በአሁን ጊዜ ያለቸው ኢየሱሳም፤ ጥንት ንጉሥ ዳዊት ከመሠረታት ከተማ፤ ስድስትና ሰባት ሜትሮች ከፍ ብላ የምትገኝ ናት። ይኼውም የሆነው በከተማዋ ውስጥ በተደጋጋሚ የተደረጉት ጦርነቶች ኢየሱሳምን በፍርስራሽ ከምር ላይ እንድትገኝ ሰላደረጓት ነው። በመሆኑም አሁን መስኪዱ ያለው፤ ቀድሞ መቅደሱ በነበረበት ስፍራ ላይ ስለመሆኑ እርግጠኛ ለመሆን እስከ አሁን ከተደረገው በላይ በቁፋሮ የተደገፈ የአርኪዎሎጂ ምርምር ማድረግ አስፈላጊ ነው ተብሎ ይታሰባል፤ ይሁን እንጂ እስከ አሁን ድረስ ሙስሊሞቹ በመስኪዱ አንጻር ምንም ዓይነት ቁፋሮና ምርምር እንዳደረገ ፈቃደኝነት አይታይባቸውም። እስራኤላውያን ግን ውስጥ ለውስጥ መቆፈራቸውን አልተውም። ምናልባት ይህ ጥረት ፍሬ አፍርቶ አንድ ቀን ሌላ መልክ ያለው ታሪክ ይከሰት እንደሆነ ገና ወደፊት የሚታይ ነው የሚሆነው።

ይኼኛውን ግምት ደግሞ እንይ፤ ከዚህ ቀደም የነገ ማኅግን ማንነትና ምንነት በመረመርን ጊዜ እንዳየነው፤ ሩሲያና ሙስሊሞች፤ ከበርካታ የአፍሪካና የኢስያ አገራት ጋር ሆነው በእስራኤል ላይ ጦርነት

እንደሚያደርጉ ይጠበቃል። ጦርነቱም እስራኤል ድል አድራጊ ሆና፤ ይደመደማል። በመሆኑም ከዚያ በኋላ እስራኤል ያሰበችውን እንዳትፈጽም የሚከለክል አንዳች ተገዳዳሪ ኃይል የማይኖርባት መስላ ትታያለች። እንደ አንዳንድ ሰዎች እምነት ከሆነ፤ አይሁዳውያኑ መቅደሱን የሚሠሩት በዚህ ጊዜ ውስጥ ነው። እነዚህም ሰዎች «ነብዩ ሕዝቅኤል ስለነዚያ የፍጻሜ ቀናት ከተናገረ በኋላ ስለቤተ መቅደሱ አብዝቶ የመናገሩ ሚስጥር፤ ቀጥሎ በሚሆነው ዘመን እስራኤል ቤተ መቅደሱን እንደምትሠራ ለማመልከት ነው» በማለት ይሞግታሉ።

ሌሎች ደግሞ የቤተ መቅደሱን መሠራት በቀጥታ በሚድትራሊያን አካባቢ ከሚነሳው የዓለም መሪ ጋር ያያይዙታል፤ እነዚህ ሰዎች እንደሚሉት ሰውየው አካባቢውን በኃይል ከተቆጣጠረ በኋላ የሚያቀርበውን አሳብ እስራኤልም ሆነች ሙስሊሞች ስለሚቀበሉት፤ በዚያ ወቅት መቅደሱ ይሠራል። ይህም ትርጉም በተለይ በዳንኤል ዘጠኝ ላይ «ከስቃወም ከጠዘዎች ጋር በአንድ ሰባኤ ቃል ኪዳነን ያጸናል» ከሚለው ቃል ጋር በቀጥታ የተያያዘ ነው። ምንም እንኳ እነዚህ ሰዎች «እስራኤል ከሚመጣው የዓለም መሪ ጋር በምታደርገው የሰባት ዓመት ጽኑ ስምምነት መሠረት፤ ቤተ መቅደሱ የድርድሩ ለካል ሆኖ ነው የሚሠራው» ቢሉም ለዚህ የሚሆን ተጨባጭ ማስረጃ ማግኘት ግን አስቸጋሪ ነው። እርግጥ፤ በስምምነቱ ውስጥ፤ መሠረታዊ የእስራኤል ጥቅሞች መካተታቸው አይቀርም፤ ዳሩ ግን ይህ ጉዳይ የመቅደሱን መሠራት ያካትት፤ ወይም አያካትት፤ በእውነቱ ግልጥ አይደለም። የመቅደሱን መሠራት፤ ከስምምነቱ ጋር የሚያያይዙት ሰዎች ግን «በስምምነቱ እኩሌታ፤ ሰውየው ቃሉን አጥፎ እስራኤልን ሊያጠፋና ሊያሳድድ ይጀምራል። እስራኤልም የዚያን ጊዜ ነቅታ እውነተኛውን ነብይ ትቀበላለች። እግዚአብሔር ከሚያደርግላት ጽኑ ጥበቃ በኋላም ለዘመናት የኖረ ተስፋዎን ትወርሳለች» በማለት ነው የሚከራከሩት።

ልክ እንደዛሬው፤ አይሁዳውያን በአንድ ወቅት መቅደሳቸውን ምሥራት የተከለከሉባቸው ዘመናት ነበሩ፤ በዚያ ጊዜ እስራኤላውያን ለሰባ ዓመታት ተማርከው ከተወሰዱበት ምድር መጥተው በአገራቸው ሰፍረው ነበር፤ እግዚአብሔርም፤ በንጉሥ አርሜክስ በኩል መቅደሱን እንዲሠሩለት እንደሚፈልግ ገልጦላቸው ስለነበር፤ ወደ አገራቸው የተመለሱት በብዙ ደስታና መነቃቃት ነበር። ነገር ግን በዙሪያቸው ካሉ አገሮችና ሕዝቦች፤ ታላቅ ተቃውሞ ስለገጠማቸው ለአስራ ስድስት ዓመታት ያህል የቤተ መቅደሱን ሥራ ችል ብለውት ቆዩ። እርስ በእርሳቸውም የቤተ መቅደሱ የመሠሪያ ጊዜ ገና እንደሆነ ይነጋገሩ ነበር። ሆኖም እግዚአብሔር በነብዩ ሐጌ በኩል በአስደናቂ ሁኔታ ወደ እነርሱ ከመጣ በኋላ በሚገርም መነሣሣት በአጭር ጊዜ ውስጥ ሁለተኛውን ቤተ መቅደስ ሠርተው ጨረሱ።⁶²

እኔ እንደማስበው ሦስተኛውም ቤተ መቅደስም በተመሳሳይ ታምር እንዲሠራ፤ እግዚአብሔር የራሱ የሆነ አንድ ዘመን ቀጥሮለታል። ሆኖም ማንም ሊያውቀው የማይችለው፤ ያ ቀን መቼ እንደሚሆን ብቻ ነው። ቀኑ ግን ሩቅ አይመስለኝም፤ እንግዲህ ምን ቀረ?

ፍኖተ መንግሥት፤ ከሞላ ጎደል ይኸው ነው፤ ተፈጸመ!

ዋቢ መጻሕፍት

- መጽሐፍ ቅዱስ፡ 1954፡ ቀ.ጋ.ሥ በኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር፤ በብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት።
- መጽሐፍ ቅዱስ፡ 1980፡ ቀላል አማርኛ፤ ቢ.ኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር።
- መጽሐፍ ቅዱስ 1993፡ አዲሱ መደበኛ ትርጉም ከነማብራሪያው በኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር።
- የራእይ መጽሐፍ ጥናት ማብራሪያ፡ በትምህርተ መለኮት ማስፋፊያ /ት.መ.ማ/ የተዘጋጀ፤ በሚና ሞአን እና ቴም ፊሎስ ትርጉም በግርማዊ፤ አርማት ዐብይ ደምሴ።
- የትንቢተ ዳንኤል ጥናት፡ አሳታሚውና ማተሚያው ያለተገለጠ።
- የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት፡ 1972 ሴንትራል ማተሚያ ቤት።
- ማርክዛዊ ሌኒኖዊ መዝገበ ቃላት፡ 1978 ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት።
- የስድስት ቀን ጦርነት፡ በ196 በራንዶልፍና ዊንስተን ቸርችል ተጽፎ፤ በማሞ ውድኅህ የተተረጎመ፤
- የተራራው ትምህርት፡ 1998 መርዓዊሥላሴ ንጉሤ፤ አፍሪካ ማተሚያ ቤት።
- የቤተ ክርስቲያን ሃይማኖት ውሳኔዎች። 1963፤ በርጆር ካውሊ የተዘጋጀ። አሳታሚ፡ መንበረ ጽባዎት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል ቤተ ክርስቲያን።
- የቤተ ክርስቲያን ታሪክ፡ ከሐዋርያው ዮሐንስ እስከ ዮሐንስ ሱስ። በሎኤል ብክስሲ ተጻፈ። አሳታሚ፡ ኤስ.አይ.ኤም ሥነ ጽሑፍ ከፍል።
- ምጽአተ እስራኤል፡ 1984 ትርጉም፡ በማሞ ውድኅህ።
- በኢየሩሳሌም ላይ የምትጠልቀው የመጨረሻዋ ጀንበር፤ በፓስተር ጆን ሐጌ ተጽፎ በሰለሞን አስፋ የተተረጎመ።
- አረቦችና እስራኤል፡ /ታሪክ፤ ባህል ለምነት፤ ፖለቲካ፤ ጦርነትና ሽብር ፈጠራ/ ደራሲ ዴቪድ ላምብ፤ ተርጓሚ ነብዩ አያሱ። ግንቦት 1983።
- ዓምደ ሃይማኖት። የካቲት 1985። በብርሃኑ ጎበና።
- ተለምረ ሊየሱስ፤ በግዕዝና በአማርኛ። 1990፡ ዘአጎተሞ ተስፋ ገብረ ሥላሴ ዘብሔረ ቡልጋ።
- ጽላተ መጥሪ በኢትዮጵያ ናትን? 1999፤ ከሲና እስከ አክሱም፤ አዘጋጅና አሳታሚ ማህለ ጥላሁን አዲስ አበባ
- 20 እስራ ሁለት የጽልመት ቀጠሮ፡ ወግና ሥነ ግጥም፡ 2002 መጥሪ ያዕቆብ ዶ/ር።
- የእና ማስታወሻ 1996 ተርጓሚ አዶኒስ።
- ሰሊሆም ጋዜጣ፡ ከ1994 እስከ 1995፡ በመርዓዊሥላሴ ንጉሤ።
- ሮዝ መጽሔት መጋቢት፡ 2002ቅጽ 4 ቁጥር 60እና 61 ።
- አዲስ ወሬ ጋዜጣ፤ ግንቦት2፡2003

⁶² ትንቢተ ሐጌ ምዕ1 እና 2።

The Holy Bible, New International Version. International bible society.
Colorado springs, Colorado. New International Version.

Life application Bible,

King Jams Bible

Dictionary of theology & related terms, 2006. Ashenafi Minassie
/Deacon/

Sign and the Seal: Jan 14, 1993: by Graham Hancock

The Return of the Antichrist and the new world order Patric Heron

Glatzer Nahum Norbert "Theodor Herzl." Microsoft® Encarta® 2009

Relic Quest, 2005; by Robert Cornuke WA: Microsoft Corporation,

REVELATION TEE, 1995. by Mina Moen and Tim Fellw,

World News & Bible Prophecy, by Dr. Charles Dyre 1993 Tyndale
House

Armageddon, 1990. Oil and Middle East Crisis by Dr. John F.walvoord,
Zondervan press Grand Rapids. U.S.A

Perestroika Mikhail Gorbachov, NEW THINKING OUR COUNTRY
AND THE WORLD Publishers Carol Stream, Ill

The Arabs: 1987, Journeys Beyond the mirage: David Lamb

The Road to Ramadan, 1975. Mohamed Hassanein Heikal Published:
New York: Quadrangle/New York Times Book Co., Israel-Arab War,
1973 Arab-Israeli conflict -- 1967-1973

Anne Frank, The Diary of a Young Girl. 1999.

Time magazine march 11.2002 : MEET THE CHIPSONS

Christian Monitors magazine 2003

<http://en.wikidia.org/wiki/weapons-of-world-war-I>

About the 666 and Europe www.fulfilledprophecy.com

Beyond the Second Coming www.layhands.com bay Dave Root

The Rapture of the Church www.layhands.com bay Dave Root

Israel be a fulfillment of Bible prophecy www.layhands.com bay Dave
Root

Prophetic Signs www.layhands.com bay Dave Root

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/ben_yehuda.html

የጸሐፊው የአስከዛሬ ሥራዎች

የታተመ

የምሥራች:

1992 ዓ.ም:: የመጀመሪያ ደረጃ የደገንነት ትምህርት በከትትል ማስተማሪያ:: የመምህሩ መምሪያ:: 86 ገጽ::

የተራራው ትምህርት:

1998 ዓ.ም:: ለላቀ የሕይወት ሥርዓት ከጌታ ዘንድ የተለቀቀ ተንቢ:: ከማቴዎስ ወንጌል ምዕራፍ 5 እስከ ምዕራፍ 7 ያለው ትንታኔ::

ድንቅ መጽሐፍ:

2000 ዓ.ም:: የአዲስ ኪዳንና የመዝሙር ዳዊት መጻሕፍት: ከሠላሳ በላይ ታዋቂ ኢትዮጵያውያን ምስክርነት ጋር::

ስጦታው:

2002 ዓ.ም:: ስለማይነገር ስጦታው አግዚአብሔር ይመስገን:: 112 ገጽ::

በቅርብ የሚታተም

ሰሊሆም

አድራሻ

መርዓዊሥላሴ ንጉሤ ኃይለማርያም Merawislassie
Nigussie Hailemariam

ስልክ 251 911 215882

P.O.Box 952
Addis Ababa Ethiopia

Email- selihom2002@yahoo.com
merawinigussie03@gmail.com

Facebook- merawinigussie